

Інформація щодо стану відповідності законодавства України вимогам права ЄС у сфері охорони довкілля

Оцінку стану відповідності законодавства України вимогам права ЄС у сфері охорони довкілля підготовлено групою експертів з України та ЄС за підтримки Шведського агентства з охорони природного середовища.

Експерти провели оцінку відповідності законодавства України вимогам джерел *acquis* ЄС у сфері охорони довкілля за допомогою методології, відомої як оцінка правових прогалів на основі Таблиць відповідності.

Таблиці відповідності вперше з'явилися і потім широко використовувалися для проведення оцінки стану та моніторингу прогресу апроксимації до джерел *acquis* ЄС країнами-кандидатами, що вступали до Європейського Союзу. Вони вважаються ефективним і точним засобом визначення і моніторингу відповідності законодавства країни праву ЄС.

Важливо відмітити, що оскільки досліджувався лише ступінь транспозиції, низка питань впровадження та інституційних аспектів залишилися поза межами оцінки правових прогалів. Анкети щодо впровадження, що є іншим можливим засобом планування і моніторингу апроксимації і конвергенції, не використовувалися.

1 Сектор «Екологічне управління та інтеграція екологічної політики у інші секторальні політики»

Стан відповідності Чинне законодавство України в цьому секторі частково відповідає Директивам ЄС. Ступінь відповідності низький, за винятком законодавства про доступ до інформації, де ступінь відповідності високий. Законодавство відповідного сектору потребує суттєвих змін та доповнень. Перш за все рекомендується розробити окремі нормативно-правові акти щодо оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС) та стратегічної екологічної оцінки (СЕО) та визначити вимоги до процедури проведення ОВНС та СЕО, вдосконалити процедуру участі громадськості, а також внести інші зміни та доповнення до законодавства.

Огляд сектору «Екологічне управління та інтеграція екологічної політики у інші секторальні політики»

В Україні достатньо розвинуто законодавство в сфері доступу до публічної інформації, яке в частині надання інформації за запитами відповідає вимогам Директиви 2003/4/ЄС та не потребує суттєвого вдосконалення. Певних змін та доповнень потребує порядок розповсюдження (оприлюднення) екологічної інформації.

Найбільш гострою та складною проблемою у даному секторі є відсутність належної процедури оцінки впливу на навколишнє середовище. Крім того, нещодавні зміни, пов'язані з лібералізацією законодавства про містобудівельну діяльність та прийняттям Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», фактично призвели до повного розбалансування системи оцінки впливу на навколишнє середовища в тому числі щодо ролі та можливості участі в процесі ОВНС спеціально уповноваженого органу в сфері охорони довкілля, процедури інформування та участі громадськості, тощо.

В Україні на даний час фактично відсутня оцінка впливу планів та програм на довкілля (стратегічна екологічна оцінка), у зв'язку з чим є необхідним запровадження СЕО з метою гармонізації з Директивою 2001/42/ЄС та розробка відповідного законодавства.

Процедура участі громадськості як в процесі ОВНС так і при прийнятті планів і програм, які можуть мати вплив на довкілля, потребує суттєвого вдосконалення.

Перелік нормативно-правових актів, які використовувались у процесі аналізу відносин, що охоплюються розглянутими Директивами ЄС, наведено нижче.

Директива Європарламенту та Ради 2003/4/ЄС щодо свободи доступу до інформації відносно стану навколишнього середовища, що замінює Директиву Ради 90/313/ЕЕС

Законодавство України в сфері доступу до інформації частково відповідає Директиві 2003/4/ЄС від 28 січня 2003 р. щодо свободи доступу до інформації відносно стану навколишнього середовища, що замінює Директиву Ради 90/313/ЕЕС (ступінь відповідності високий).

Основні питання доступу до інформації врегульовано Законом України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р. № 2939-VI, який визначає загальні вимоги щодо доступу до публічної інформації за запитами, а також щодо розповсюдження публічної інформації. Спеціальні вимоги щодо доступу та розповсюдження екологічної інформації визначені у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-12 та відповідних підзаконних актах.

Для повної гармонізації з Директивою необхідно внести ряд змін та доповнень до законодавства України, що стосуються визначення екологічної інформації, визначення публічного органу, щодо неможливості відмови у відповіді на запит, що стосується інформації про викиди у довкілля. Також слід розробити нормативно-правові акти, які б регулювали порядок розповсюдження (оприлюднення) екологічної інформації. Зокрема, визначення терміну «екологічна інформація» у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-12 (ст. 25) та Законі України «Про інформацію» від 02 жовтня 1992 р. № 2657-XII (ст. 13) потребують узгодження між собою, оскільки відрізняються одне від одного. Також, вони потребують приведення у відповідність до визначення, що міститься у Директиві 2003/4/ЄС та Орхуській конвенції.

Питання щодо розповсюдження екологічної інформації (ст. 7 Директиви 2003/4/ЄС) у частині загальних вимог до розповсюдження публічної інформації врегульовано Законом України «Про доступ до публічної інформації», однак питання про доступ до дозвільних документів та звітів з оцінки впливу на навколишнє середовище та з оцінки ризику не врегульовано належним чином.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2008 р. № 1628-р було затверджено План дій щодо виконання рішення Сторін Орхуської конвенції III/6f. У Плані Кабінетом Міністрів України визначено ряд заходів до виконання, серед яких розробка та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проектів постанов Кабінету Міністрів України «Про порядок оприлюднення інформації щодо стану навколишнього природного середовища» та «Про затвердження Положення про мережу загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до інформації щодо стану навколишнього природного середовища» (відповідно до Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки, затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 577-р передбачено підготовку проекту зазначеного акту протягом червня-грудня 2011 року). Розробка та затвердження вказаних постанов з урахуванням вимог ст. 7 Директиви 2003/4/ЄС сприятиме повній гармонізації з вимогами ЄС у частині розповсюдження екологічної інформації.

Директива Ради 85/337/ЄЕС від 27 червня 1985 року про оцінку наслідків впливу деяких публічних і приватних проектів на навколишнє середовище

Законодавство про оцінку впливу на навколишнє середовище частково відповідає вимогам Директиви (ступінь відповідності низький), а в окремих випадках норми чинного законодавства України суперечать вимогам Директиви. У зв'язку з цим законодавство в цій сфері потребує суттєвого вдосконалення.

В Україні система оцінки впливу на навколишнє середовище в цілому включала розробку замовником проекту матеріалів ОВНС та обов'язкове проведення державної екологічної експертизи об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, спеціально уповноваженим органом. Реалізацію проектів та діяльності без позитивного висновку державної екологічної експертизи щодо екологічно небезпечних об'єктів було заборонено. У зв'язку з прийняттям Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 р. N 3038-VI, яким було встановлено новий порядок отримання дозволів на будівництво, та внесенням змін до Закону України «Про екологічну експертизу» від 09 лютого 1995 р. № 45/95-ВР, якими було вилучено положення щодо державної екологічної експертизи проектів будівництва, в системі оцінки впливу проектів на навколишнє середовище відбулись суттєві зміни, внаслідок яких в процедурі ОВНС бракує ключових елементів, визначених у Директиві 85/337/ЄЕС.

Зокрема, чітко не визначена роль та можливості участі в процесі ОВНС спеціально уповноваженого органу в сфері охорони довкілля (Мінприроди), роль державних органів в цілому суттєво обмежена і фактично вся основна процедура ОВНС проводиться замовником проекту (або комерційною організацією для замовника). Потребує вдосконалення процедура інформування та участі громадськості. Відсутні чіткі вимоги щодо процедур ОВНС у разі наявності транскордонного впливу.

Необхідно розробити нормативно-правовий акт (акти) з метою встановлення чітких вимог до процедури ОВНС, в тому числі у випадках транскордонного впливу та з врахуванням вимог Директиви 85/337/ЄЕС. Порядок проведення ОВНС в транскордонному контексті може бути затверджений окремим нормативно-правовим актом, або бути включеним у загальний нормативно-правовий акт про ОВНС. У будь-якому випадку він має бути взаємопов'язаним з національною процедурою ОВНС. Порядок проведення ОВНС має узгоджуватись з порядком видачі дозволів на будівництво та бути загально обов'язковим щодо визначених об'єктів.

Потребує змін та доповнень також Перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. № 554 відповідно до додатків I-III Директиви. Мінприроди було підготовлено нову редакцію проекту Постанови Кабінету Міністрів України «Про перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку». У Переліку планується врахувати вимоги Директиви 85/337/ЄС. Станом на грудень 2011 року проект Постанови Кабінету Міністрів погоджується із заінтересованими центральними органами виконавчої влади та розміщений на веб-сторінці Мінприроди для ознайомлення громадськістю. За результатами погоджень та консультацій проект може потребувати додаткового опрацювання.

Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо оцінки впливу деяких планів та програм на довкілля

Законодавство України щодо проведення екологічної оцінки планів та програм частково відповідає вимогам Директиви 2001/42/ЄС (ступінь відповідності низький). В Україні на

даний час фактично відсутня оцінка впливу планів та програм на довкілля (стратегічна екологічна оцінка).

Закон України «Про екологічну експертизу» від 09 лютого 1995 р. № 45/95-ВР відносить до об'єктів екологічної експертизи державні інвестиційні програми, проекти схем розвитку і розміщення продуктивних сил, розвитку окремих галузей народного господарства, проекти генеральних планів населених пунктів, схем районного планування тощо, однак процедура чітко не визначена. Крім того, бракує низки положень, передбачених Директивою 2001/42/ЄС.

Для впровадження принципів, закладених Директивою, необхідно внести зміни до ряду нормативно-правових актів та/або розробити нове законодавство, яке б визначало процедуру стратегічної екологічної оцінки.

Планом заходів щодо виконання у 2011 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженим Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2011 р. № 790-р, передбачено до грудня 2011 р. підготовку проекту Закону України «Про ратифікацію Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті».

Мінприроди було підготовлено та розміщено на веб-сайті для обговорення з громадськістю проекту Закону України «Про ратифікацію Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті» та проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із ратифікацією Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті». Останній, однак, потребує суттєвого вдосконалення з врахуванням положень Директиви.

Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки, затвердженим Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 577-р, передбачено також підготовку та подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту щодо внесення змін до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» 1264-12 стосовно обов'язкового врахування засад екологічної політики в проектах державних, секторальних (галузевих), регіональних стратегій та програм, під час проведення стратегічної екологічної оцінки (п. 158 (червень 2011 р. - грудень 2012 р.) та підготовку та подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту щодо запровадження стратегічної екологічної оцінки з метою гармонізації з Директивою 2001/42/ЄС (п.160 (червень 2011 р. - грудень 2013 р.).

Слід звернути увагу на те, що офіційний переклад Директиви потребує перегляду. За змістом доцільно використовувати не терміни «оцінювання стану навколишнього природного середовища» та «звіт про стан навколишнього природного середовища», а терміни «екологічна оцінка» та «звіт про екологічну оцінку», оскільки мова йде про екологічну оцінку планів та програм, а не оцінювання стану навколишнього середовища загалом.

Директива 2003/35/ЄС щодо участі громадськості в підготовці певних планів та програм, що стосуються довкілля, та змін, які стосуються участі громадськості та доступу до правосуддя до Директив 85/337/ЄЕС та 96/61/ЄС

Законодавство України частково відповідає вимогам Директиви 2003/35/ЄС щодо участі громадськості в підготовці певних планів та програм, що стосуються довкілля (ступінь відповідності середній).

У законодавстві України чітко не визначено поняття планів, однак такі документи приймаються, наприклад, Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки, затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 577-р.

Порядком залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля, який затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 29 червня 2011 р. № 771, врегульовано питання участі громадськості у прийнятті нормативно-правових актів, планів природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів, що фінансуються за рахунок коштів фондів охорони навколишнього природного середовища, тощо.

У зв'язку з тим, що Директива регулює участь громадськості у прийнятті певних планів та програм, що розробляються в рамках вимог директив про відходи, про небезпечні відходи, про батареї та акумулятори, які містять певні небезпечні хімічні речовини, про упаковку та відходи упаковки, про охорону вод від забруднення, яке спричинюється нітратами з сільськогосподарських джерел, та про оцінку якості атмосферного повітря та управління, доцільно врахувати та чітко визначити ці плани та програми у Порядку залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля, Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-12 та/або закріпити положення у відповідному законодавстві про відходи, про хімічні джерела струму, Водному кодексі та законодавстві про охорону атмосферного повітря.

2 Сектор «Якість атмосферного повітря»

Стан відповідності

Аналіз чинного законодавства України в сфері охорони атмосферного повітря свідчить про його часткову відповідність вимогам законодавства ЄС. Поряд з цим, положення чинного законодавства являють собою досить розгалужену систему правового регулювання охорони атмосферного повітря, яка за умови подальшого вдосконалення може слугувати базою для створення системи, яка дозволить забезпечити виконання заходів охорони атмосферного повітря на рівні, якого вимагає законодавство ЄС.

Гармонізація законодавства України з вимогами Директив ЄС, включених до розділу «Якість повітря» вимагає прийняття низки нормативно-правових актів, а також внесення змін до чинних нормативно-правових актів. Заміни потребує низка нормативно-правових актів прийнятих за часів СРСР. У зв'язку із змінами, внесеними до порядку встановлення вимог до якості продукції, велика кількість стандартів потребує їх заміни технічними регламентами.

У цьому секторі вимоги законодавства України найбільше наближені до Директиви 2008/50/ЄС про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи. Норми законодавства України більше за все не відповідають вимогам Директиви 2004/42/ЄС про обмеження викидів летючих органічних сполук через використання органічних розчинників у певних фарбах і лаках та продуктах повторної обробки автомобілів та про внесення змін до Директиви 1999/13/ЄС.

Огляд розділу «Якість атмосферного повітря»

На актуальність вдосконалення чинного законодавства в сфері охорони атмосферного повітря вказує факт наявності низки програмних документів, які стосуються цієї сфери, зокрема: Концепції реалізації державної політики щодо скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, які призводять до підкислення, евтрофікації та утворення

приземного озону, затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2003 р. № 610; Концепції зменшення обсягів викидів важких металів в атмосферне повітря, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2000 р. № 1291. До першочергових віднесені питання охорони атмосферного повітря пунктом 29 Основних напрямів державної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, затверджені Постановою Верховної Ради України від 05 березня 1998 р. № 188/98-ВР. Значної уваги питання охорони атмосферного повітря набули також і в Національному плані дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011 – 2015 роки, затвердженому Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 577-р.

В якості стратегічних цілей у сфері охорони атмосферного повітря визначено зменшення обсягу викидів загальнопоширених забруднюючих речовин: стаціонарними джерелами до 2015 року на 10 відсотків і до 2020 року на 25 відсотків базового рівня; пересувними джерелами шляхом встановлення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах до 2015 року відповідно до стандартів Євро-4, до 2020 року – Євро-5; визначення цільових показників вмісту небезпечних речовин в атмосферному повітрі, зокрема для важких металів, неметанових летких органічних сполук, завислих часток пилу (діаметром менше 10 мікрон) та стійких органічних забруднюючих речовин з метою їх врахування при встановленні технологічних нормативів викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення (Ціль 2).

Україна є Стороною низки багатосторонніх міжнародно-правових угод у сфері промислової безпеки. До таких угод, зокрема належать: Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані від 13 листопада 1979 р.; Протокол про скорочення викидів сірки або їх транскордонних потоків принаймні на 30 відсотків до Конвенції 1979 року про транскордонне забруднення повітря на великі відстані, Протокол про обмеження викидів окислів азоту або їх транскордонних потоків до Конвенції 1979 року про транскордонне забруднення повітря на великі відстані тощо.

Законодавство України в сфері охорони атмосферного повітря характеризується наявністю значної кількості нормативно-правових актів, переважна більшість з яких є підзаконними. Перелік нормативно-правових актів, які використовувалися у процесі аналізу відносин, що охоплюються розглянутими Директивами ЄС, наведено нижче. Україною ратифіковано та підписано низку двосторонніх та багатосторонніх угод з питань охорони атмосферного повітря.

Провідна роль в сфері охорони атмосферного повітря належить Міністерству екології та природних ресурсів України, яке, відповідно до Положення про нього, затвердженого Указом Президента України від 13 квітня 2011 р. № 452/2011 уповноважене: здійснювати нормативно-правове регулювання у сфері охорони атмосферного повітря; видавати документи дозвільного характеру у відповідній сфері тощо. Важлива роль у процесі охорони здоров'я людини від негативного впливу забруднення атмосферного повітря належить МОЗ України. Саме нормативно-правовими актами останнього встановлено нормативи якості атмосферного повітря, які спрямовані на те, щоб забезпечити такий стан атмосферного повітря, за якого не завдається шкода здоров'ю людини. Ці нормативи є важливими також і з огляду на те, що саме вони формують критеріальну основу для гранично допустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Мінприроди спрямовує і координує діяльність Державної екологічної інспекції України, яка здійснює державний контроль за додержанням законодавства про охорону атмосферного повітря.

З метою подальшого наближення чинного законодавства України до проаналізованих джерел законодавства ЄС у секторі «Якість атмосферного повітря» необхідно здійснити наступні заходи:

- визначити зони та агломерації, диференційовані за ступенем якості атмосферного повітря;
- вдосконалити систему моніторингу стану дотримання вимог в частині атмосферного повітря;
- встановити технічні вимоги до навантажувального та розвантажувального обладнання щодо перевантаження палива;
- встановити вимоги до якості палива та інші технічні вимоги у сфері охорони атмосферного повітря на рівні технічних регламентів, якими слід поступово замінити державні стандарти, якими сьогодні закріплена значна частина таких вимог;
- запровадити плани забезпечення якості атмосферного повітря.

Директива 2008/50/ЄС про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи

Чинне законодавство України частково відповідає положенням Директиви 2008/50/ЄС (ступінь відповідності середній).

Важливим напрямком у галузі приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС законодавчо визнано «моніторинг і оцінка якості атмосферного повітря, зокрема, щодо загальнопоширених забруднюючих речовин, зонування території України, планів поліпшення якості атмосферного повітря в зонах і агломераціях» (п. 4.8. Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI). Саме цим питання і присвячена Директива 2008/50/ЄС.

Значна частина положень Директиви 2008/50/ЄС стосується здійснення моніторингу атмосферного повітря. Обов'язок щодо здійснення останнього покладено на Державну гідрометеорологічну службу (Держгідромет). Держгідромет є урядовим органом державного управління, який діє у складі МНС і підпорядковується йому (п. 1 Положення про Державну гідрометеорологічну службу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 р. № 570). З огляду на вищезазначене, виконання переважної більшості положень Директиви 2008/50/ЄС віднесено саме до повноважень МНС.

У законодавстві України закріплені нормативи якості атмосферного повітря. Вони представлені нормативами граничнодопустимих концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі (далі – ГДК), орієнтовно безпечними рівнями впливу (ОБРВ) забруднюючих речовин в атмосферному повітрі населених місць, затвердженими наказом МОЗ від 15 січня 1997 р. № 8 та ін. Нормативи ГДК забруднюючих речовин в атмосферному повітрі визначено у Державних санітарних правилах охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами), затверджених наказом МОЗ від 09 липня 1997 р. № 201.

Незважаючи на досить розгорнуту систему нормативів якості доквілля, недостатньо врегульованим залишається вміст твердих частинок пилу (далі – ТЧ) з діаметром 2,5 мікрметра та менше (далі – ТЧ_{2,5}) та ТЧ з діаметром 10 мікрметра та менше (далі – ТЧ₁₀) в атмосферному повітрі. Державними санітарними правилами охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами), затвердженими наказом МОЗ від 09 липня 1997 р. № 201 регламентуються лише деякі види пилу (див. зокрема позиції 372 – 379 пункту «б» додатка 1 до Державних санітарних правил охорони

атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами). В Україні відсутні методики виокремлення із загальної маси пилу ТЧ_{2,5} та ТЧ₁₀ та не здійснюється контроль та моніторинг вмісту цих речовин в атмосферному повітрі.

Не здійснюється в Україні і моніторинг якості атмосферного повітря в частині озону, що також не дозволяє виконувати вимоги Директиви 2008/50/ЄС. Організація системи спостережень за рівнями цих забруднюючих речовин потребує значних коштів на придбання та підтримку функціонування відповідного обладнання, а також підготовку фахівців, необхідних для забезпечення вимірювання зазначених речовин в атмосферному повітрі.

Чинним законодавством України досить докладно врегульовано систему розміщення постів спостереження за якістю атмосферного повітря. Порядок розміщення постів врегульовано ГОСТом 17.2.3.01-86 Охорона природи. Атмосфера. Правила контролю якості повітря населених пунктів, затвердженим постановою Держстандарту СРСР від 10 листопада 1986 р. № 3359 та РД 52.04.186-89 Керівний документ щодо здійснення контролю за забрудненням атмосфери, затвердженим заступником голови Держкомгідромету СРСР 01 червня 1989 р. та Головним державним санітарним лікарем СРСР 16 травня 1989 р.. Ці нормативно-правові акти закріплюють досить гнучку систему постів спостереження. Незважаючи на це система потребує вдосконалення, оскільки була запроваджена більше ніж 20 років тому і не враховує низки вимог Директиви 2008/50/ЄС.

Для завершення транспозиції вимог відповідної Директиви до законодавства України необхідно вжити наступних заходів:

- встановити зони та агломерації по всій території України за ступенем забруднення атмосферного повітря, а також порядок перегляду класифікації зон та агломерацій залежно від порогів оцінювання;
- вдосконалити правове регулювання порядку розміщення постів спостереження за якістю атмосферного повітря та пунктів відбору проб (встановити кількість постів на рівні, якого вимагає Директива 2008/50/ЄС);
- встановити порядок збільшення постів у спосіб, як це зазначено у Директиві 2008/50/ЄС);
- встановити нижній та верхній порогові оцінювання якості атмосферного повітря та поставити у залежність спосіб оцінювання від якості атмосферного повітря, як це зроблено у Директиві 2008/50/ЄС;
- встановити взаємозв'язок між різними методами вимірювання (спостереження, моделювання, розрахунковий тощо), як цього вимагає Директива 2008/50/ЄС;
- встановити вимоги щодо розміщення постів спостереження за межами населених пунктів;
- встановити нормативи концентрації твердих частинок (ТЧ_{2,5}; ТЧ₁₀) в атмосферному повітрі та забезпечити їх моніторинг в атмосферному повітрі;
- закріпити еталонні методи вимірювання та критерії, визначені в Секції А та Секції С Додатка VI до Директиви 2008/50/ЄС;
- врегулювати кількість пунктів вимірювання озону.

Директива 2004/107/ЄС щодо миш'яку, кадмію, ртуті, нікелю та поліциклічних ароматичних вуглеводнів у навколишньому повітрі

Законодавство України частково відповідає вимогам Директиви 2004/107/ЄС (ступінь відповідності середній).

В Україні наявна досить докладна система регулювання поводження з арсеном, кадмієм, ртуттю, нікелем, поліциклічними ароматичними гідрокарбонатами. Встановлені ГДК для деяких з цих речовин (кадмій, ртуть, нікель). Правове регулювання поводження з арсеном, кадмієм, ртуттю, нікелем, поліциклічними ароматичними гідрокарбонатами у контексті охорони атмосферного повітря є недостатньо гнучким. Це виражається у відсутності нижнього та верхнього рівнів, при досягненні яких повинні використовуватися визначені Директивою 2004/107/ЄС методи вимірювання речовин у атмосферному повітрі.

Досить складна і детально врегульована система розміщення постів спостереження не містить вимог щодо встановлення одного поста спостереження за концентрацією арсену, кадмію, ртуті, нікелю, поліциклічних ароматичних гідрокарбонатів на кожні 100000 км². Кількість постів на кількість населення також є значно меншою ніж та, яка вимагається Директивою 2004/107/ЄС. У зв'язку з цим, потрібно закріпити наведену кількість постів на рівні підзаконного нормативно-правового акта.

Не всі речовини, які підлягають контролю згідно з п. 4.8. Директиви 2004/107/ЄС, включено до переліку речовин, щодо яких здійснюється моніторинг згідно з п. 2.4. РД 52.04.186-89. При цьому зазначеним пунктом передбачено процедуру доповнення переліку речовин, щодо яких здійснюється моніторинг в залежності від конкретних умов функціонування того чи іншого джерела викидів чи природних умов. У зв'язку з цим, потрібно вдосконалити систему моніторингу щодо арсену, кадмію, ртуті, нікелю, поліциклічних ароматичних гідрокарбонатів.

Однією з особливостей існуючого в Україні правового регулювання системи спостережень у цій сфері є можливість збільшення постів в залежності від техногенних чи природних обставин. При цьому кількість відповідних постів визначається програмою здійснення моніторингу атмосферного повітря. Прийняття рішення про збільшення постів віднесено до компетенції органів державної влади. Водночас Додатком III до Директиви 2004/107/ЄС кількість постів встановлюється не лише з урахуванням кількості населення, а й з урахуванням рівня забрудненості атмосферного повітря. У зв'язку з цим, таке ж правило має бути закріплено і в чинному законодавстві України на рівні підзаконного нормативно-правового акта.

В Україні створено механізм надання інформації про стан довкілля. Проте, чинне законодавство не вимагає доведення до населення інформації про концентрації зазначених у пункті 1 ст. 7 Директиви 2004/107/ЄС речовин. Тому необхідно врегулювати порядок доведення інформації до відмова населення, як того вимагає ст. 7 Директиви 2004/107/ЄС.

Також з метою забезпечити наближення положень чинного законодавства України до вимог Директиви 2004/107/ЄС необхідно:

- скласти перелік зон та агломерацій, у яких рівень миш'яку, кадмію, нікелю і бензо(а)пірену нижче відповідних цільових показників, та підтримувати рівень цих забруднюючих речовин на цих територіях нижче відповідних цільових показників;
- скласти перелік зон та агломерацій, у яких цільові показники, встановлені у Додатку I, перевищені. Також необхідно визначити для таких зон та агломерацій райони перевищення та джерела, що призводять до такого перевищення;

- на зазначених територіях врегулювати застосування усіх необхідних заходів, які не тягнуть за собою непропорційних витрат, спрямованих, зокрема, на домінуючі джерела викидів, для досягнення цільових показників;
- врегулювати порядок встановлення верхніх та нижніх порогів оцінки для миш'яку, кадмію, нікелю і бензо(а)пірену в навколишньому повітрі, відповідно до частини I Додатка II до Директиви 2004/107/ЄС;
- врегулювати порядок перегляду зони або агломерацій. Цей перегляд має здійснюватися принаймні кожні п'ять років відповідно до процедури, встановленої у Частині II Додатка II до Директиви. Класифікація зон і агломерацій повинна переглядатися раніше у випадку істотних змін у діяльності, яка має відношення до концентрацій миш'яку, кадмію, нікелю і бензо(а)пірену у навколишньому повітрі;
- встановити на рівні підзаконного нормативно-правового акту вимоги до кількості фіксованих вимірювальних станцій, які мають бути встановлені, та застосування інших методів вимірювання (інформація з інших джерел, таких як кадастр (шкідливих) газоподібних викидів, методи індикативного вимірювання і моделювання якості повітря, кількість). Використання інших методів має забезпечувати встановлення концентрацій забруднюючих повітря речовин, які мають визначатись відповідно до Секції I Додатка III і Секції I Додатка IV до Директиви 2004/107/ЄС.

Директива 2004/42/ЄС про обмеження викидів летючих органічних сполук через використання органічних розчинників у певних фарбах і лаках і продуктах повторної обробки автомобілів та про внесення змін до Директиви 1999/13/ЄС

Чинне законодавство України частково відповідає вимогам Директиви 2004/42/ЄС (ступінь відповідності низький). Воно не передбачає таких нормативів вмісту хімічних речовин у фарбах, як у Директиві 2004/42/ЄС, а зменшення дії небезпечних хімічних речовин на життя і здоров'я людини здійснюється за допомогою встановлення гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин в повітрі робочої зони. Слід зауважити, що регламентація концентрації забруднюючих речовин в повітрі робочої зони здійснюється в рамках заходів щодо охорони праці і не охоплює собою охорону довкілля.

Низький рівень відповідності чинного законодавства України вимогам Директиви 2004/42/ЄС пояснюється також тим, що в Україні існують нормативи викидів легких органічних сполук (далі – ЛОС) в якості гранично допустимих викидів забруднюючих речовин в навколишнє природне середовище стаціонарними установками. Однак Директива 2004/42/ЄС передбачає регламентацію кількості ЛОСів у самих фарбах, у той час, як в Україні регулювання вмісту ЛОСів у фарбах не здійснюється. У зв'язку з цим, необхідно встановити нормативи вмісту ЛОСів у фарбах. Беручи до уваги положення Закону України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» від 01 грудня 2005 р. № 3164-IV, ці вимоги повинні бути встановлені саме на рівні технічного регламенту.

В Україні створена і діє система моніторингу довкілля. Однак моніторингу, спрямованого на виявлення рівня дотримання вмісту ЛОСів у фарбах чинне законодавство не передбачає. Система моніторингу ЛОСів у фарбах передбачає докладне правове регулювання маркування вмісту ЛОСів у фарбах. Проте ні системи маркування, ні системи моніторингу ЛОСів у фарбах чинне законодавство України не передбачає. З огляду на вищевикладене необхідно створити систему та забезпечити відповідне правове регулювання системи маркування продукції, яка містить ЛОС, врегулювати порядок та особливості здійснення моніторингу ЛОСів, які містяться у фарбах.

Директива 1999/32/ЄС щодо зменшення вмісту сірки у певних видах рідкого палива та яка вносить зміни до Директиви 93/12/ЄЕС

Чинне законодавство України частково відповідає вимогам Директиви 1999/32/ЄС (ступінь відповідності низький). У ряді випадків правове регулювання складу палива здійснюється через посилання на міжнародні стандарти, тобто міжнародним стандартам надається пряма регулююча дія в правовому просторі України. Зокрема, ДСТУ ISO 4317:2004 «Нафтопродукти. Паливо (клас F). Класифікація. Частина 2. Категорії газотурбінного палива для застосування в промисловості та для суднових двигунів», затверджений наказом Держспоживстандарту від 05 липня 2004 р. № 132; ДСТУ ISO 8216-99:2004 «Нафтопродукти. Паливо (клас F). Класифікація», затверджений наказом Держспоживстандарту від 05 липня 2005 р. № 132; ДСТУ ISO 4317:2004 «Нафтопродукти. Паливо (клас F). Класифікація. Частина 1. Категорії палива для суднових двигунів», затверджений наказом Держспоживстандарту від 05 липня 2004 р. № 132 поширюють на територію України положення міжнародних стандартів ISO в частині визначення складу палива.

Низький рівень відповідності чинного законодавства України вимогам Директиви 1999/32/ЄС пояснюється тим, що законодавство України встановлює в ряді випадків більш низькі вимоги до палива, ніж це встановлено зазначеною Директивою. Зокрема, це стосується вимоги до вмісту сірки у: важких мазутах; суднових видах палива; суднових дизельних мазутах тощо. У зв'язку з цим, необхідно в чинному законодавстві закріпити вимоги до вмісту сірки у різних видах палива на рівні, якого вимагає Директива 1999/32/ЄС. Беручи до уваги той факт, що встановлення вмісту сірки в паливі носитиме характер вимог до продукції, цей вміст можливо врегулювати за допомогою технічних регламентів. У зв'язку з цим, для подальшої адаптації чинного законодавства України до законодавства ЄС необхідно розробити та прийняти відповідні технічні регламенти.

Система правового регулювання вмісту сірки в паливі є недостатньо гнучкою. Зокрема, пункт 4b.1. Директиви 1999/32/ЄС встановлює набагато суворіші вимоги до вмісту сірки у судновому паливі для суден, які стоять на причалах. Українське законодавство аналогічних вимог не містить. У зв'язку з цим, необхідно встановити відповідні вимоги до суден, які стоять на причалі.

Директива 98/70/ЄС щодо якості бензину та дизельного палива та внесення змін до Директиви Ради 93/12/ЄЕС

Законодавство України частково відповідає вимогам Директиви 98/70/ЄС (ступінь відповідності середній), оскільки, як і законодавство ЄС, чинне законодавство України містить заборону на ввезення і реалізацію на території України етилованого бензину та свинцевих добавок до бензину. Цю заборону закріплено Законом України «Про заборону ввезення і реалізації на території України етилованого бензину та свинцевих добавок до бензину» від 15 листопада 2001 р. № 2786-III. В Україні існують досить докладні вимоги до якості як бензину, так і дизельного палива. Значна частина вимог до бензину затверджена на рівні ДСТУ. Зокрема, ДСТУ 4063-2001 Бензини автомобільні. Технічні умови, затверджений наказом Держстандарту України від 29 листопада 2001 р. № 588; ДСТУ 4839:2007 Бензини автомобільні. Підвищеної якості. Технічні умови, затверджений наказом Держспоживстандарту України від 03 жовтня 2007 р. № 244; ДСТУ 4840:2007 Паливо Дизельне. Підвищеної якості, затверджений наказом Держспоживстандарту від 03 жовтня 2007 р. № 244 тощо.

Водночас 01 грудня 2005 р. було прийнято Закон України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності», яким було внесено зміни до ст. 1 Закону України «Про стандартизацію» в частині втрати стандартами загальнообов'язкової сили.

Таким чином, на сьогодні технічні вимоги до товарів, в тому числі і до бензину та дизельного палива, можуть бути встановлені лише технічними регламентами. У зв'язку з цим, загальнообов'язкову силу мають лише стандарти, прийняті до 11 січня 2006 р. (дати набуття чинності Законом України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності»). Таким чином, ДСТУ, прийняті після 11 січня 2006 р., можуть набувати умовно обов'язкової сили у разі коли, наприклад, в договорі про поставку бензину зазначається, що поставляється бензин підвищеної якості. У такому випадку бензин, який поставляється, повинен відповідати ДСТУ 4839:2007 Бензини автомобільні. Підвищеної якості. Технічні умови, затверджені наказом Держспоживстандарту України від 03 жовтня 2007 р. № 244. Буде вважатися порушенням таких договірних зобов'язань поставка бензину, який не відповідає зазначеному ДСТУ. Проте, такі дії будуть вважатися порушенням лише з огляду на те, що постачальник не поставив бензин підвищеної якості.

Для того, щоб наблизити вимоги законодавства України до Директиви 98/70/ЄС, необхідно вжити наступних заходів: вдосконалити вимоги до нафтопродуктів для використання позашляховою технікою, а також сільськогосподарськими і лісничими тракторами; необхідно вдосконалити вимоги щодо здійснення моніторингу особами, які поставляють паливо за життєвим циклом викидів парникових газів; необхідно вдосконалити вимоги до біопалива. Вдосконалення потребує також система моніторингу якості палива; система маркування палива, в тому числі в частині металічних добавок; вимоги щодо суднового палива. Необхідно також вдосконалити технічні вимоги до бензинів автомобільних та дизельного палива.

Директива 94/63/ЄС стосовно контролю викидів летючих органічних сполук (ЛОС), що виникають зі сховищ бензину та при його транспортуванні з терміналів до сервісних станцій

Законодавство України лише частково відповідає вимогам Директиви 94/63/ЄС (ступінь відповідності середній).

Загальним недоліком чинного законодавства України є описовий характер технічних норм. Значна частина тексту технічних нормативно-правових актів містить опис того, які бувають конструкції резервуарів, стаціонарних покрівель тощо. При цьому взагалі відсутні будь-які показники, яким могли б відповідати резервуари, а також не зазначаються будь-які обов'язки осіб, які використовують ці резервуари для забезпечення вловлювання летючих органічних сполук. В результаті цього нормативно-правові акти, які діють в Україні, досить часто носять декларативно-описовий характер та не несуть жодного регулюючого навантаження. У свою чергу, це призводить до збільшення масиву нормативно-правових актів, що не компенсується жодними перевагами в частині регулювання поведінки осіб, які будуть експлуатувати ці резервуари. У зв'язку з цим, необхідно по можливості в подальшому уникати прийняття декларативних технічних норм, а вже наявні замінювати діючими правовими нормами.

Норми втрат нафтопродуктів, передбачені постановою Держпостачу СРСР «Про затвердження норм природних втрат нафтопродуктів при прийомі, зберіганні, відпуску, транспортуванні», є більшими, ніж це передбачено проаналізованою Директивою. Пунктом 1.1.15 Правил технічної експлуатації резервуарів та інструкції з їх ремонту, затверджених Держкомнафтопродуктом СРСР від 26 грудня 1986 р., встановлені певні вимоги до експлуатації резервуарів, проте параметри, яким вони повинні відповідати, не відповідають вимогам проаналізованої Директиви. Беручи до уваги вищевикладене необхідно закріпити на рівні технічного регламенту вимоги до втрат нафтопродуктів при прийомі, зберіганні, відпуску, транспортуванні на рівні, якого вимагає Директива 94/63/ЄС.

Пунктами 4.18 – 4.22. ВБН Резервуари вертикальні, сталеві для зберігання нафти та нафтопродуктів з тиском насичених парів не вище 93,3 кПа, затвердженими наказом Держкомнафтогазу України від 04 серпня 1994 р. № 286, визначено вимоги до кілець жорсткості резервуарів, хоча не вказано, що вони повинні забезпечувати вловлювання летючих органічних сполук на 95 % у порівнянні з резервуарами з фіксованою верхньою частиною не обладнаних пристроями контролю випаровування. З огляду на це необхідно закріпити такі вимоги на рівні технічного регламенту.

В чинному законодавстві України відсутні вимоги щодо того, що контейнер має бути пофарбований фарбою, яка забезпечує відбивання теплових променів на рівні 70 % та більше. В пунктах 5.6. та 10.2. ВБН Резервуари вертикальні, сталеві для зберігання нафти і нафтопродуктів з тиском насичених парів не вище 93,3 кПа, затверджених наказом Держкомнафтогазу України від 04 серпня 1994 р. № 286, визначено лише, що зовнішні поверхні резервуарів повинні бути захищені від корозії променевідбиваючими лакофарбовими матеріалами світлого тону з малою тепловипромінюючою властивістю. У зв'язку з цим, необхідно закріпити вимогу про те, що контейнер для зберігання нафти і нафтопродуктів має бути пофарбований фарбою, яка забезпечує відбивання теплових променів на рівні 70 %.

Пунктом 10.1. ВБН Резервуари вертикальні, сталеві для зберігання нафти і нафтопродуктів з тиском насичених парів не вище 93,3 кПа, затверджених наказом Держкомнафтогазу України від 04 серпня 1994 р. № 286 передбачено лише вимогу, що при розробці проектів резервуарів повинні передбачатися заходи щодо зменшення втрат нафти та нафтопродуктів. При цьому законодавство України не містить вимоги, щоб ця втрата при навантаженні та зберіганні не перевищувала 0,01 % ваги палива, що є об'єктом таких операцій. Зазначену розбіжність слід усунути шляхом внесення змін і доповнень до відповідного нормативного акту.

3 Сектор «Управління відходами та ресурсами»

Стан відповідності

Законодавство України в сфері управління відходами та ресурсами частково відповідає вимогам ЄС, причому ступінь відповідності є низьким. Законодавство потребує суттєвого перегляду на предмет узгодження з законодавством ЄС, оскільки в багатьох аспектах суттєво відрізняються ключові підходи та окремі принципи в сфері поводження з відходами, як в цілому, так і по окремих видах відходів чи способах поводження з ними. Модифікація та вдосконалення законодавства про відходи можуть бути здійснені шляхом внесення змін та доповнень до чинного законодавства та/або розробки нового нормативно-правового акту (актів) в т.ч. і нового кодифікованого акту про відходи.

Огляд сектору «Управління відходами та ресурсами»

В Україні сформовано законодавство про відходи, в якому закріплені основні принципи державної політики у сфері поводження з відходами, визначені основні умови, вимоги і правила щодо екологічно безпечного поводження з відходами, а також системи заходів, пов'язаних з організаційно-економічним стимулюванням ресурсозбереження та забезпечення мінімального утворення відходів, розширення їх використання у господарській діяльності, запобігання шкідливому впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини.

Однак окремої уваги потребують принципові підходи, визначені у Директиві 2008/98/ЄС, щодо впровадження ієрархії у вирішенні питань поводження з відходами, введення

принципу розширеної відповідальності виробника, класифікація відходів та об'єктів накопичення та захоронення відходів, тощо. Суттєвих доповнень та систематизації потребує законодавство щодо відходів видобувної промисловості.

Слід також наголосити на необхідності приведення у відповідність термінологічного апарату та закріплення його у законодавстві.

Перелік нормативно-правових актів, які використовувались у процесі аналізу відносин, що охоплюються розглянутими Директивами ЄС, наведено нижче.

Директива Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року про відходи та скасування деяких директив

Законодавство України частково відповідає вимогам Директиви (ступінь відповідності низький).

Основним нормативно-правовим актом у сфері поводження з відходами є Закон України «Про відходи» від 05 березня 1998 р. № 187/98, який визначає правові, організаційні та економічні засади діяльності, пов'язаної із запобіганням або зменшенням обсягів утворення відходів, їх збиранням, перевезенням, зберіганням, обробленням, утилізацією та видаленням, знешкодженням та захороненням, а також з відверненням негативного впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини на території України. Особливості регулювання поводження з окремими видами відходів регулюються також спеціальним законодавством (наприклад, Законом України «Про металобрухт»). Існує досить широка база підзаконних нормативно-правових актів та технічних норм.

Однак з метою гармонізації з Директивою 2008/98/ЄС законодавство України в сфері поводження з відходами потребує суттєвої модифікації. У зв'язку з тим, що існують значні розбіжності у понятійному апараті (зокрема, відсутні визначення «роздільне збирання», «запобігання утворення», «повторне використання» та інші), необхідно доповнити та змінити термінологію, визначену у законодавстві України, у т.ч. з питань, що стосуються окремих видів відходів, операцій поводження з відходами, суб'єктів (ввести поняття дилера та брокера), тощо.

Окремої уваги потребують принципові підходи, визначені у Директиві 2008/98/ЄС щодо впровадження ієрархії у вирішенні питань поводження з відходами. Потребують також закріплення в законодавстві про відходи та інших пов'язаних нормативно-правових актах України положення про:

- побічні продукти та критерії їх визначення;
- критерії визначення завершення статусу відходів (коли відходи припиняють бути відходами);
- запобігання утворення відходів (у т.ч. про зменшення вмісту шкідливих речовин у відходах) та введення розширеної відповідальності виробника;
- плани управління відходами та програми запобігання утворенню відходів.

Слід також узгодити питання класифікації відходів, перелік та критерії визначення небезпечних відходів. Додаткового регулювання потребують окремі види відходів (наприклад, біо-відходи, відпрацьовані мастила, визначення яких відсутнє у національному законодавстві). Не встановлено й ті категорії відходів, поводження з якими насамперед потребує запровадження роздільного збирання.

Перегляду та відповідних змін потребує система видачі дозволів та реєстрації суб'єктів поводження з відходами. Модифікація та вдосконалення законодавства про відходи можуть

бути здійснені шляхом внесення змін та доповнень до чинного законодавства та/або розробки нового нормативно-правового акту (актів), у т.ч. і нового кодифікованого акту про відходи.

Відповідно до плану, схваленого Координаційною радою з адаптації законодавства України до законодавства ЄС, протягом 5 років після набуття чинності Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, передбачено підготовку проектів нормативно-правових актів щодо внесення змін до деяких нормативно-правових актів, у т.ч. Закону України «Про відходи» від 05 березня 1998 р. № 187/98 (щодо впровадження п'ятиступеневої ієрархії пріоритетів у вирішенні питань поводження з відходами) та підготовку нормативно-правового акта щодо створення та ведення відповідних публічних реєстрів усіх суб'єктів підприємницької діяльності у сфері поводження з відходами (перевізників, операторів утилізації та видалення, їх дилерів та посередників у галузі поводження з відходами).

Директива Європейського Парламенту та Ради 2006/21/ЄС від 15 березня 2006 року про управління відходами видобувних підприємств, та якою вносяться зміни до директиви 2004/35/ЄС

Законодавство України частково відповідає вимогам Директиви (ступінь відповідності низький).

Директива 2006/21/ЄС передбачає заходи, процедури та гарантії для попередження та зменшення, наскільки це можливо, будь-якого негативного впливу на навколишнє середовище, зокрема на воду, повітря, ґрунти, фауну, флору та ландшафт, а також будь-яку загрозу, що може виникнути в зв'язку з цим, для здоров'я населення, в результаті управління відходами від видобувних галузей промисловості. Питання, які стосуються відходів видобувної промисловості, в законодавстві України врегульовані недостатньо та потребують суттєвого вдосконалення. Окремі аспекти врегульовані у законодавстві про надра (щодо видобування корисних копалин, техногенні родовища корисних копалин, тощо). Окремі питання охорони довкілля та здоров'я, які пов'язані з функціонуванням об'єктів, на яких розміщено відходи видобувної промисловості, визначені у державних санітарних нормах і правилах.

З метою гармонізації з Директивою 2006/21/ЄС необхідно внести зміни та/або розробити нормативно-правові акти, які б більш докладно та послідовно регулювали поводження з видобувними відходами та включали питання створення планів управління відходами, питання будівництва, управління та закриття споруд для відходів, враховували питання попередження аварійних ситуацій, визначали вимоги щодо фінансових гарантій, тощо. Слід також вдосконалити дозвільну процедуру щодо розміщення та функціонування споруд для відходів (в т.ч. враховуючи транскордонний вплив), а також вдосконалити положення щодо інформування та участі громадськості.

Потребує узгодження система класифікації споруд для відходів (система класифікації та Додаток III до Директиви потребують додаткового розгляду профільними фахівцями).

Слід також наголосити на необхідності приведення у відповідність термінологічного апарату та закріплення його у законодавстві, оскільки в українському законодавстві відсутні визначення термінів «дамба», «інертні відходи», «незабруднені ґрунти», «обробка відходів промисловості», «значна аварія», «споруда для відходів» та низки інших; визначення терміну «розвідувальні роботи» менш конкретизовано, ніж у директиві 2006/21/ЄС; тощо. Крім того, аналогічно до Директиви 2008/98/ЄС, слід зазначити, що потребує закріплення поняття «утримувач відходів» («waste holder»), оскільки у національному законодавстві відокремлено поняття «виробник відходів» та «власник відходів», а також необхідно запровадити поняття «оператора відходів».

Відповідно до плану, схваленого Координаційною радою з адаптації законодавства України до законодавства ЄС, передбачено протягом 5 років після набуття чинності Угодою про асоціацію між Україною та ЄС внесення змін до нормативно-правових актів стосовно вимог створення відповідних планів управління поведженням з відходами видобувної промисловості по кожному об'єкту видобування та обов'язкових складових цих планів, які повинні передбачати відповідний перегляд планів органами влади кожні п'ять років, забезпечення акумуляції коштів на заходи щодо остаточного закриття об'єктів, встановлення процедур закриття та догляду після закриття виробничих майданчиків відходів видобувної діяльності, створення реєстру закритих майданчиків відходів видобувної діяльності.

Директива Ради 1999/31/ЄС від 26 квітня 1999 року про захоронення відходів

Законодавство України частково відповідає вимогам Директиви (ступінь відповідності низький).

Директива 1999/31/ЄС визначає класифікацію захоронень та поширюється на захоронення безпечних відходів, захоронення небезпечних відходів та захоронення інертних відходів. Закон України «Про відходи» від 05 березня 1998 р. № 187/98 визначає правові, організаційні та економічні засади діяльності, пов'язаної з поведженням з відходами, в т.ч. з їх захороненням.

Законодавством та підзаконними актами врегульовано основні аспекти дозвільної процедури на здійснення операцій поведження з відходами, порядок ведення реєстру місць видалення відходів. Також існує ряд нормативно-правових актів, державних будівельних та санітарних норм, які регулюють питання будівництва та експлуатації полігонів побутових та промислових відходів. Зокрема, ДБН В.2.4-2-2005 Полігони твердих побутових відходів. Основи проектування; ДБН В.2.4-4:2010 Полігони зі знешкодження та Захоронення токсичних відходів. Основні положення проектування; ДСанПіН 2.2.7.029-99. Гігієнічні вимоги щодо поведження з промисловими відходами та визначення їх класу небезпеки для здоров'я населення; Правила експлуатації полігонів побутових відходів, затверджені Наказом Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 01 грудня 2010 р. № 435, та інші.

Ряд норм потребують перегляду та доповнень з метою гармонізації з Директивою 1999/31/ЄС, у т.ч. щодо класифікації захоронень, дозвільної процедури (наприклад, щодо фінансової гарантії заявника при отриманні дозволу на захоронення відходів), заборони захоронення окремих видів відходів, процедури прийняття відходів до захоронення, заходів контролю та моніторингу в період експлуатації, витрат на захоронення, процедури закриття та наступних заходів щодо закритих місць захоронення, а також щодо приведення існуючих місць захоронення у відповідність до вимог Директиви або припинення їх функціонування.

Слід також наголосити на необхідності приведення у відповідність термінологічного апарату та закріплення його у законодавстві. Додатки до Директиви 1999/31/ЄС вимагають окремого поглибленого фахового аналізу.

4 Сектор «Якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище»

Стан відповідності

Законодавство України частково відповідає вимогам проаналізованих Директив ЄС сектору «Якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище» (ступінь відповідності середній), проте в окремих аспектах потребує глибокої трансформації.

Для гармонізації законодавства України з проаналізованими Директивами ЄС сектору «Якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище» необхідно прийняти ряд нормативно-правових актів та внести зміни і доповнення до Водного Кодексу України, низки законів та підзаконних нормативних актів. У цьому секторі вимоги законодавства України найбільш наближені до Директиви Ради 98/83/ЄС про якість води, призначеної для споживання людиною, та більш за все не відповідають вимогам Директиви 91/676/ЄС стосовно охорони вод від забруднення, спричиненого нітратами з сільськогосподарських джерел.

Огляд сектору «Якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище»

«Сучасні водогосподарські та екологічні проблеми набули не тільки загальнодержавного, але й міжнародного значення, стали одним з головних чинників національної безпеки України» (Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію розвитку водного господарства України» від 14 січня 2000 р. № 1390-XIV). До стратегічних цілей та завдань у сфері охорони водних ресурсів віднесено реформування до 2015 року системи державного управління в галузі охорони та раціонального використання вод шляхом впровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом; реконструкція існуючих та будівництво нових міських очисних споруд з метою зниження до 2020 року на 15 відсотків рівня забруднення вод забруднюючими речовинами (насамперед органічними речовинами, сполуками азоту і фосфору), а також зменшення до 2020 року на 20 відсотків (до базового року) скиду недостатньо очищених стічних вод; розроблення та виконання до 2015 року плану заходів щодо зменшення рівня забруднення внутрішніх морських вод і територіального моря з метою запобігання зростанню антропогенного впливу на навколишнє природне середовище та відновлення екосистеми Чорного і Азовського морів (Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI (Ціль 2)).

Водне законодавство України є достатньо розгалуженим і розвинутим. Основним кодифікаційним актом у цій галузі є Водний Кодекс України від 6 червня 1995 р. № 213/95-ВР. Перелік нормативно-правових актів, які використовувалися у процесі аналізу відносин, що охоплюються розглянутими Директивами ЄС, наведено нижче. Україна є Стороною низки двосторонніх та багатосторонніх міжнародних договорів з питань управління, раціонального використання та захисту транскордонних вод, бере участь у діяльності профільних міжнародних організацій і органів. Напрацьовано також значний обсяг інструктивної та методичної документації.

Варто зазначити, що у процесі підготовки огляду було проаналізовано низку програмних документів, термін виконання яких спливає (наприклад, Постанова Кабінету Міністрів України «Про Комплексну програму проведення протипаводкових заходів на 1994-2000 роки» від 26 вересня 1994 р. № 37), проте, з урахуванням того, що окремі заходи, передбачені цими документами, не були виконані, вважалося за необхідне звернути на них увагу.

Провідну роль у реалізації державної водної політики відіграють Міністерство екології та природних ресурсів України (Мінприроди) та Державне агентство водних ресурсів України (Держводагентство). Значні повноваження з окремих напрямів у цій сфері мають Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство надзвичайних ситуацій України, Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Державна служба геології та надр України, Державна санітарно-епідеміологічна служба України, Державне агентство рибного господарства України, а також Державна екологічна інспекція України.

До першочергових заходів з гармонізації законодавства України з положеннями проаналізованих Директив сектору «Якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище» слід віднести:

- уточнення та узгодження відповідного термінологічного апарату (у т.ч. доповнення ст. 1 Водного Кодексу України);
- узгодження підходів до класифікації водних об'єктів;
- розробку та затвердження Положення про плани управління річковими басейнами та методики їх підготовки;
- визначення екологічних цілей з урахуванням вимог ст. 4 Директиви 2000/60/ЄС;
- розробку методики підготовки програм заходів, передбачених ст. 11 Директиви 2000/60/ЄС;
- створення переліку уразливих зон відповідно до критеріїв, встановлених у додатку II до Директиви 91/271/ЄЕС (можливо як додаткової категоризації), та запровадження принципу додаткової очистки стічних вод перед скидом у таких зонах;
- визначення зон, вразливих до (накопичення) нітратів та розробку планів дій щодо таких зон; проведення попередньої оцінки морських вод та встановлення програми моніторингу поточної оцінки з урахуванням характеристик, видів тиску та впливу;
- актуалізація стратегічних цілей та завдань державної політики щодо охорони та відновлення довкілля Чорного та Азовського морів, а також опрацювання конкретних пропозицій щодо активізації участі у діяльності HELCOM;
- встановлення заборони скидів осаду у поверхневій воді з суден, трубопроводів або будь-яким іншим чином;
- розробку карт загроз та ризику повені та багаторічних комплексних планів управління ризиками повеней;
- забезпечення на практиці реальних механізмів інформування та участі зацікавлених сторін, зокрема громадськості, у діяльності з виконання та впровадження принципів та положень зазначених Директив.

Задля забезпечення належного впровадження положень проаналізованих Директив сектору «Якість води та управління ресурсами, включаючи морське середовище» необхідно забезпечити усунення недоліків офіційного перекладу їх текстів українською, насамперед, Директиви 2000/60/ЄС про встановлення рамок діяльності Співтовариства в галузі водної політики.

Директива 2000/60/ЄС про встановлення рамок діяльності Співтовариства в галузі водної політики

Законодавство України частково відповідає вимогам Директиви (ступінь відповідності низький).

Основними органами, що відповідають за реалізацію водної політики в Україні є Мінприроди та Держводагентство. Один з наріжних принципів у цій галузі – принцип басейнового управління – закріплено у Водному Кодексі України та низці інших нормативних актів. Його інституційним втіленням на практиці є створення басейнових управлінь водних ресурсів (БУВР), басейнових рад тощо. Україна бере активну участь у реалізації басейнового принципу у процесі співпраці з іншими державами регіону. Так,

Графік запланованих заходів в рамках головування України у Міжнародній Комісії із захисту р. Дунай (МКЗД) (до кінця 2011 року) передбачає започаткування процесу підготовки планів управління басейнами р. Прут та р. Сірет, а також Плану управління басейном дельти Дунаю. Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI передбачається реформування протягом першого етапу (до 2015 року) системи державного управління в галузі охорони та раціонального використання вод шляхом впровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом (Ціль 2).

У планах Кабінету Міністрів України підготовка протягом 10 років після набуття чинності Угодою про асоціацію проекту Закону України щодо внесення змін до Водного кодексу України (див. Прогресивний план адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, схвалений на засіданні Координаційної ради з адаптації законодавства України до законодавства ЄС). Відповідальність за розробку цього акту покладено на Мінприроди і Держводагентство.

Для забезпечення належного впровадження басейнового принципу управління слід вжити наступних заходів: по-перше, на законодавчому рівні закріпити районування території України за басейновим принципом; по-друге, забезпечити формування інституційної структури управління водними ресурсами за басейновим принципом; по-третє, розробити та закріпити у правовому полі критерії оцінки стану річкового басейну; по-четверте, розробити та затвердити Положення про плани управління річковими басейнами та методичку їх підготовки, а також розробити методичку підготовки програм заходів, передбачених ст. 11 Директиви та, по-п'яте, розробити плани управління річковими басейнами (у т.ч. з урахуванням вимог ст. 14 Директиви щодо інформування громадськості і консультацій). Варто врахувати, що в Україні існує позитивний досвід участі у розробці плану управління річковим басейном. Так, у 2010 році в рамках співпраці з МКЗД розроблено план управління басейном р. Тиса.

Слід також зазначити, що офіційний переклад Директиви українською мовою має істотні недоліки, які необхідно терміново усунути.

Директива Ради 2008/56/ЄС, що встановлює рамки діяльності Співтовариства у сфері політики з морського середовища (Рамкова Директива про морську стратегію)

Законодавство України частково відповідає вимогам Директиви (ступінь відповідності низький).

Україна розташована у басейнах Чорного, Азовського та Балтійського морів. Основну увагу прикуто до проблеми охорони та відтворення довкілля Азовського й Чорного морів. Затверджено відповідну Загальнодержавну програму, згідно з якою організаційне забезпечення та координація діяльності у цій сфері здійснюється Міністерством екології та природних ресурсів України. Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI передбачається розроблення та виконання до 2015 року плану заходів щодо зменшення рівня забруднення внутрішніх морських вод і територіального моря з метою запобігання зростанню антропогенного впливу на навколишнє природне середовище та відновлення екосистеми Чорного і Азовського морів (Ціль 2).

З метою гармонізації законодавства України із Морською стратегією ЄС необхідно вжити наступних заходів: по-перше, актуалізувати стратегічні напрямки, цілі та завдання державної політики щодо охорони та відновлення довкілля Азовського та Чорного морів з урахуванням положень Морської стратегії ЄС та результативності виконання програмних документів у зазначеній сфері; по-друге, визначити і закріпити у нормативно-правовому полі межі басейну

Чорного та Азовського морів як об'єкту державного управління і регулювання; по-третє, здійснити вироблення і затвердження у національному правовому полі критеріїв оцінки якості морського довкілля у відповідності до європейських підходів і практик; по-четверте, забезпечити визначення комплексу заходів, спрямованих на поетапне зниження рівня забруднення довкілля Азовського та Чорного морів та поліпшення їх екологічного стану.

Особливу увагу в процесі гармонізації слід приділити питанням розвитку співробітництва з іншими приморськими державами, відповідними регіональними організаціями та органами (в т.ч. опрацювати конкретні пропозиції щодо активізації участі України у діяльності HELCOM), а також забезпеченню створення на практиці реальних механізмів інформування та участі зацікавлених сторін, зокрема громадськості, у діяльності з впровадження принципів та положень цієї Директиви.

Директива Ради 98/83/ЄС про якість води, призначеної для споживання людиною

Положення чинного законодавства України частково відповідають вимогам Директиви (ступінь відповідності високий). Спеціальним кодифікаційним актом у цій сфері, що ґрунтується на базових положеннях Водного кодексу України, є Закон України «Про питну воду та питне водопостачання» від 10 січня 2002 р. № 2918-III. Основні функції з регулювання питань водопостачання і, насамперед, централізованого питного водопостачання, покладено на Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

Питаннями контролю якості питної води опікуються органи Державної санітарно-епідеміологічної служби. Відповідно до Закону України «Про Загальнодержавну програму "Питна вода України" на 2006-2020 роки» від 3 березня 2005 року № 2455-IV гармонізація національних стандартів, нормативно-правових актів у сфері питної води та питного водопостачання до стандартів Європейського союзу мала бути здійснена упродовж 2006-2010 років. Як наслідок, низка положень та, перш за все, технічних вимог, що містяться у ДСанПіН 2.2.4-171-10 від 12 травня 2010 р. № 400 та ряді інших нормативно-правових актів, значною мірою врахували вимоги, зокрема, цієї Директиви.

Суттєвими розбіжностями залишаються «пункти відповідності» (ст. 6 Директиви).

Певного уточнення та узгодження вимагає термінологічний апарат, що використовується у законодавстві України. Відповідність методик та стандартів визначення показників безпечності та якості питної води, наведених у орієнтовному переліку Додатку 5 до ДСанПіН 2.2.4-171-10, вимогам Додатку III та іншим відповідним положенням Директиви, вимагає окремого поглибленого фахового аналізу.

Директива 91/271/ЄЕС про очистку міських стічних вод

Законодавство України частково відповідає вимогам Директиви (ступінь відповідності середній).

Питаннями водовідведення та охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами опікуються відповідно Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України та Мінприроди; з окремих питань – Державне агентство водних ресурсів України. «На даний час централізована система водовідведення України є складним інженерним комплексом, що складається з 50,8 тис. кілометрів мереж, 3,2 тис. насосних станцій, на яких встановлено близько 7,6 тис. насосних агрегатів, та 1,3 тис. каналізаційних очисних споруд. Значна частина споруд комплексу відпрацювала нормативний строк і потребує оновлення. За період експлуатації систем відбулися істотні технічні, соціальні, економічні та інші зміни, які вимагають їх відновлення на сучасному

рівні. Водночас 12 міст і 345 селищ міського типу, 95 відсотків сільських населених пунктів не оснащені централізованими системами каналізації, а в 187 міських населених пунктах очисні каналізаційні споруди працюють неефективно - у водойми щодоби скидається понад 12 тис. куб. метрів неочищених та недостатньо очищених стічних вод.

Рівень забезпечення населення централізованим водовідведенням у всіх регіонах держави значно нижчий, ніж рівень забезпечення водопостачанням, особливо у селищах міського типу та сільських населених пунктах» (Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку та реконструкції централізованих систем водовідведення населених пунктів України на 2012-2020 роки» від 22 серпня 2011 р. № 1004-р). Законом України «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки» від 24 червня 2004 р. № 1869-IV передбачається гармонізація законодавства, що регулює діяльність у сфері житлово-комунального господарства, з директивами і стандартами ЄС у період з 2009 до 2014 рр. Відповідальність за виконання цього завдання покладено на Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерство юстиції України та Державну службу технічного регулювання України.

У планах Кабінету Міністрів України - підготовка протягом 6 років після набуття чинності Угодою про асоціацію між Україною та ЄС проекту нормативно-правового акта щодо внесення змін до Правил приймання стічних вод підприємств у комунальні та відомчі системи каналізації населених пунктів України, затверджених наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 19 лютого 2002 р. № 37 (див. Прогресивний план адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, схвалений на засіданні Координаційної ради з адаптації законодавства України до законодавства ЄС). Відповідальність за його підготовку покладено на Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України та Мінприроди.

На жаль, не уточнюється зміст запланованих змін, проте до першочергових слід віднести:

- закріплення зобов'язання держави забезпечити усі міста та селища системами каналізації;
- створення переліку уразливих зон відповідно до критеріїв, встановлених у додатку II до Директиви (можливо як додаткової категоризації), та запровадження принципу додаткової очистки стічних вод перед скидом в таких зонах;
- встановлення заборони скидів осаду у поверхневі води з суден, трубопроводів або будь-яким іншим чином, та визначення порядку поводження з промисловими стічними водами підприємств харчової промисловості.

Також необхідно розробити та ухвалити технічну та інвестиційну програми впровадження положень Директиви та встановити обов'язок водоканалів регулярно готувати та оприлюднювати звіт про скидання стічних вод та осаду в підзвітних їм регіонах.

Слід також зазначити, що офіційний переклад деяких положень Директиви українською мовою (наприклад, ст. 7) має недоліки, які необхідно терміново усунути.

Директива 91/676/ЄЕС стосовно охорони вод від забруднення, спричиненого нітратами з сільськогосподарських джерел

Порівняно з рештою проаналізованих Директив сектору «Якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище» положення цієї Директиви знаходять найменше

відповідників у законодавчому полі України. Таким чином, чинне законодавство України частково відповідає вимогам Директиви (ступінь відповідності низький).

Для того, щоб наблизити чинне законодавство України до вимог цієї Директиви, необхідно ухвалити низку нормативно-правових актів. Тому цілком зрозумілим є віднесення в Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI питання запобігання забрудненню внаслідок змиву нітратів із сільськогосподарських земель до першочергових напрямів приведення у відповідність екологічного законодавства України із положеннями джерел *acquis communautaire* (п. 4.8).

У планах Кабінету Міністрів України протягом 3-х років після набуття чинності Угодою про асоціацію між Україною та ЄС – підготовка проекту нормативно-правового акта щодо визначення зон, вразливих до (накопичення) нітратів; розроблення/зaproвадження планів дій щодо зон, вразливих до (накопичення) нітратів; розроблення державними органами кодексів кращих методів ведення сільськогосподарських робіт та програм сприяння впровадженню цих кодексів (див. Прогресивний план адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, схвалений на засіданні Координаційної ради з адаптації законодавства України до законодавства ЄС). Відповідальність за розробку всього комплексу зазначених положень покладено на Міністерство аграрної політики та продовольства України та Мінприроди.

Проте слід звернути увагу, що ця Директива також зазначається у секторі «Обмін найкращою практикою щодо відновлення та збереження природних ресурсів для забезпечення ефективного, сталого та високоякісного сільськогосподарського виробництва» розділу «Сільське господарство та розвиток сільської місцевості», в межах якого до впровадження її положень поряд із зазначеними міністерствами цілком послідовно залучено Держводагентство.

Слід також наголосити на необхідності приведення у відповідність термінологічного апарату та закріплення його на рівні Закону України та врахування вимог Додатку III до Директиви при розробці та ухваленні програм дій, передбачених п. 4 ст. 5 Директиви.

Незначного уточнення потребує офіційний переклад Директиви українською мовою.

Директива 2007/60/ЄС про оцінку та управління ризиками повеней

Законодавство України частково відповідає вимогам Директиви (ступінь відповідності середній).

В Україні створено і діє система оцінки ризику надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (до яких вочевидь належать і повені), їх попередження, реагування на них та ліквідації їх наслідків. Діє єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, яка включає функціональну та територіальну підсистеми. Провідну роль у цих питаннях відіграє МНС та функціональна підсистема Державного агентства водних ресурсів України.

Діяльність функціональних та територіальних підсистем взаємоузгоджується, передусім на рівні інформування та спільних дій з реагування на повені. Законодавством України передбачається проведення оцінки ризиків повеней. Проте має місце неузгодженість термінологічного апарату відповідних нормативних актів та взагалі не передбачається врахування питань впливу змін клімату на виникнення повеней.

Перелік видів інформації, що мають містити карти ризиків повеней, слід привести у відповідність до вимог Директиви. Законодавством України передбачається розробка й ухвалення планів і програм протидії повеням як за територіальним, так і за функціональним,

у тому числі басейновим, принципами. На практиці плани ухвалюються як правило щорічно і приймаються на рівнях від загальнодержавного до місцевого та на рівні об'єктів. Проте окремих спеціальних багаторічних комплексних планів управління ризиками повеней не передбачено. Це є найсуттєвішою прогалиною у правовому полі України порівняно з правовими рамками Директиви.

Саме тому у планах Кабінету Міністрів України - підготовка протягом 8 років після набуття чинності Угодою про асоціацію проекту Указу Президента України щодо внесення змін до Указу Президента України від 15 березня 2002 р. № 243 «Про заходи щодо забезпечення ефективного прогнозування повеней і паводків та ліквідації їх наслідків» (щодо розробки карт загроз та ризику повені; розроблення планів управління ризиками настання повені) (див. Прогресивний план адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, схвалений на засіданні Координаційної ради з адаптації законодавства України до законодавства ЄС).

5 Сектор «Охорона природи»

Стан відповідності

Законодавством України закріплені вимоги щодо охорони флори і фауни та природних середовищ існування, які частково відповідають вимогам Директив ЄС (ступінь відповідності середній). Окремі положення законодавства потребують внесення відповідних змін та доповнень. Крім того, Додатки до Директив потребують додаткового аналізу профільних фахівців.

Огляд сектору «Охорона природи»

Загальна система охорони диких птахів в Україні існує в рамках законодавства про охорону тваринного світу. В цілому це законодавство відповідає вимогам Директиви та не потребує внесення суттєвих змін та доповнень.

Більш ґрунтовних змін та детального опрацювання профільними фахівцями потребує законодавство, що регулює питання створення екологічної мережі та охорони природних середовищ існування (оселищ¹). В Україні законодавством передбачено та на законодавчому рівні закріплено вимоги щодо формування екологічної мережі, але підходи до формування екомережі Nature 2000 та екомережі в Україні суттєво різняться. В основі виділення територій, перспективних для включення до екологічної мережі відповідно до Директиви 92/43/ЄЕС, лежить виділення середовищ існування (біотопів, екосистем, місць існування, тощо), яким характерна наявність відповідних складових (як біотичних, так і абіотичних), що визначають їхню особливу роль у збереженні умов виживання й розвитку популяцій видів, котрі потребують охорони. В Україні підхід базується не на критерії виділення середовищ існування як основи вибору складових елементів екомережі, а екомережа створюється на базі територій та об'єктів природно-заповідного фонду як основи екомережі з подальшим залученням природоохоронних територій іншого статусу (водоохоронних, рекреаційних тощо).

¹ Науковцями запропонований відмінний від офіційного перекладу «природне середовище існування» термін «оселище», який на думку фахівців більше відповідає змісту Директиви та розкриває визначене поняття.

Таким чином, необхідно внести суттєві зміни до законодавства, яке регулює питання створення та функціонування екологічної мережі або розробити та затвердити нове

законодавство щодо екомережі та охорони природних середовищ існування, яке б відповідало вимогам Директиви, перш за все, в частині критеріїв формування екологічної мережі та вимог щодо забезпечення охорони природних середовищ існування.

Директива Ради ЄС 79/409/ЄЕС від 2 квітня 1979 року про збереження диких птахів

Цю Директиву було замінено Директивою 2009/147/ЕС про охорону диких птахів. Внесені зміни носять здебільшого формальний характер.

Законодавство України частково відповідає вимогам Директиви (ступінь відповідності високий).

Загальна система охорони диких птахів в Україні існує в рамках законодавства про охорону тваринного світу, зокрема: Закону України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 р. № 2894-14; Закону України «Про Червону книгу України» від 07 лютого 2002 р. № 3055-14; Закону України «Про мисливське господарство та полювання» від 02 лютого 2000 р. № 1478-14-III та відповідних підзаконних актів. Україна є також Стороною Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (ратифікованої Законом України від 29 жовтня 1996 р. № 436/96-ВР). Законодавство частково відповідає вимогам Директиви (ступінь відповідності високий) та не потребує суттєвих змін та доповнень. Окремі зміни можуть стосуватись відображення у Законі України «Про тваринний світ» принципу збереження популяцій диких птахів на рівні, який відповідає, зокрема, екологічним і науково-культурним потребам, враховуючи при цьому економічні та рекреаційні вимоги, а також адаптації цих видів до даного рівня (ст. 2 Директиви); а також доповнення заходів щодо захисту, збереження та відновлення біотопів і середовищ існування положеннями щодо створення біотопів та відновлення зруйнованих біотопів, тощо. Слід також закріпити вимоги щодо заборони продажу, перевезення з подальшим продажем, утримання з подальшим продажем та пропозицію на продаж живих чи мертвих птахів та будь-яких швидко розпізнаваних частин або дериватів таких птахів щодо усіх видів птахів, зазначених у ст. 1 Директиви та відповідні виключення щодо окремих видів птахів. Ст. 6 Директиви 79/409/ЄЕС та Додатки до Директиви потребують додаткового аналізу профільних фахівців та узгодження законодавства згідно з вимогами ст. 6 та Додатків 1-3, 5. Список видів потребує поглибленого фахового аналізу та порівняння з переліком видів, занесених до Червоної книги України.

Переклад потребує перегляду та уточнення у зв'язку з заміною Директивою 2009/147/ЕС.

Відповідно до Договору про Енергетичне Співтовариство законодавство України повинно бути гармонізоване з Директивою 79/409/ЄЕС до 1 січня 2015 р.

Директива Ради 92/43/ЄЕС від 21 травня 1992 року про охорону природних середовищ існування та дикої флори і фауни

Законодавство України частково відповідає вимогам Директиви (ступінь відповідності середній).

Базою для формування екологічної мережі та основним інструментом збереження місць природного існування дикої флори та фауни в Україні є Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16 червня 1992 р. № 2456-12.

Принципи, критерії та порядок формування екологічної мережі в Україні також визначені в Законі України «Про екологічну мережу України» від 24 червня 2004 р. № 1864-IV. Окремі положення щодо охорони природних середовищ існування визначені у Законі України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 р. № 2894-14; Законі України «Про рослинний світ» від

09 квітня 1999 р. № 591-XIV; Законі України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 08 липня 2011 р. № 3677-VI; Законі України «Про Червону книгу України» від 07 лютого 2002 р. № 3055-III та відповідних підзаконних актах.

Україна є Стороною ряду міжнародних договорів:

- Конвенція про охорону дикої фауни і флори і природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція);
- Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES);
- Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннська конвенція).

В основі виділення територій, перспективних для включення до екологічної мережі Nature 2000 відповідно до Директиви 92/43/ЕЕС, лежить виділення середовищ існування (біотопів, екосистем, місць існування, тощо), яким характерна наявність відповідних складових (як біотичних, так і абіотичних), що визначають їхню особливу роль у збереженні умов виживання й розвитку популяцій видів, котрі потребують охорони. Даний підхід має обмежене застосування в Україні.

Українським законодавством запроваджені дещо інші критерії до формування екологічної мережі, які визначені у Законі України «Про екологічну мережу України» від 24 червня 2004 р. № 1864-IV. Зокрема, підхід базується не на критерії виділення середовищ існування як основи вибору складових елементів екомережі, а екомережа створюється на базі територій та об'єктів природно-заповідного фонду як основи екомережі з подальшим залученням природоохоронних територій іншого статусу (водоохоронних, рекреаційних тощо).

Зокрема, відповідно до ст. 14 Закону України «Про екологічну мережу України», до складових структурних елементів екомережі включаються території та об'єкти природно-заповідного фонду; землі водного фонду, водно-болотні угіддя, водоохоронні зони; землі лісового фонду; полежахисні лісові смуги та інші захисні насадження, які не віднесені до земель лісового фонду; землі оздоровчого призначення з їх природними ресурсами; землі рекреаційного призначення, які використовуються для організації масового відпочинку населення і туризму та проведення спортивних заходів; інші природні території та об'єкти (ділянки степової рослинності, пасовища, сіножаті, кам'яні розсипи, піски, солончаки, земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу природну цінність); земельні ділянки, на яких зростають природні рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України; території, які є місцями перебування чи зростання видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України; частково землі сільськогосподарського призначення екстенсивного використання - пасовища, луки, сіножаті тощо; радіоактивно забруднені землі, що не використовуються та підлягають окремій охороні як природні регіони з окремим статусом. Відповідно до ст.17 цього Закону «включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екомережі здійснюється з урахуванням їх значення з точки зору екології, ботаніки, зоології та ландшафтознавства. У першу чергу до переліків включаються території та об'єкти, що мають загальнодержавне значення з точки зору ландшафтного та біорізноманіття».

Таким чином, необхідно внести зміни до законодавства про природно-заповідний фонд, Зеленої книги, Червоної книги України щодо оселищ, а також необхідно внести зміни до законодавства що регулює питання створення та функціонування екологічної мережі або розробити та затвердити нове законодавство щодо екомережі та охорони природних середовищ існування, яке б відповідало вимогам Директиви, перш за все, в частині критеріїв формування екологічної мережі. Серед можливих рішень може бути запропоновано розробити проект Закону України «Про види і середовища їх існування», взявши за основу

Директиву 79/409/ ЄЕС та Директиву 92/43/ЄЕС, а також внести зміни до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» у частині введення нових категорій природно-заповідного фонду з зазначенням опису цих категорій, визначенням загального режиму їх управління, а також процедури їх створення.

Враховуючи вимоги Директиви і різницю у системі формування та управління природоохоронними територіями в Україні та країнах Європейського союзу питання гармонізації законодавства потребує прискіпливої уваги та детального опрацювання профільними фахівцями та науковцями. В подальшому необхідно провести біогеографічні огляди за окремими регіонами щодо достатності визначених об'єктів-кандидатів Смарагдової мережі для збереження видів флори і фауни та оселищ, визначених Директивою.

В частині охорони видів флори і фауни заходи, закріплені в законодавстві, відповідають вимогам Директиви. Окремі правові акти в сфері охорони тваринного та рослинного світу містять положення щодо охорони природних середовищ існування, однак ці положення потребують деталізації та узгодження з нормами Директиви та Додатків до неї.

Додатки до Директиви потребують додаткового аналізу профільними фахівцями. Списки видів потребують глибокого опрацювання та узгодження із залученням науковців та профільних фахівців.

У зв'язку з прийняттям Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI було встановлено новий порядок затвердження проектів і отримання дозволів на будівництво, який не передбачає участі громадськості на стадії розгляду та затвердження проектів. Відповідні зміни було внесено й до Закону України «Про екологічну експертизу» від 09 лютого 1995 р. № 45/95-ВР, згідно з якими було також вилучено положення щодо необхідності проведення державної екологічної експертизи проектів будівництва.

Таким чином, система оцінки впливу на навколишнє середовище при прийнятті рішень про реалізацію проектів потребує вдосконалення, в т.ч. щодо ролі національних органів, консультацій з громадськістю, тощо. Відсутність належної оцінки впливу проектів на природоохоронні території суперечитиме вимогам Директиви (п. 3 ст. 6).

6 Сектор «Промислові забруднення та промислова безпека»

Стан відповідності

Аналіз визначених Директив цього розділу дозволяє стверджувати про різний ступінь відповідності законодавства України вимогам законодавства ЄС. Наприклад, ступінь відповідності законодавства України вимогам Директиви 2001/80/ЄС є значно вищим, ніж вимогам Директиви 2008/1/ЄС. В цілому законодавство України частково відповідає проаналізованним Директивам цього розділу (ступінь відповідності низький).

Огляд сектору «Промислові забруднення та промислова безпека»

Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI до стратегічних завдань у сфері промисловості та енергетики віднесено: схвалення у 2012 році Концепції впровадження в Україні більш чистого виробництва та затвердження до 2015 року відповідної стратегії та національного плану дій; розроблення до 2015 року методології визначення ступеня екологічного ризику, обумовленого виробничою діяльністю екологічно небезпечних об'єктів.

Пунктом 4.3. Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI в частині удосконалення дозвільної системи у сфері господарської діяльності в галузі охорони навколишнього природного середовища, передбачено вжиття наступних заходів: удосконалення дозвільної системи у сфері охорони навколишнього природного середовища, спрямоване на регулювання природокористування шляхом встановлення науково обґрунтованих обмежень на використання природних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища. Розвиток зазначеного виду діяльності пов'язаний із впровадженням інтегрованого дозволу щодо регулювання забруднення навколишнього природного середовища відповідно до Директиви ЄС про попередження та контроль забруднення ('IPPC' 96/61/EC Directive), спрощення процедури видачі дозволу та забезпечення прозорості. Директива 2008/1/ЄС про комплексне запобігання і контроль забруднення була прийнята на заміну Директиви 96/91/ЄС. Таким чином, важливість транспозиції положень цих Директив до законодавства України визнано на рівні Закону України.

Перелік нормативно-правових актів, які використовувалися у процесі аналізу відносин, що охоплюються розглянутими Директивами ЄС, наведено нижче.

Гармонізація чинного законодавства із вимогами проаналізованих Директив цього розділу вимагає внесення істотних змін до дозвільної системи України. Зокрема, змін повинні зазнати: Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06 вересня 2005 р. № 2806-IV; Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18 січня 2001 р. № 2245-III та інші нормативно-правові акти.

Директива 2008/1/ЄС про комплексне запобігання і контроль забруднення

Законодавство України частково відповідає вимогам Директиви 2008/1/ЄС (ступінь відповідності низький). Причиною такого становища є недосконалість дозвільної системи України. В Україні існують загальні вимоги щодо дозвільної системи. Вимоги ст. 41 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06 вересня 2005 р. № 2806-IV встановлюють не виправдано короткий строк для розгляду документів та прийняття рішення про надання такого дозволу (10 днів, якщо інше не встановлено у Законі). Цей строк не дозволяє належним чином вивчити умови майбутнього дозволу та прийняти обґрунтоване рішення щодо того, чи прийнятною, з екологічної точки зору, є видача цього дозволу.

В Україні діє поресурсовий підхід до побудови дозвільної системи. Існують окремі дозволи: на спеціальне водокористування (забір води; скидання забруднюючих речовин; використання вод); на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, на здійснення операцій у сфері поводження з відходами та інші. Деякі положення чинного законодавства України містять елементи інтегрованого підходу до охорони навколишнього природного середовища, проте вони не працюють у спосіб, як цього вимагає Директива 2008/1/ЄС. Найбільш розвинутим, у частині впровадження принципів Директиви 2008/1/ЄС, є законодавство в сфері охорони атмосферного повітря. Воно містить пряме відсилання до вимог законодавства Європейського Союзу.

З метою забезпечення адаптації законодавства України до Директиви 2008/1/ЄС необхідно вдосконалити: порядок надання дозволів на скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти у частині доповнення умов дозволу щодо забезпечення вжиття заходів, необхідних для запобігання будь-якому ризику забруднення та поверненню місця, на якому експлуатується об'єкт, до задовільного стану; порядок прийняття рішення щодо природоохоронних дозволів; порядок формування умов екологічних дозволів, у частині встановлення обов'язку державних органів щодо включення до них усіх заходів, необхідних для дотримання вимог

ст.ст. 3-10 Директиви 2008/1/ЄС; порядок формування та застосування умов дозволу, а також порядок взаємодії процедур оцінки впливу на навколишнє природне середовище та дозвільних процедур, з тим, щоб інформація отримана під час процедури оціни впливу на навколишнє природне середовище, була врахована при прийнятті рішення про надання чи відмову у наданні дозволу на здійснення діяльності, яка може негативно впливати на стан навколишнього природного середовища; дозвільну систему у сфері екології в частині забезпечення її взаємодії з вимогами щодо викидів парникових газів; дозвільну систему у сфері екології в частині закріплення вимог дотримуватися принципу «ВАТ» при формулюванні умов дозволу; порядок формування умов дозволів у сфері екології в частині закріплення в умовах дозволу вимог до здійснення моніторингу скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти.

Необхідно також створити систему єдиного природоохоронного дозволу, за якого буде видаватися один дозвіл, на підставі якого може здійснюватися декілька видів діяльності, що негативно впливають на стан навколишнього середовища. Впровадження цієї системи дозволить вимагати для отримання цього дозволу інформацію про викиди забруднюючих речовин у всі компоненти довкілля, інформацію про енергоефективність тощо. Цей підхід також дозволить запобігти перенесенню забруднення з однієї сфери до іншої.

Сприяти впровадженню інтегрованого підходу при наданні природоохоронних дозволів, а також сприяти впровадженню принципу «ВАТ» покликаний проект Концепції з впровадження в Україні більш чистого виробництва, підготовлений Мінприроди.

Варто також зазначити, що відповідно до ст. 81 Директиви 2010/75/ЄС від 24 листопада 2010 р. про промислові викиди (інтегрований контроль за попередженням забруднення) Директива 2008/1/ЄС втрачає чинність 07 січня 2014 р.

Директива 96/82/ЄС щодо контролю ризиків виникнення нещасних випадків, спричинених небезпечними речовинами

Аналіз положень законодавства України свідчить про те, що воно частково відповідає вимогам Директиви 96/82/ЄС (ступінь відповідності високий). Зокрема, законодавство України відповідає вимогам цієї Директиви в частині наявності обов'язків суб'єктів господарської діяльності: вживати заходів, направлених на запобігання аваріям, обмеження і ліквідацію їх наслідків та захист людей і довкілля від їх впливу; ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки суб'єктом господарської діяльності відповідно до кількості порогової маси небезпечних речовин; розроблення суб'єктом господарської діяльності та подання ним до місцевих органів виконавчої влади декларації безпеки об'єкта підвищеної небезпеки, а також перевірки повноти та якості цієї декларації органами виконавчої влади; порядку перегляду декларації безпеки об'єкта підвищеної небезпеки; повідомлення уповноважених органів виконавчої влади про внесення змін і доповнень до плану локалізації та ліквідації аварій.

З метою забезпечення наближення законодавства України до вимог Директиви 96/82/ЄС необхідно вдосконалити порядок участі громадськості у вирішенні питань відносно планування місцезнаходження об'єктів підвищеної небезпеки у населеному пункті; додаткового вдосконалення потребує процедура надання населенню інформації в разі аварії на об'єкті підвищеної небезпеки.

Потребують також вдосконалення: правові процедури взаємодії між оператором та державними органами в частині забезпечення інформування громадськості та забезпечення державних органів інформацією для підготовки зовнішніх планів реагування на надзвичайні ситуації; зміст декларації безпеки, з тим, щоб вона включала всі відомості, передбачені ст. 9.2 та додатком II Директиви 96/82/ЄС; порядок перевірки декларації безпеки, зокрема,

необхідно надати право державному органу вимагати додаткової інформації, якщо вона необхідна; порядок оновлення декларації безпеки, включивши до підстав для її поновлення необхідність врахування нової технічної інформації щодо безпеки; зміст внутрішнього плану об'єкта підвищеної небезпеки з метою приведення його у відповідність до вимог Додатку IV до цієї Директиви; порядок розроблення внутрішніх планів ліквідації надзвичайних ситуацій, зокрема у частині залучення персоналу об'єкта підвищеної небезпеки до їх розроблення, а також залучення громадськості до розробки чи оновлення зовнішніх планів ліквідації надзвичайних ситуацій; порядок взаємодії державних органів у процесі розробки та оновлення зовнішніх планів ліквідації надзвичайних ситуацій; вдосконалення порядку введення в дію планів ліквідації надзвичайних ситуацій; планування використання землі, з урахуванням можливості виникнення надзвичайних ситуацій.

Директива 2001/80/ЄС про обмеження викидів деяких забруднюючих речовин в атмосферу з великих спалювальних установок

Аналіз чинного законодавства у цій сфері дає підстави для висновку про те, що чинне законодавство частково відповідає вимогам Директиви 2001/80/ЄС (ступінь відповідності високий).

Мінприроди розроблено та затверджено Технологічні нормативи допустимих викидів забруднюючих речовин із теплосилових установок, номінальна теплова потужність яких перевищує 50 МВт. Відповідним наказом Мінприроди від 22 жовтня 2008 р. № 541 передбачено встановлення поточних та перспективних нормативних викидів, які відповідають вимогам Директиви 2001/80/ЄС.

Поряд з цим, для більш повної відповідності законодавства України необхідно розробити план зниження викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря для існуючих джерел забруднення; необхідно визначити загальні річні викиди забруднюючих речовин відповідно до пункту «С» Додатку VIII до Директиви 2001/80/ЄС; необхідно вдосконалити порядок експлуатації спалювальних установок, шляхом запровадження правової процедури видачі дозволу на експлуатацію спалювальних установок, яка б забезпечувала здійснення дослідження технічної та економічної можливості передбачити сукупне генерування тепла та енергії; необхідно вдосконалити порядок обмеження експлуатації спалювальних установок у разі виникнення несправностей чи поломок (чинне законодавство України містить вимогу про можливість обмеження, тимчасового зупинення чи припинення експлуатації відповідних установок у разі порушення відповідних нормативів, проте воно є недостатньо гнучким у частині надання можливості продовження експлуатації такої установки за визначених ч. 1 ст. 7 Директиви 2001/80/ЄС умов).

Необхідно вдосконалити:

- нормативи викидів для багатопаливних блоків;
- процедуру встановлення нормативів у разі альтернативного використання двох або більше типів палива;
- порядок надання дозволу на експлуатацію спалювальних установок, розташованих в місцях з підземним зберіганням двоокису вуглецю;
- порядок встановлення нормативів викидів у разі розширення спалювальних установок; необхідно вдосконалити систему моніторингу викидів зі спалювальних установок;
- порядок надання інформації оператором спалювальної установки державному органу про результати безперервних вимірів, перевірку вимірювального обладнання, окремі

виміри і всі інші виміри, необхідні для дотримання вимог щодо здійснення викидів забруднюючих речовин зі спалювальних установок;

- порядок розрахунку граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із спалювальних установок.

На даний час на підприємствах України використовується застаріле технологічне обладнання, малоефективна система очистки, тому втілення вимог Директиви потребує значних коштів.

7 Сектор «Зміни клімату та охорона озонового шару»

Стан відповідності

Аналіз чинного законодавства України дає підстави для висновку про те, що воно частково відповідає вимогам проаналізованих Директив та Регламентів розділу «Зміни клімату» (ступінь відповідності низький). Адаптація законодавства України до вимог проаналізованих актів ЄС вимагає його істотного вдосконалення.

Огляд сектору «Зміни клімату»

З метою створення ефективної системи забезпечення органів державної влади та місцевого самоврядування, Збройних сил, підприємств, установ, організацій та населення України гідрометеорологічною інформацією і прогнозами про можливі екологічні та соціально-економічні наслідки коливань і змін клімату Постановою Кабінету Міністрів України від 28 червня 1997 р. № 650 було затверджено Кліматичну програму України. Цією програмою в сфері моніторингу змін клімату передбачені наступні заходи: розвиток і вдосконалення системи спостережень за кліматом, геліогеофізичних спостережень, створення в Україні системи моніторингу вмісту клімато-активних домішок в атмосфері (парникові гази, аерозолі); впровадження технологій дистанційного отримання даних для визначення кліматичних характеристик, у тому числі на основі матеріалів космічних зйомок; розвиток системи збору, обробки та архівації даних спостережень для формування на постійній основі інформаційних баз кліматичних, геліогеофізичних даних та даних про джерела та емісію парникових газів, створення нормативної бази проведення кліматичних та геліогеофізичних спостережень.

В Україні створено і діє спеціально уповноважений орган, завданням якого є забезпечення реалізації державної політики у сфері регулювання негативного антропогенного впливу на зміну клімату (п. 1 Положення про Державне агентство екологічних інвестицій України, затвердженого Указом Президента України від 13 квітня 2011 р. № 455/2011). Низку повноважень у сфері охорони клімату покладено також і на Міністерство екології та природних ресурсів. Зокрема, відповідно до пп. 4 п. 4 Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України, затвердженого Указом Президента України від 13 квітня 2011 р. № 452/2011, Мінприроди забезпечує нормативно-правове регулювання щодо:

- національних стандартів та процедур моніторингу, звітності та перевірки даних про викиди та абсорбцію (поглинання) парникових газів;
- вимог до підготовки проектів спільного впровадження та їх реалізації;
- вимог до документів, у яких обґрунтовуються обсяги антропогенних викидів та абсорбції парникових газів, для отримання листа-підтримки власником джерела викидів, на якому планується реалізація проекту спільного впровадження;
- строків подання та форм звітності щодо викидів парникових газів;

- правил роботи національної системи торгівлі вуглецевими одиницями;
- методик розрахунку антропогенних викидів джерелами та абсорбції (поглинання) поглиначами парникових газів;
- критеріїв відбору проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій та заходів, пов'язаних із реалізацією таких проектів.

Перелік нормативно-правових актів, що регулюють відносини, охоплені проаналізованими Директивами ЄС, наведено нижче.

В Україні створено та ведеться кадастр антропогенних викидів, врегульовано порядок здійснення проектів спільного впровадження. Проте, положення чинного законодавства України лише частково відповідають вимогам Директиви 2003/87/ЄС (ступінь відповідності низький). Для забезпечення адаптації законодавства України до законодавства ЄС у цій сфері, потрібне подальше вдосконалення правового регулювання.

Директива 2003/87/ЄС щодо заснування схеми для зменшення викидів в атмосферу парникових газів, торгуючи в межах Співтовариства та про внесення змін до Директиви Ради 96/61/ЄС

З метою адаптації законодавства України до вимог Директиви 2003/87/ЄС щодо застосування схеми для зменшення викидів в атмосферу парникових газів, торгуючи в межах Співтовариства та про внесення змін до Директиви Ради 96/61/ЄС, розроблено проект Закону України «Про регулювання у сфері енергозбереження» (реєстр. № 7231). У цьому проекті окремий розділ присвячено набуттю прав на викиди парникових газів та їх розподілу між операторами установок. Цим розділом визначаються принципи розподілу прав на викиди, порядок отримання прав на викиди, порядок прийняття Національного плану розподілу прав на викиди, часові рамки, на які такий Національний план затверджується.

З метою подальшого наближення норм чинного законодавства України до вимог цієї Директиви необхідно вдосконалити правове регулювання надання дозволів на здійснення антропогенних викидів. На сьогодні дозвіл видається на викиди антропогенних речовин лише відносно тих речовин, щодо яких видається дозвіл на викиди забруднюючих речовин зі стаціонарних джерел на підставі ст. 11 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 р. № 2707-ХІІ; Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян-суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 р. № 302 та Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців, затвердженої наказом Мінприроди від 09 березня 2006 р. № 108. Дозвіл на здійснення викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел поширюється лише на гексафторид сірки та метан. На викиди всіх інших парникових газів цей дозвіл не поширюється.

Для гармонізації чинного законодавства України до вимог цієї Директиви також необхідно:

- забезпечити створення в Україні емісійної торгівельної системи;
- запровадити аукціонний продаж кількості викидів парникових газів в різних галузях економіки;
- вдосконалити механізм розподілу коштів, отриманих від продажу викидів парникових газів;

- запровадити обов'язок операторів розробляти план моніторингу щодо викидів парникових газів;
- вдосконалити порядок внесення змін до дозволу на викиди парникових газів;
- врегулювати порядок розподілу коштів, отриманих в результаті проведення аукціону з продажу квот. З цією метою відповідними положеннями необхідно доповнити проект Закону України «Про регулювання у сфері енергозбереження»;
- закріпити обов'язок уповноваженого державного органу кожного року оприлюднювати кількість викидів парникових газів, яка буде підлягати продажу на аукціоні (з цією метою також необхідно доповнити Закону України «Про регулювання у сфері енергозбереження»).

Регламент 2037/2000/ЄС про речовини, які руйнують озоновий шар

Аналіз законодавства України на предмет його відповідності положенням Регламенту 2037/2000/ЄС дає підстави стверджувати про його часткову відповідність цьому Регламенту (ступінь відповідності низький).

З метою забезпечення узгодження положень законодавства України з вимогами зазначеного Регламенту необхідно вдосконалити:

- систему обліку рівня виробництва озоноруйнуючих речовин. На сьогодні облік деяких озоноруйнуючих речовин ведеться в межах обліку небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню, відповідно до переліку цих речовин, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2001 р. № 1598. Ведення такого обліку здійснюється відповідно до Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2001 р. № 1655. Не всі озоноруйнуючі речовини підлягають обліку на підставі зазначених вище актів. У зв'язку з цим, необхідно доповнити правила здійснення обліку в галузі охорони атмосферного повітря, у спосіб який би забезпечував охоплення в повному обсязі всіх озоноруйнуючих речовин;
- закріпити вимогу на рівні Закону України щодо поступового зменшення використання озоноруйнуючих речовин;
- встановити правовий механізм поступового зменшення розміщення цих речовин на ринку (з цією метою необхідно розробити правила маркування продукції, що містить у собі озоноруйнуючі речовини).

Регламент 842/2006/ЄС про деякі фторовані парникові гази

Аналіз положень чинного законодавства у цій сфері дає підстави стверджувати, що воно лише частково відповідає цьому Регламенту (ступінь відповідності низький).

Незважаючи на наявність в Україні досить значного масиву нормативно-правових актів, присвячених питанням поводження з парниковими газами, гармонізація законодавства України з положеннями цього Регламенту вимагає істотного вдосконалення чинного правового поля. Зокрема, для цього необхідно вдосконалити:

- процедуру стимулювання скорочення викидів парникових газів та якомога швидшого зменшення викидів таких газів;

- правове регулювання утилізації фторованих парникових газів та їх повторного використання;
- систему маркування небезпечних речовин та препаратів, продуктів та обладнання, що містять фторовані парникові гази (на рівні Закону України чи актів Кабінету Міністрів України) (необхідно встановити перелік певних видів продукції, де можуть міститися фторовані парникові гази);
- порядок розміщення на ринку продуктів та обладнання, які містять, або функціонування яких відбувається за допомогою фторованих парникових газів, перелічених у додатку II до Регламенту 845/2006/ЕС (потрібно в нормативно-правому акті закріпити перелік виробництв чи процесів, які не можуть здійснюватися без використання фторованих парникових газів);
- процедуру стимулювання запобігання витоку парникових газів та якомога швидшого усунення будь-якого виявленого витоку таких газів.

8 Сектор «Генетично модифіковані організми»

Стан відповідності

Законодавство України частково відповідає вимогам проаналізованих Регламентів та Директив ЄС сектору «Генетично модифіковані організми» (ступінь відповідності низький); з ряду аспектів необхідне суттєве доопрацювання.

Огляд сектору «Генетично модифіковані організми»

Згідно зі ст. 3 Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р. № 1103-V «Основними принципами державної політики в галузі генетично-інженерної діяльності та поводження з ГМО є: пріоритетність збереження здоров'я людини і охорони навколишнього природного середовища у порівнянні з отриманням економічних переваг від застосування ГМО; забезпечення заходів щодо дотримання біологічної і генетичної безпеки при створенні, дослідженні та практичному використанні ГМО в господарських цілях; контроль за ввезенням на митну територію України ГМО та продукції, отриманої з їх використанням, їх реєстрацією та обігом; загальнодоступність інформації про потенційні ризики від застосування ГМО, які передбачається використовувати у відкритій системі, та заходи щодо дотримання біологічної і генетичної безпеки; державна підтримка генетично-інженерних досліджень та наукових і практичних розробок у галузі біологічної і генетичної безпеки при створенні, дослідженні та практичному використанні ГМО в господарських цілях».

Відповідно до Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI до стратегічних цілей та завдань у сфері біобезпеки віднесено здійснення контролю за ввезенням на територію України генетично модифікованих організмів, запобігання їх неконтрольованому поширенню та удосконалення до 2015 року дозвільної системи у сфері поводження з генетично модифікованими організмами, у тому числі щодо їх транскордонних переміщень, забезпечення координації генетично-інженерної діяльності; забезпечення до 2015 року розроблення нормативно-правових актів з питань державного регулювання і контролю у сфері поводження з генетично модифікованими організмами та провадження генетично-інженерної діяльності; удосконалення до 2015 року дозвільної системи у сфері поводження з генетично модифікованими організмами, в тому числі щодо їх транскордонних переміщень, та забезпечення координації генетично-інженерної діяльності (Ціль 2).

Перелік нормативно-правових актів, які використовувалися у процесі аналізу відносин, що охоплюються розглянутими Директивами та Регламентами ЄС, наведено нижче. Україна є Стороною Картахенського протоколу про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття, бере участь у діяльності профільних міжнародних організацій і органів. Провідну роль у реалізації державної політики в галузі генетично-інженерної діяльності та поводження з ГМО відіграють Міністерство екології та природних ресурсів України (Мінприроди), Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство аграрної політики та продовольства України та Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України.

Для гармонізації законодавства України з проаналізованими Регламентами та Директивами ЄС сектору «Генетично модифіковані організми» необхідно прийняти ряд нормативно-правових актів та внести зміни до Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р. № 1103-V, низки інших законів та підзаконних нормативних актів.

Відповідно до Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI для приведення у відповідність екологічного законодавства України із положеннями джерел *acquis communautaire* у сфері біобезпеки окреслено широке коло завдань, а саме «в першу чергу необхідно: завершити формування національної законодавчої бази з питань біобезпеки та забезпечити її подальше вдосконалення з урахуванням відповідних положень законодавства ЄС; розглянути доцільність розроблення підзаконних актів щодо участі громадськості у прийнятті рішень або ратифікації Алматинської поправки до Орхуської конвенції; розробити процедуру і методи запобігання неконтрольованому вивільненню генетично модифікованих організмів, зокрема щодо удосконалення процедури дозвільної системи, системи прийняття рішень, порядку маркування, стандартизації, державної реєстрації генетично модифікованих організмів, продукції, отриманої з їх використанням, та встановлення обмеження щодо їх застосування; системи пакування, зберігання, транспортування і маркування продукції, що надходить в обіг; використання генетично модифікованих організмів у замкнених системах, поводження з відходами генетично модифікованих організмів і тарою» (п. 4.8).

Особливу увагу слід звернути на те, що задля забезпечення належного впровадження положень проаналізованих Регламентів та Директив сектору «Генетично модифіковані організми» необхідно забезпечити усунення недоліків офіційного перекладу їх назв та текстів українською мовою.

Директива 2001/18/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 12 березня 2001 року про навмисний випуск у навколишнє середовище генетично-модифікованих організмів, та яка скасовує Директиву Ради 90/220/ЄЕС

Чинне законодавство України частково відповідає вимогам Директиви (ступінь відповідності середній).

Для гармонізації з вимогами Директиви 2001/18/ЄС Кабінетом Міністрів України заплановано протягом 2-х років після набуття чинності Угодою про асоціацію між Україною та ЄС внести зміни до Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р. № 1103-V (щодо регламентації умов вивільнення в навколишнє природне середовище та обігу ГМО на ринку). Відповідальність за розробку цього акту покладено на Мінприроди, МОН, Мінагрополітики та МОЗ (див. Прогресивний план адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, схвалений на засіданні Координаційної ради з адаптації законодавства України до законодавства ЄС). Поряд з цим, для приведення законодавства України у відповідність з положеннями Директиви, варто

звернути увагу на доповнення термінологічного апарату (зокрема, термін «розміщення на ринку» у законодавстві України не визначено); привести у відповідність порядок проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи до вимог додатку II до Директиви та включити в перелік її об'єктів усі ГМО та продукцію, отриману з використанням ГМО, що підлягають оцінці ризику та експертизі; розробити та нормативно закріпити порядок здійснення післяреєстраційного (після вивільнення ГМО у навколишнє середовище) моніторингу (ст. 13, 19, 20 та Додаток VII Директиви); привести у відповідність перелік інформації та документів, що мають надаватися разом з клопотаннями у межах дозвільної та реєстраційної процедури, до вимог Директиви (особливо додатків III та IV до Директиви); уточнити положення, що стосуються конфіденційної інформації (ст. 25 Директиви) та запровадити реальний механізм доступу до інформації та участі громадськості у процесі прийняття рішень з питань вивільнення ГМО у навколишнє середовище та розміщення ГМО на ринку (ст. ст. 9, 23, 24 та 35 Директиви) із закріпленням відповідної ролі державного органу.

Варто також звернути увагу на важливість коректного перекладу назви та положень Директиви 2001/18/ЄС та приведення термінологічного апарату у відповідність до її вимог. Очевидно, що слід говорити про «Директиву 2001/18/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 12 березня 2001 року про вивільнення у навколишнє середовище генетично модифікованих організмів, та яка скасовує Директиву Ради 90/220/ЄЕС», а не про «навмисний випуск», як йдеться у офіційному перекладі та у відповідному плані Кабінету Міністрів України.

Регламент (ЄС) № 1946/2003 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2003 року про транскордонні перевезення генетично модифікованих організмів

Законодавство України з питань транскордонного перевезення генетично модифікованих організмів ще остаточно не сформовано. Україна приєдналася до Картахенського Протоколу про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття ще у 2002 році (Протокол набрав чинності 11 вересня 2003 року), а у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-XII було закріплено норму про «здійснення процедури попередньої обґрунтованої згоди відповідно до вимог Картахенського протоколу щодо можливості транскордонного переміщення генетично модифікованих організмів, призначених для умисного введення в навколишнє природне середовище». Згідно з цим Законом зазначені питання віднесено до компетенції Мінприроди (п. «м» ст. 20).

Незважаючи на те, що у Законі України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р. № 1103-V та низці прийнятих на виконання його положень підзаконних нормативних актів окремі аспекти процедури транскордонного перевезення (ввезення та транзит) ГМО врегульовано, національні правові рамки біобезпеки у частини експорту ГМО відсутні.

З огляду на правову природу Регламенту (ЄС) № 1946/2003, наведене дозволяє зробити висновок про те, що положення чинного законодавства України не відповідають його вимогам. Це насамперед стосується безпосереднього об'єкту регулювання, адже зміст положень Регламенту зосереджено на питаннях експорту ГМО поза межі ЄС. У той самий час, у національному законодавстві України відносини експорту ГМО згадуються лише у зазначеному Законі України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р. № 1103-V (преамбула та ст. 5) і подальшого розвитку у вигляді закріпленої процедури наразі не отримали.

Порівняльно-правовий аналіз окремих елементів процедури, передбаченої Регламентом (ЄС) № 1946/2003, з відповідними положеннями чинного законодавства України, дає змогу зробити висновок про те, що у законодавстві України лише частково відображена викладена у Регламенті процедура сповіщення (виключно з точки зору держави імпорту), відсутні конкретні положення щодо міжнародної процедури інформування та надання інформації Механізму посередництва з біобезпеки, не роз'яснено (лише закріплено загальною нормою) види, сутність та зміст заходів на випадок ненавмисного (неконтрольованого) транскордонного переміщення ГМО. Закріплення норми про те, що у випадку встановлення міжнародним договором України інших правил, ніж передбачені чинним законодавством України, застосовуються правила міжнародного договору (ч. 2 ст. 4 Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р. № 1103-V), не може вважатися достатнім та ефективним механізмом впровадження його положень, і тим більше підставою для висновку про те, що таким чином положення чинного законодавства України відповідають вимогам Регламенту (ЄС) № 1946/2003.

Кабінетом Міністрів України заплановано протягом 2-х років після набуття чинності Угодою про асоціацію між Україною та ЄС внести зміни до Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р. № 1103-V (щодо створення загальної системи сповіщення та інформації про транскордонні перевезення ГМО). Відповідальність за розробку цього акту покладено на Мінприроди, МОЗ та Мінагрополітики (див. Прогресивний план адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, схвалений на засіданні Координаційної ради з адаптації законодавства України до законодавства ЄС). Поряд з цим, для приведення законодавства України у відповідність до Регламенту (ЄС) № 1946/2003 необхідно доповнити Закон України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р. № 1103-V загальними положеннями щодо процедури вивезення ГМО та розробити окремий підзаконний нормативно-правовий акт, яким би така процедура визначалася. У процесі розробки зазначених нормативно-правових актів особливу увагу слід приділити термінологічному апарату та відповідним перелікам інформації, що містяться у ст. 15 та додатках до Регламенту, а також аспекту конфіденційної інформації (ст. 16).

Регламент (ЄС) № 1830/2003 Європейського Парламенту та Ради від 22 вересня 2003 року щодо відстеження і маркування генетично модифікованих організмів і відстеження продуктів харчування та кормів, вироблених з генетично модифікованих організмів, що вносить зміни до Директиви 2001/18/ЄС

Законодавство України з питань відстеження і маркування генетично модифікованих організмів знаходиться у стадії формування. До нормативно-правових актів, які регламентують зазначені відносини в Україні, належать: Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 23 грудня 1997 р. № 771/97-ВР (п. 10 ст. 38); Закон України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р. № 1023-XII (п. 5 ч. 1 ст. 15); та Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку етикетування харчових продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням та вводяться в обіг» від 13 травня 2009 р. № 468. Згадані норми стосуються етикетування виключно продуктів харчування.

Постановою Кабінету Міністрів України «Питання маркування сільськогосподарських товарів, вироблених із застосуванням генетично модифікованих організмів» від 21 листопада 2007 р. № 1330 низці міністерств та відомств доручено розроблення проектів актів законодавства із зазначених питань.

Наведене дозволяє зробити висновок про те, що положення чинного законодавства України частково відповідають вимогам Регламенту (ЄС) № 1830/2003 (ступінь відповідності середній).

Насамперед, існуюча в Україні процедура маркування (етикетування) не охоплює такі об'єкти, як розміщені на ринку товари, що складаються з або містять ГМО, та розміщені на ринку корми, виготовлені з ГМО.

Чинне законодавство України взагалі не передбачає процедури відстеження та можливості застосування передбачених Регламентом винятків. Також необхідно привести у відповідність зі ст. 9 Регламенту заходи перевірки (інспекції) та контролю. Існуючий в Україні механізм відповідальності за порушення законодавства про захист прав споживачів не повною мірою відповідає вимогам Регламенту, що також слід врахувати.

Окремої уваги заслуговує наведений у Регламенті термінологічний апарат. Для усунення зазначених невідповідностей необхідно внести зміни як до базового Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р. № 1103-V, так і до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку етикетування харчових продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням та вводяться в обіг» від 13 травня 2009 р. № 468, виклавши останню у новій редакції.

Директива 2009/41/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 6 травня 2009 року про обмежене використання генетично модифікованих мікроорганізмів (правильний переклад: Директива 2009/41/ЄС)

Регулюванню поведінки з генетично модифікованими організмами та генетично-інженерної діяльності у замкненій системі присвячено окремі положення Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р. № 1103-V (ст. ст. 1, 5, 7, 8, 19 та розділ III), Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 р. № 1775-III (п. 44 ст. 9), Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі дозволу на ввезення на митну територію України незареєстрованих генетично модифікованих організмів для науково-дослідних цілей або державних апробацій (випробувань)» від 20 серпня 2008 р. № 734 та Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження тимчасових критеріїв безпеки поведінки з генетично модифікованими організмами та провадження генетично-інженерної діяльності у замкненій системі» від 16 жовтня 2008 р. № 922. Цими та іншими галузевими нормативно-правовими актами не визначено та не використовується термін «генетично модифікований мікроорганізм».

Законом України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р. № 1103-V (ст. 12) передбачається, що генетично-інженерна діяльність у замкненій системі підлягає ліцензуванню, а також, що порядок такого ліцензування затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням МОН. Наразі такого порядку Кабінетом Міністрів України не встановлено.

Водночас, до ліцензування генетично-інженерної діяльності у замкненій системі застосовується порядок, передбачений Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 р. № 1775-III. Незважаючи на те, що класифікація рівнів ризику, передбачена Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження тимчасових критеріїв безпеки поведінки з генетично модифікованими організмами та провадження генетично-інженерної діяльності у замкненій системі» від 16

жовтня 2008 р. № 922, з точки зору покладеного у її основу принципу, наближена до класів використання у замкненій системі, наведених у Директиві 2009/41/ЄС, з решти ключових аспектів чинне законодавство України не відповідає її вимогам. До того ж варто зазначити, що незважаючи на свою назву, Постанова Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2008 р. № 922 не визначає жодних критеріїв безпеки поводження з ГМО та провадження генетично-інженерної діяльності у замкненій системі. Цим нормативним актом закріплено рівні ризику для ГМО, а у Директиві 2009/41/ЄС класи використання у замкненій системі стосуються виключно ГММ.

Варто також звернути увагу на важливість коректного перекладу назви та положень Директиви 2009/41/ЄС та приведення термінологічного апарату у відповідність до її вимог. Очевидно, що слід говорити про «Директиву 2009/41/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 6 травня 2009 року про використання генетично модифікованих мікроорганізмів у замкненій системі», а не про «обмежене використання», як йдеться у офіційному перекладі та у відповідному плані Кабінету Міністрів України. До речі, термін «система замкнена» закріплено у Законі України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р. № 1103-V та широко використовується у чинному галузевому законодавстві України.

Кабінетом Міністрів України заплановано внесення змін до Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р. № 1103-V щодо поводження з ГМО (ГММ) у замкненій системі. Відповідальність за розробку цього акту покладено на МОН, МОЗ та Мінприроди (див. Прогресивний план адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, схвалений на засіданні Координаційної ради з адаптації законодавства України до законодавства ЄС). Поряд з цим необхідно розробити та затвердити порядок ліцензування генетично-інженерної діяльності та поводження з ГМО (ГММ) у замкненій системі (або у частині ліцензування внести зміни та доповнення до ЗУ «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 р. № 1775-III та Постанови КМУ «Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності» від 4 липня 2001 р. № 756) з визначенням чіткого кола суб'єктів, діяльність яких підлягає ліцензуванню.

При розробці зазначених нормативно-правових актів слід врахувати положення Директиви 2009/41/ЄС щодо проведення оцінки (ст. 4, додаток III) та процедур повідомлення компетентних органів (ст. ст. 6-9 та відповідні додатки до Директиви), плану заходів у надзвичайних ситуаціях (ст. 13), інформування та реагування у випадку аварій (ст. ст. 14-15), а також аспекту конфіденційної інформації (ст. 18).

Список законодавства України за секторами конвергенції, яке використовувалося у процесі підготовки документу

Екологічне управління та інтеграція екологічної політики у інші секторальні політики

- Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25.06.1991 № [1264-12](#)
- Закон України "Про інформацію" від 02.10.2011 № [2657-XII](#)
- Закон України "Про доступ до публічної інформації" від 13.01.2011 № [2939-VI](#)
- Закон України «Про відходи» від 05.03.1998 № 187/98-ВР;
- Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 № 2707-XII;
- Закон України «Про хімічні джерела струму» від 23.02.2006 року N 3503-IV
- Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 року № 3038-VI
- Закон України "Про екологічну експертизу" від 09.02.1995 року №[45/95-ВР](#);
- Закон України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України" 23.03.2000 року № [1602-III](#)
- Закон України «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 року № 1621-IV
- [Проект Закону України "Про ратифікацію Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті"](#);
- [Проект Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із ратифікацією Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті"](#)
- Кодекс адміністративного судочинства від 6.07.2005 року N 2747-IV
- Водний кодекс України від 06.06.1995 року № 213/95-ВР
- Указ Президента України від 5.05.2011 року N 547 ([547/2011](#)) "Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації"
- Постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2011 року N 583 ([583-2011-п](#)) "Питання виконання Закону України "Про доступ до публічної інформації" в Секретаріаті Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органах виконавчої влади";
- Постанова КМУ від 13.07.2011 року N 740 Про затвердження граничних норм витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитом на інформацію
- Проект Постанови КМУ про ОВНС у транскордонному контексті
- Положення про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля, затверджене наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 18.12.2003 року N 168.
- Наказ Мінприроди від 16 червня 2011 року N 199 Щодо підготовки Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2010 році
- Порядки складення та подання запитів на публічну інформацію окремих органів виконавчої влади.
- Порядок залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля, затверджений Постановою КМУ від 29 червня 2011 р. N 771

- Порядок розроблення та виконання державних цільових програм, затверджений Постановою КМУ від 31 січня 2007 р. N 106
- Перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, затверджений постановою КМУ від 27 липня 1995 р. N 554 ДБН А.2.2-1-2003 Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд

Якість атмосферного повітря

- Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 року № 1264-XII.
- Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 року № 2707-XII.
- Закон України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя» від 24.02.1994 року № 4004-XII.
- Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність» від 11.02.1998 року № 113/98-ВР.
- Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 08.08.2000 року № 1809-III.
- Закон України «Про загальні засади цивільного захисту» від 24.06.2004 року № 1859-IV.
- Закон України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» від 01.12.2005 року № 3164-IV.
- Закон України «Про транспорт» від 10.11.1994 року № 232/94-ВР.
- Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 року № 2245-III.
- Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 року № 1023-XII.
- Закон України «Про стандартизацію» від 17.05.2001 року 2408-III.
- Закон України «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу» від 23.06.2005 року № 2711-IV.
- Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 року № 959-XII.
- Закон України «Про заборону ввезення і реалізації на території України етилованого бензину та свинцевих добавок до бензину» від 15.11.2001 року № 2786-III.
- Закон України «Про держаний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» від 02.12.2010 року № 2735-VI.
- Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України за Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату та Кіотським протоколом до неї» від 17.04.2008 року № 392.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок і періодичність обнародування відомостей про екологічну, в тому числі радіаційну, обстановку та стан захворюваності населення» від 28.04.1990 №100.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян-суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи» від 13.03.2002 року № 302.

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі дозволів на експлуатацію устаткування з визначеними рівнями впливу фізичних та біологічних факторів на стан атмосферного повітря, проведення оплати цих робіт та обліку підприємств, установ, організацій і громадян - суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи» від 29.03.2002 року № 432.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової екологічної програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища» від 05.12.2007 року № 1376.
- Постанова Комітету СРСР матеріально-технічного забезпечення «Про затвердження норм природної втрати бензинів у разі їх перевезення морськими суднами наливом» від 07.08.1987 року № 107.
- Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Технічного регламенту щодо приймання утворюваних на суднах відходів залишків вантажу портовими спорудами».
- Постанова Головного державного санітарного лікаря України «Про затвердження «Карти даних небезпечного фактора (речовини, матеріалу)»» від 20.05.2002 року № 19.
- Постанова Держпостачу СРСР «Про затвердження норм природних втрат нафтопродуктів при прийомі, зберіганні, відпуску, транспортуванні» від 26.03.1986 року № 40.
- Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України, затвержене Указом Президента України від 13.04.2011 року № 452/2011.
- Положення про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.08.1998 року № 1198.
- Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях, затвержене постановою Кабінету Міністрів України від 15.02.1999 року № 192.
- Положення про державну систему моніторингу довкілля, затвержене постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 року № 391.
- Положення про Міністерство охорони здоров'я, затвердженого Указом Президента України від 13.04.2011 року № 467/2011.
- Положення про Національний електронний реєстр антропогенних викидів та абсорбції парникових газів, затвержене постановою Кабінету Міністрів України від 28.05.2008 року № 504.
- Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, затвердженого Указом Президента України від 31.05.2011 року № 634/2011.
- Положення про Державну інспекцію України з безпеки на морському та річковому транспорті, затвержене Указом Президента України 08.04.2011 року № 447/2011.
- Положення про порядок підготовки та подання інформації про вантаж для його безпечного морського перевезення, затвердженого наказом Мінтрансу від 14.12.1998 року № 497.
- Положення про гігієнічну регламентацію та державну реєстрацію небезпечних факторів і Порядку оплати робіт із проведення гігієнічної регламентації та державної реєстрації небезпечних факторів, затвержене постановою Кабінету Міністрів України від 13.06.1995 року №420.
- Положення про синопсис судна, затвержене наказом Укрморрічфлоту від 18.05.2004 року № 129.

- Положення про систему управління безпекою судноплавства на морському і річковому транспорті, затвердженого наказом Мінтрансу від 20.11.2003 року № 904.
- Положення про державну інспекцію з питань захисту прав споживачів, затвердженого Указом Президента України від 13.04.2011 року № 465/2011.
- Положення про прикордонний режим, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1998 року № 1147.
- Наказ Мінприроди “Про надання екологічної інформації” від 26.04.2007 року № 218.
- Наказ Мінприроди «Про затвердження Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців» від 09.03.2006 року № 108.
- Порядок організації та проведення моніторингу в галузі атмосферного повітря, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09.03.1999 року № 343.
- Порядок розроблення та затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2001 року № 1780.
- Порядок розроблення та затвердження нормативів екологічної безпеки атмосферного повітря, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 року № 299.
- Порядок проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян -підприємців, які отримали такі дозволи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 року № 302.
- Порядок акредитації вимірювальних лабораторій, затверджений наказом Держстандарту від 05.11.1998 року № 886.
- Порядок одержання дозволу на виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, у тому числі токсичних промислових відходів, продуктів біотехнології та інших біологічних агентів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20.06.1995 року № 440.
- Порядок проведення перевірки екологічних показників нафтопродуктів, які реалізуються шляхом оптової та роздрібною торгівлі, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.2004 року № 488.
- Порядок функціонування національної системи оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом про речовини, що руйнують озоновий шар, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21.04.2006 року № 554.
- Порядок розгляду, схвалення і реалізації проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій та пропозицій щодо здійснення заходів, пов'язаних з реалізацією таких проектів і виконанням зобов'язань сторін Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22.02.2008 року № 221.
- Порядок проведення національної інвентаризації антропогенних викидів із джерел та поглинання поглиначами парникових газів, затверджений наказом Держекоінвестагенства від 24.01.2008 року № 58.
- ГОСТ 17032 Резервуари сталеві, горизонтальні для нафтопродуктів. Типи та основні розміри, затвердженого постановою Держубуду СРСР від 11.07.1971 року № 57.
- ГОСТ 12.3.009-76 Роботи вантажно-розвантажувальні. Загальні вимоги безпеки, затверджені постановою Держстандарту СРСР від 23.03.1976 року № 670.

- ГОСТ 8.346-79 Резервуари сталльні, горизонтальні. Методи та засоби перевірки, затверджений постановою Держстандарту СРСР від 16.02.1979 року № 614.
- ГОСТ 4658-73 Ртуть. Технічні умови, затверджений постановою Держстандарту СРСР від 30.05.1973 року № 1373.
- ГОСТ 17.2.3.02-78. Охорона природи. Атмосфера. Правила встановлення допустимих викидів шкідливих речовин промисловими підприємствами, затверджений постановою Держстандарту СРСР від 24.08.1978 року № 2329.
- ГОСТ 2918-79. Ангідрид сірчистий, рідкий, технічний. Технічні умови, затверджений постановою Держстандарту СРСР від 19.02.1979 року № 621.
- ГОСТ 17.2.4.01-80. Охорона природи. Атмосфера. Методи визначення величини каплеуноса після мокрих пило-газо-очисних апаратів, затверджений постановою Держстандарту СРСР від 11.03.1980 року № 1102.
- ГОСТ 17.2.4.02-81. Охорона природи. Атмосфера. Загальні вимоги до визначення забруднюючих речовин, затверджений постановою Держстандарту СРСР від 09.11.1981 року № 4837.
- ГОСТ 17.2.4.03-81. Охорона природи. Атмосфера. Індифенольний метод визначення аміаку, затверджений постановою Держстандарту СРСР від 09.11.1981 року № 4838.
- ГОСТ 17.2.4.04-82 Охорона природи. Атмосфера. Нормування зовнішніх, шумових характеристик суден внутрішнього та прибережного плавання, затверджений постановою Держстандарту СРСР від 08.07.1982 року № 2607.
- ГОСТ 17.2.2.01-84. Охорона природи. Атмосфера. Дизелі автомобільні. Димність відпрацьованих газів. Норми та методи вимірювання, затверджений постановою Держстандарту СРСР від 26.03.1984 року № 976.
- ГОСТ 17.2.6.02-85. Охорона природи. Атмосфера. Газоаналізатори автоматичні для контролю забруднення атмосфери. Загальні технічні вимоги, затверджений постановою Держстандарту СРСР від 18.12.1985 року № 4144.
- ГОСТ 17.2.6.01-86. Охорона природи. Атмосфера. Прилади для відбору проб повітря населених пунктів. Загальні вимоги, затверджений постановою Держстандарту СРСР від 25.06.1986 року № 1751.
- ГОСТ 17.2.3.01-86. Охорона природи. Атмосфера. Правила контролю повітря населених пунктів, затверджений постановою Держстандарту СРСР від 10.11.1986 року № 3395.
- ГОСТ 37.001.054-86. Автомобілі та двигуни. Викиди шкідливих речовин. Норми та методи визначення, затверджені постановою Держстандарту СРСР від 10.12.1986 року № 124.
- ГОСТ 17.2.3.01-86 Охорона природи. Атмосфера. Правила контролю якості повітря населених пунктів, затвердженого постановою Держстандарту СРСР від 10.11.1986 року № 3359.
- ГОСТ 17.2.2.03-87. Охорона природи. Атмосфера. Норми і методи вимірювання окису вуглецю та вуглеводнів у відпрацьованих газах автомобілів з бензиновими двигунами, затверджений постановою Держстандарту СРСР від 13.03.1987 року № 732.
- ГОСТ 12.2.003-91 Обладнання виробниче. Загальні вимоги безпеки, затверджений постановою Держстандарту СРСР від 06.06.1991 року № 807.
- РД 52.04.52-85 Керівний документ. Методичні вказівки регулювання викидів за несприятливих метеорологічних обставин, затверджений наказом Держкомгідромет СРСР від 01.12.1986;

- РД-17-86 Методичні вказівки з розрахунку валових викидів забруднюючих речовин в атмосферу підприємствами нафтопереробки та нафтохімії, затверджені заступником Міністра нафтопереробної та нафтохімічної промисловості СРСР від 17.02.1987.
- РД 52.04.186-89 Керівний документ щодо здійснення контролю за забрудненням атмосфери, затверджений заступником голови Держкомгідромету СРСР 01.06.1989 року та Головним державним санітарним лікарем СРСР 16.05.1989 року.
- ДСП-201-97 Державні санітарні правила охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами), затверджені наказом МОЗ від 09.07.1997 року № 201.
- РД 52.04.186-89 Керівний документ щодо здійснення контролю за забрудненням атмосфери, затверджений заступником голови Держкомгідромету СРСР 01.06.1989 року та Головним державним санітарним лікарем СРСР 16.05.1989 року.
- РД 238 УРСР 84001-106-89 Інструкція щодо встановлення допустимих викидів шкідливих речовин в атмосферу підприємствами Мінтрансу УРСР, затверджена наказом Мінтрансу УРСР від 09.11.1989 № 84001-106-89.
- РД 211.0.8.107-05 Методичні рекомендації з питань створення системи моніторингу довкілля регіонального рівня, затверджений наказом Мінприроди від 16.12.2005 № 467.
- ДСТУ 3437-96 Нафтопродукти. Терміни та визначення, затвердженого наказом Держспоживстандарту від 17.10.1996 року № 428.
- ДСТУ 4063-2001 Бензини автомобільні. Технічні умови, затверджений наказом Держстандарту України від 29.11.2001 року № 588.
- ДСТУ ISO 4317:2004 «Нафтопродукти. Паливо (клас F). Класифікація. Частина 2. Категорії газотурбінного палива для застосування в промисловості та для суднових двигунів», затверджений наказом Держспоживстандарту від 05.07.2004 року №132.
- ДСТУ ISO 4317:2004 «Нафтопродукти. Паливо (клас F). Класифікація. Частина 3. Група L (Скраплені нафтові гази) (ISO 8216-3: 1987, IDT), затверджений наказом Держспоживстандарту від 05.07.2004 року № 132.
- ДСТУ 4345:2004 «Нафтопродукти. Палива рідкі. Номенклатура показників якості», затверджений наказом Держспоживстандарту від 20.09.2004 року № 203.
- ДСТУ 4839:2007 Бензини автомобільні. Підвищеної якості. Технічні умови, затверджений наказом Держспоживстандарту від 08.04.1999 року № 179.
- Інструкція з контролювання якості нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України, затверджена наказом Мінпаливенерго, Держспоживстандарту від 04.06.2007 року № 271/121.
- ДСТУ 4840:2007 Паливо Дизельне. Підвищеної якості, затверджений наказом Держспоживстандарту від 03.10.2007 року № 244.
- ISO 8217:1996 Petroleum products – Fuels (class F) – Specification of marine fuels.
- ДСТУ 3437-96 Нафтопродукти. Терміни та визначення, затвердженого наказом Держспоживстандарту від 17.10.1996 року № 428.
- ДСТУ 3868-99 «Паливо Дизельне. Технічні умови», затвержене наказом Держспоживстандарту від 08.04.1999 року № 179.
- ДСТУ 4063-2001 Бензини автомобільні. Технічні умови, затверджений наказом Держстандарту України від 29.11.2001 року № 588.
- ДСТУ ISO 8216-99:2004 «Нафтопродукти. Паливо (клас F). Класифікація», затверджений наказом Держспоживстандарту від 05.07.2005 року № 132.

- ДСТУ ISO 4317:2004 «Нафтопродукти. Паливо (клас F). Класифікація. Частина 1. Категорії палива для суднових двигунів», затверджений наказом Держспоживстандарту від 05.07.2004 року № 132.
- ДСТУ ISO 4317:2004 «Нафтопродукти. Паливо (клас F). Класифікація. Частина 2. Категорії газотурбінного палива для застосування в промисловості та для суднових двигунів», затверджений наказом Держспоживстандарту від 05.07.2004 року №132.
- ДСТУ 4839:2007 Бензини автомобільні. Підвищеної якості. Технічні умови, затверджений наказом Держспоживстандарту України від 03.10.2007 року № 244.
- ДСТУ 4840:2007 Паливо Дизельне. Підвищеної якості, затверджений наказом Держспоживстандарту від 03.10.2007 року № 244.
- ДСТУ 4058-2001 «Паливо нафтове. Мазут. Технічні умови.», затверджений наказом Держспоживстандарту від 09.11.2001 року № 546.
- ДСТУ 4839:2007 Бензини автомобільні підвищеної якості. Технічні умови. – Видання офіційне. – К.: Держспоживстандарт України, 2007. – 14 с.
- ДСП Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів, затверджених наказом МОЗ від 19.06.1996 року № 173.
- ДСП-201-97 Державні санітарні правила охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами), затверджені наказом МОЗ від 09.07.1997 року № 201.
- Статут автомобільного транспорту, затверджений постановою Ради Міністрів УРСР від 27.06.1969 року № 401.
- Технічний регламент морського обладнання, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 05.09.2007 року № 1103.
- Технічний регламент надання послуг з перевезення пасажирів та вантажів залізничним транспортом, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.2010 року № 193.
- ВСН 311-89 Монтаж сталевих вертикальних циліндричних резервуарів для зберігання нафти та нафтопродуктів об'ємом від 100 до 50000 м³, затверджених наказом Мінмонтажспецбудом СРСР від 30.10.1989 року.
- ВБН В.2.2-58.1-94 Проектування складів нафти і нафтопродуктів з тиском насичених парів не вище 93,3 кПа, затверджені наказом Держкомнафтогазу України від 18.03.1994 року № 133.
- ВБН Резервуари вертикальні, сталеві для зберігання нафти і нафтопродуктів з тиском насичених парів не вище 93,3 кПа, затвердженого наказом Держкомнафтогазу України від 04.08.1994 року № 286.
- Правил реєстрації операцій зі шкідливими речовинами на суднах, морських установках і в портах України, затвердженого наказом Мінтрансу від 10.04. 2001 року № 205.
- Правил контролю суден з метою забезпечення безпеки судноплавства, затвердженого наказом Мінтрансу від 17.07.2003 № 545.
- Правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів, затверджених наказом МВС від 26.07.2004 року № 822.
- Правила Правил технічної експлуатації річкових портових гідротехнічних споруд, затверджених Наказом Мінтрансу від 29.03.2004 року № 251.
- Правила ведення обліку, зберігання та реалізації дизельного палива залежно від вмісту масової частки сірки, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21.03.2007 року № 545.

- Правил улаштування, експлуатації та технічного обслуговування систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення людей у разі їх виникнення, затверджених наказом МНС від 15.05.2006 року № 288.
- Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, затвердженого наказом Мінтрансу від 14.10.1997 року № 363.
- Правила технічної експлуатації резервуарів та інструкція з їх ремонту, затверджені Держкомнафтопродуктом СРСР від 26.12.1986 року б.н.
- Правила охорони внутрішніх морських вод і територіального моря від забруднення та засмічення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 29.02.1996 року № 269.
- Правила роздрібної торгівлі непродовольчими товарами, затверджених наказом Мінекономіки від 19.04.2007 року № 104.
- Методичні вказівки «Гігієнічна регламентація лакофарбових матеріалів, призначених для застосування у будівництві» від 13.12.2002 року № 41.
- Методика розрахунку концентрацій в атмосферному повітрі шкідливих речовин, що містяться у викидах підприємств, Затверджена Головою Державного комітету СРСР з гідрометеорології та контролю природного середовища від 04.08.86 № 192.
- Методичні рекомендації щодо підготовки методик для інвентаризації парникових газів від антропогенних джерел, затвердженої наказом Держекоінвестагентства від 05.10.2009 року № 73.
- Методичні рекомендації «Оцінка ризику для здоров'я населення від забруднення атмосферного повітря», затвердженого наказом МОЗ від 13.04.2007 року № 184.
- Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів річковим, морським транспортом, затверджені наказом Держкомпідприємництва та Мінтрансу від 30.01.2002 року № 11/50.
- Інструкція з улаштування та утримання суднохідної сигналізації на залізничних мостах, затверджена наказом Мінтрансу від 20.04.2001 року № 228.
- Орієнтовні безпечні рівні впливу (ОБРВ) шкідливих речовин в повітрі робочої зони, затверджені постановою Головного державного санітарного лікаря СРСР від 07.12.1990 року № 5203-90.
- Інструкція про розгляд заявок та надання дозволів на виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів, затверджена наказом Мінекоресурсів від 30.07.2002 року № 294.
- Гранично допустимі концентрації (ГДК) забруднюючих речовин в атмосферному повітрі населення місць, затверджені наказом МОЗ від 15.05.1997 року № 8.
- Інструкції про порядок та критерії взяття на державний облік об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, затвердженої наказом Мінекоресурсів від 10.05.2002 № 177.
- Методики спостережень щодо оцінки радіаційної та хімічної обстановки, затвердженої наказом МНС від 06.08.2002 року № 186.
- Переліку типів устаткування, для яких розробляються нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел, затвердженого наказом Мінприроди від 16.08.2004 року № 317.
- Класифікаційні ознаки надзвичайних ситуацій, затверджених наказом МНС від 22.04.2003 року № 119.

- Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців, затверджену наказом Мінприроди від 09.03.2006 № 108.
- Керівництво щодо здійснення інтегральної оцінки стану довкілля на регіональному рівні, затвердженого наказом Мінприроди від 14.11.2008 року № 584.
- Державна цільова екологічна програма проведення моніторингу навколишнього природного середовища, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 року № 1376.

Управління відходами та ресурсами

- Закон України "Про відходи" від 05.03.1998 № [187/98-ВР](#))
- Закон України "Про металобрухт" від 05.05.1999 № 619-XIV
- Закон України «Про перевезення небезпечних вантажів» від 06.04.2000 № 1644-III
- Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 р.№ 2245-III
- Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», від 05.04.2007 № 877-V
- Закон України "Про доступ до публічної інформації" від 13.01.2011 № [2939-VI](#)
- Гірничий закон 6.10.1999 р. N 1127-XIV
- Кримінальний кодекс України
- Кодекс про адміністративні правопорушення
- Кодекс України про надра від 27.07.1994 № 132/94-ВР
- Постанова КМУ від 11.07.2002 р. N 956 Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки
- Постанова КМУ від 5.05.1997 р. N 432 Про затвердження Класифікації запасів ресурсів корисних копалин державного фонду надр
- Постанова КМУ від 03.08.98 №1218 «Про затвердження Порядку розроблення, затвердження та перегляду лімітів на утворення та розміщення відходів»
- Постанова КМУ від 27 липня 2011 р. N 1075 Деякі питання збирання, видалення, знешкодження та утилізації відпрацьованих мастил (олив)
- Постанова КМУ від 27 липня 2011 р. N 1136 Деякі питання збирання, заготівлі та утилізації зношених шин ;
- Постанова КМУ від 19.03.2008 № 212 Про затвердження критеріїв розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику їх господарської діяльності для навколишнього природного середовища та періодичності здійснення заходів державного нагляду (контролю)
- Постанова КМУ від 28.05.2008 № 493 Про затвердження критеріїв розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику від провадження господарської діяльності для безпеки життя і здоров'я населення, навколишнього природного середовища та періодичності здійснення заходів державного нагляду (контролю)
- Положення про порядок здійснення державного гірничого нагляду, затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.1995 р. N 134
- Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням, та Жовтий та Зелений переліки відходів, затверджені постановою КМУ від 13.07.2000 р. N 1120

- Положення про проектування гірничодобувних підприємств України та визначення запасів корисних копалин за ступенем підготовленості до видобування, Затверджено Наказом Міністерства промислової політики України N 221 від 07.05.2004
- Положення про проектування внутрішнього відвалоутворення та складування відходів виробництва в залізрудних і флюсових кар'єрах, затверджене Наказом Міністерства промислової політики України N 412 від 17.08.2004
- Класифікатор відходів ДК 005-96, затверджений наказом Держстандарту України 29.02.1996 N 89
- Порядок ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, затверджений Постановою КМУ від 31.08.1998 р N 1360
- Порядок контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності зі здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами та збирання, заготівлі окремих видів відходів як вторинної сировини (за переліками, які визначаються Кабінетом Міністрів України) затверджений Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України 22.03.2005 N 21/104
- Порядок розроблення, затвердження і перегляду лімітів на утворення та розміщення відходів, затверджений Постановою КМУ від 03.08.98 № 1218
- Порядок ведення державного обліку та паспортизації відходів, затверджений Постановою КМУ від 1.11.1999 р. N 2034
- Порядок і правила проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру, затверджені постановою КМУ від 16.11.2002 р. N 1788
- Порядок організації та проведення перевірок суб'єктів господарювання щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства, затверджено Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 10.09.2008 N 464
- Порядок залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля, затверджений Постановою КМУ від 29 червня 2011 р. N 771
- Порядок ведення реєстру місць видалення відходів, затверджений Постановою КМУ від 03.08.1998 р. N 1216
- Перелік небезпечних властивостей, затверджений Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 16.10.2000 N 165
- Перелік окремих видів відходів як вторинної сировини, збирання та заготівля яких підлягають ліцензуванню, затверджений постановою КМУ від 28.02.2001 р. N 183
- Перелік об'єктів та окремих територій, які підлягають постійному та обов'язковому на договірній основі обслуговуванню державними аварійно-рятувальними службами, затверджений Постановою КМУ від 4. 08.2000 р. N 1214
- Жовтий та Зелений переліки відходів, затверджені постановою КМУ від 13.07.2000 р. N 1120
- Програма поводження з твердими побутовими відходами, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 4.03.2004 р. N 265
- Правила експлуатації полігонів побутових відходів, затверджені Наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства України 01.12.2010 N 435

- Ліцензійні умови провадження господарської діяльності із збирання, заготівлі окремих видів відходів як вторинної сировини, затверджені Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства екології та природних ресурсів України 19.03.2001 N 52/105
- Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з заготівлі, переробки, металургійної переробки металобрухту кольорових і чорних металів
- Затверджені Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства промислової політики України 23.10.2007 N 127/595
- Ліцензійні умови провадження діяльності із здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами, затверджені Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства екології та природних ресурсів України 12.02.2001 N 27/44
- Інструкція щодо заповнення форми державного статистичного спостереження N 1-небезпечні відходи "Звіт про утворення, оброблення та утилізацію відходів I-III класів небезпеки", затверджена Наказом Державного комітету статистики України 24.10.2006 N 494
- Інструкція про зміст і складання паспорта місць видалення відходів, затверджена Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 14.01.1999 р. N 12
- Інструкція зі складання планів ліквідації аварій для кар'єрів (розрізів) та збагачувальних (брикетних) фабрик, затверджена Наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи 31.03.2003 N 87
- ДСанПіН 2.2.7.029-99. Гігієнічні вимоги щодо поводження з промисловими відходами та визначення їх класу небезпеки для здоров'я населення
- Методика роздільного збирання побутових відходів, затверджена Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 01.08.2011 N 133
- Методика обстеження і паспортизації гідротехнічних споруд систем гідравлічного вилучення та складування промислових відходів та хвостів
- Затверджена Наказом Державного комітету України у справах Містобудування і архітектури від 10.09.96 N 165
- Методичні рекомендації по впровадженню системи моніторингу у сфері поводження з твердими побутовими відходами, затверджені Наказом Міністерства з питань житлово-комунального господарства України 02.10.2008 N 295 ДБН В.2.4-2-2005 "Полігони твердих побутових відходів. Основи проектування";
- ДБН В.2.4-4:2010 Полігони зі знешкодження та захоронення токсичних відходів. Основні положення проектування;
- Проект другої редакції ДБН В.2.4 - ... :2011. ХВОСТОСХОВИЩА І ШЛАМОНАКОПИЧУВАЧІ Частина I. Проектування. Частина II. Будівництво - www.uvkr.com.ua/pages/dbn-new.pdf

Якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище

- Конвенція про захист Чорного моря від забруднення від 21 квітня 1992 р. та Протоколи до неї
- Міністерська декларація про захист Чорного моря від 07 квітня 1993 р.
- Стратегічний план дій щодо відтворення та захисту Чорного моря від 31 жовтня 1996 р.

- План дій у надзвичайних ситуаціях на Чорному морі до Протоколу про співробітництво в боротьбі з забрудненням Чорного моря нафтою й іншими шкідливими речовинами внаслідок надзвичайних ситуацій від 26 квітня 2006 р.
- Конвенція про захист морського середовища району Балтійського моря від 09 квітня 1992 р.
- Конвенція про рибальство та збереження живих ресурсів у Балтійському морі та Бельтах від 13 вересня 1973 р.
- Загальноєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття від 25 жовтня 1995 р.
- Угода про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану від 24 листопада 1996 р.
- Угода між Україною та Російською Федерацією про спільне використання та охорону прикордонних водних об'єктів від 19 жовтня 1992 р. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про спільне використання та охорону прикордонних вод від 23 листопада 1994 р.
- Договір між Україною та Російською Федерацією про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки від 24 грудня 2003 р.
- Угода між Урядом України та Урядом Словачької Республіки з питань водного господарства на прикордонних водах від 14 червня 1994 р.
- Постанова ВРУ «Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» від 5 березня 1998 р. № 188/98-ВР
- Водний Кодекс України від 6 червня 1995 р. № 213/95-ВР
- Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. № 132-94-ВР
- Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-Х
- Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III
- Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI
- ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-XII
- ЗУ «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI
- ЗУ «Про Загальнодержавну програму розвитку водного господарства» від 17 січня 2002 р. № 2988-III
- ЗУ «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» від 21 вересня 2000 р. № 1989-III
- ЗУ «Про Загальнодержавну програму "Питна вода України" на 2006-2020 роки» від 3 березня 2005 року № 2455-IV
- ЗУ «Про затвердження Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів» від 22 березня 2001 р. № 2333-III
- ЗУ «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки» від 24 червня 2004 р. № 1869-IV
- ЗУ «Про питну воду та питне водопостачання» від 10 січня 2002 р. № 2918-III
- ЗУ «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18 січня 2001 р. № 2245-III
- ЗУ «Про державний кордон України» від 04 листопада 1991 р. № 1777-XII

- ЗУ «Про природно-заповідний фонд України» від 16 червня 1992 р. № 2456-XII
- ЗУ «Про екологічну мережу України» від 24 червня 2004 р. № 1864-IV
- ЗУ «Про житлово-комунальні послуги» від 24 червня 2004 р. № 1875-IV
- ЗУ «Про метрологію та метрологічну діяльність» від 11 лютого 1998 року № 113/98-ВР
- ЗУ «Про статус гірських населених пунктів в Україні» від 15 лютого 1995 р. № 56/95-ВР
- ЗУ «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 р. № 4004-XII
- ЗУ «Про пестициди і агрохімікати» від 02 березня 1995 р. № 86/95-ВР
- ЗУ «Про меліорацію земель» від 14 січня 2000 р. № 1389-XIV
- ЗУ «Про охорону земель» від 19 червня 2003 р. № 962-IV
- ЗУ «Про виключну (морську) економічну зону України» від 16 травня 1995 р. № 162/95-ВР
- ЗУ «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 8 червня 2000 р. № 1809-III
- ЗУ «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 08 липня 2011 р. № 3677-VI
- Постанова ВРУ «Про прийняття за основу проекту Закону України про заходи державної підтримки та стимулювання розвитку виробництва мінеральних добрив в Україні» від 22 березня 2007 р. № 820-V
- Постанова ВРУ «Про Національну програму екологічного оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води» від 27 лютого 1997 р. № 123/97-ВР
- Постанова ВРУ «Про Концепцію розвитку водного господарства України» від 14 січня 2000 р. № 1390-XIV
- Постанова ВРУ «Про заходи Кабінету Міністрів України щодо виконання законодавства України про мінімізацію збитків від руйнівної дії паводків і повеней, захист населених пунктів, народногосподарських об'єктів і земель від шкідливої дії вод» від 6 лютого 2003 р. № 494-IV
- Постанова ВРУ «Про рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні» від 20 лютого 2003 р. № 565-IV
- Постанова ВРУ «Про розроблення Загальнодержавної програми укріплення берегів поверхневих водних об'єктів і узбережжя морів та їх інженерного захисту» від 20 лютого 2007 р. № 665-V
- Постанова ВРУ «Про заходи Кабінету Міністрів України щодо виконання законодавства України про мінімізацію збитків від руйнівної дії паводків і повеней, захист населених пунктів, народногосподарських об'єктів і земель від шкідливої дії вод» від 6 лютого 2003 р. № 494-IV
- Указ Президії Верховної Ради Української РСР «Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР» від 12 березня 1981 р. № 1654-X
- Указ Президента України «Про Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України» від 13 квітня 2011 р. №452/2011
- Указ Президента України «Про Положення про Державне агентство водних ресурсів України» від 13 квітня 2011 р. № 453/2011

- Указ Президента України «Про Положення про Державну екологічну інспекцію України» від 13 квітня 2011 р. №454/2011
- Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення ефективного прогнозування повеней і паводків та ліквідації їх наслідків» від 15 березня 2002 р. № 243/2002
- Указ Президента України «Про Концепцію ціноутворення у сфері житлово-комунальних послуг» від 28 грудня 2007 р. № 1324/2007
- Указ Президента України «Про першочергові заходи щодо підтримки розвитку соціальної сфери села» від 15 липня 2002 р. № 640/2002
- Указ Президента України «Про заходи щодо державної підтримки водогосподарсько-меліоративного комплексу» від 23 червня 1998 р. № 670
- Указ Президента України «Про оголошення природної акваторії Чорного моря ботанічним заказником загальнодержавного значення "Філофорне поле Зернова"» від 21 листопада 2008 р. № 1064/2008
- Рішення РНБО України «Про стан безпеки водних ресурсів держави та забезпечення населення якісною питною водою в населених пунктах України» від 27 лютого 2009 р. (Рішення введено в дію Указом Президента № 221/2009 від 06 квітня 2009 р.)
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку погодження та видачі дозволів на спеціальне водокористування та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1992 р. № 459» від 13 березня 2002 р. № 321
- Постанова КМУ «Про затвердження Правил охорони внутрішніх морських вод і територіального моря від забруднення та засмічення» від 19 лютого 1996 р. № 269
- Постанова КМУ «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля» від 30 березня 1998 р. № 391
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод» від 20 липня 1996 р. № 815
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку ведення державного водного кадастру» від 8 квітня 1996 р. № 413
- Постанова КМУ «Про порядок використання земель у зонах їх можливого затоплення внаслідок повеней і паводків» від 31 січня 2001 р. № 87
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них» від 8 травня 1996 р. № 486
- Постанова КМУ «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів» від 18 грудня 1998 р. № 2024
- Постанова КМУ «Про затвердження Правил охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами» від 25 березня 1999 р. № 465
- Постанова КМУ «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується» від 11 вересня 1996 р. № 1100
- Постанова КМУ «Про використання у 2008 році коштів, передбачених у державному бюджеті для захисту територій від шкідливої дії вод, ведення державного моніторингу поверхневих вод, державного водного кадастру, паспортизації та управління водними ресурсами» від 22 лютого 2008 р. № 68
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку складання паспортів річок і Порядку установаження берегових смуг водних шляхів та користування ними» від 14 квітня 1997 р. № 347

- Постанова КМУ «Про заходи щодо охорони водно-болотних угідь, які мають міжнародне значення» від 23 листопада 1995 р. № 935
- Постанова КМУ «Про Порядок надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення» від 29 серпня 2002 р. № 1287
- Постанова КМУ «Про Програму розвитку водопровідно-каналізаційного господарства» від 17 листопада 1997 р. № 1269
- Постанова КМУ «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері питного водопостачання і водовідведення та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю)» від 14 січня 2009 р. № 16
- Постанова КМУ «Про перелік населених пунктів, яким надається статус гірських» від 11 серпня 1995 р. № 647
- Постанова КМУ «Про затвердження Державної цільової соціальної програми першочергового забезпечення централізованим водопостачанням сільських населених пунктів, що користуються привізною водою, на період до 2010 року» від 27 серпня 2008 р. № 741
- Постанова КМУ «Про державний нагляд і державний контроль за додержанням законодавства про пестициди і агрохімікати» від 19 лютого 1996 р. № 226
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку проведення державних випробувань, державної реєстрації та перереєстрації, видання переліків пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні» від 4 березня 1996 р. № 295
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку надання статусу спеціальної зони з виробництва сировини, що використовується для виготовлення продуктів дитячого та дієтичного харчування» від 3 жовтня 2007 р. № 1195
- Постанова КМУ «Про Комплексну програму розвитку меліорації земель і поліпшення екологічного стану зрошуваних та осушених угідь на період до 2010 року» від 16 листопада 2000 р. № 1704
- Постанова КМУ «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» від 19 вересня 2007 р. № 1158
- Постанова КМУ «Про порядок участі центральних органів виконавчої влади у діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна» від 13 вересня 2002 р. № 1371
- Постанова КМУ «Про затвердження Концепції охорони та відтворення навколишнього природного середовища Азовського і Чорного морів» від 10 липня 1998 р. № 1057
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку ведення державного водного кадастру» від 8 квітня 1996 р. № 413
- Постанова Ради Міністрів УРСР «Про порядок і періодичність обнародування відомостей про екологічну, в тому числі радіаційну, обстановку та стан захворюваності населення» від 28 квітня 1990 р. № 100
- Постанова Ради Міністрів УРСР «Про підвищення ефективності робіт по захисту берегів Чорного і Азовського морів від руйнування» від 26 червня 1986 р. № 238
- Постанова КМУ «Про Концепцію створення єдиної державної системи запобігання і реагування на аварії, катастрофи та інші надзвичайні ситуації» від 7 липня 1995 р. № 501
- Постанова КМУ «Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру» від 3 серпня 1998 р. № 1198
- Постанова КМУ «Про порядок фінансування робіт із запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків» від 4 лютого 1999 р. № 140

- Постанова КМУ «Про затвердження Програми запобігання та реагування на надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру на 2000 - 2005 роки» від 22 серпня 2000 р. № 1313
- Постанова КМУ «Про порядок використання земель у зонах їх можливого затоплення внаслідок повеней і паводків» від 31 січня 2001 р. № 87
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку складання паспортів річок і Порядку установа берегових смуг водних шляхів та користування ними» від 14 квітня 1997 р. № 347
- Постанова КМУ «Про затвердження Програми комплексного протипаводкового захисту в басейні р. Тиси у Закарпатській області на 2006 - 2015 роки» від 24 жовтня 2001 р. № 1388
- Постанова КМУ «Про затвердження Положення про порядок проведення евакуації населення у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 26 жовтня 2001 р. № 1432
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку використання коштів державного бюджету, які виділяються для захисту територій від шкідливої дії вод» від 30 червня 2005 р. № 529
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку використання коштів державного бюджету на розвиток споруд і засобів гідрометеорологічних спостережень та прогнозування на річках і водоймах» від 24 вересня 2005 р. № 959
- Постанова КМУ «Про затвердження Комплексної програми захисту сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод на період до 2010 року та прогноз до 2020 року» від 3 липня 2006 р. № 901
- Постанова КМУ «Про затвердження Державної цільової програми комплексного протипаводкового захисту в басейнах річок Дністра, Пруту та Сірету» від 27 грудня 2008 р. № 1151
- Постанова КМУ «Про затвердження порядків використання коштів, передбачених у державному бюджеті для захисту від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь, проведення державного моніторингу поверхневих вод, паспортизації та управління водними ресурсами, ведення водного кадастру» від 23 лютого 2011 р. № 137
- Постанова КМУ «Про Комплексну програму проведення протипаводкових заходів на 1994-2000 роки» від 26 січня 1994 р. № 37
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку підготовки та оприлюднення Національної доповіді про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні» від 29 квітня 2004 р. № 576
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження нормативів питного водопостачання» від 25 серпня 2004 р. № 1107
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку встановлення тимчасових норм споживання, нормативів якості та режимів надання житлово-комунальних послуг» від 16 червня 2005 р. N 481
- Постанова КМУ «Про затвердження Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення» від 21 липня 2005 р. № 630
- Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку та реконструкції централізованих систем водовідведення населених пунктів України на 2012-2020 роки» від 22 серпня 2011 р. № 1004-р

- Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції Комплексної програми підтримки розвитку українського села на 2006-2010 роки» від 21 грудня 2005 р. № 536-р
- Розпорядження КМУ «Про заходи по забезпеченню виробництва фосфорних мінеральних добрив» від 8 лютого 1997 р. № 80-р
- Розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів з розвитку ринку мінеральних добрив та засобів захисту рослин на 2002-2004 роки» від 27 грудня 2001 р. № 597-р
- Розпорядження КМУ «Про заходи щодо поліпшення екологічного стану акваторій Чорного та Азовського морів, інших водних об'єктів» від 4 березня 2004 р. № 110-р
- Розпорядження КМУ «Про заходи щодо оздоровлення водопостачання України» від 24 квітня 2000 р. № 197-р
- Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Структури, змісту і порядку ведення паспорта водно-болотного угіддя міжнародного значення» від 27 грудня 2002 р. № 524
- Наказ Мінекоресурсів України «Про Єдине міжвідомче керівництво по організації та здійсненню державного моніторингу вод» від 24 грудня 2001 р. № 485
- Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України «Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів» від 20 липня 2009 р. № 389
- Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України «Про затвердження Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами» від 15 грудня 1994 р. № 116
- Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України «Про затвердження типової форми первинної облікової документації № 1-ВТ "Облік відходів та пакувальних матеріалів і тари" та Інструкції щодо її заповнення» від 07 липня 2008 р. № 342
- Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища «Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію з охорони довкілля Північно-Західного регіону Чорного моря» від 06 грудня 2006 р. № 528
- Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища «Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію Азовського моря» від 06 грудня 2006 р. № 527
- Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища «Про затвердження Положення про Державну Азово-Чорноморську екологічну інспекцію» від 06 грудня 2006 р. № 526
- Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Про тимчасову заборону спеціального використання китоподібних Чорного та Азовського морів» від 20 вересня 2011 р. № 328
- Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища «Щодо затвердження Положення про Міжвідомчу комісію з екологічних питань Азовського і Чорного морів» від 10 лютого 2004 р. № 47
- Наказ Мінекоресурсів України «Про Єдине міжвідомче керівництво по організації та здійсненню державного моніторингу вод» від 24 грудня 2001 р. № 485
- Наказ Мінекобезпеки України «Про затвердження методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями» від 31 березня 1998 р. № 44
- Приказ Госкомприrody СССР «Правила охраны поверхностных вод» от 21 февраля 1991 г.

- Наказ Державного комітету України по водному господарству «Про затвердження Інструкції з оформлення органами Державного комітету України по водному господарству матеріалів про адміністративні правопорушення» від 26 жовтня 2009 р. № 188
- Наказ Держводгоспу України «Про затвердження Концепції впорядкування використання та охорони водних ресурсів у заплаві р. Дніпро від гирла р. Десна до гирла р. Стугна» від 10 червня 2005 р. № 173
- Наказ Держводагентства «Про внесення змін до наказу Держводагентства від 22 червня 2011 р. № 93» від 22 серпня 2011 р. № 144
- Наказ Держводагентства «Про затвердження Положення про Басейнове управління водних ресурсів річки Південний Буг» від 03 серпня 2011 р. № 126
- Наказ Держводагентства «Про затвердження Положення про Басейнове управління водних ресурсів річки Рось» від 06 вересня 2011 р. № 151
- Наказ Держводагентства «Про затвердження Положення про Басейнове управління водних ресурсів річки Тиса» від 08 серпня 2011 р. № 132
- Наказ Держводагентства «Про затвердження Положення про Сіверсько-Донецьке басейнове управління водних ресурсів» від 03 серпня 2011 р. № 128
- Наказ Держводагентства «Про затвердження Положення про Дунайське басейнове управління водних ресурсів» від 08 серпня 2011 р. № 131
- Наказ Держводагентства «Про затвердження Положення про Кримське басейнове управління водних ресурсів» від 03 серпня 2011 р. № 125
- Наказ Держводагентства «Про затвердження Положення про Дністровсько-Прутське басейнове управління водних ресурсів» від 03 серпня 2011 р. № 127
- Наказ Держводагентства «Про затвердження Положення про Деснянське басейнове управління водних ресурсів» від 03 серпня 2011 р. № 129
- Наказ Держводагентства «Про затвердження Положення про Західно-Бузьке басейнове управління водних ресурсів» від 03 серпня 2011 р. № 124
- Наказ Держводагентства «Про затвердження Положення про Дніпровське басейнове управління водних ресурсів» від 03 серпня 2011 р. № 123
- Наказ Держводгоспу України «Про затвердження Переліку річок та водойм, що віднесені до водних об'єктів місцевого значення» від 03 червня 1997 р. № 41
- Наказ Державної комісії України по запасах корисних копалин «Про затвердження Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ питних і технічних підземних вод» від 4 лютого 2000 р. № 23
- Наказ Держводгоспу «Про систему контролю якості зрошувальних і забрудненості дренажних та скидних вод» від 28 грудня 2001 р. № 291 (ВНД 33-5.5-09-2001)
- Наказ Державного комітету України по водному господарству «Про затвердження Інструкції з організації та здійснення моніторингу зрошуваних та осушуваних земель» від 16 квітня 2008 р. № 108
- Наказ Держводгоспу «Про створення відомчої системи Держводгоспу по запобіганню і реагуванню на аварії, катастрофи та надзвичайні ситуації» від 28 листопада 1998 р. № 108
- Наказ Держводгоспу «Про затвердження Положення про функціональну підсистему ЄДС» від 12 жовтня 1999 р. № 139

- Наказ Держводгоспу України «Про затвердження Концепції впорядкування використання та охорони водних ресурсів у заплаві р. Дніпро від гирла р. Десна до гирла р. Стугна» від 10 червня 2005 р. № 173
- Наказ Держводагентства «Про пропуск льодоходу, повені та паводків 2011 року» від 04 січня 2011 р. № 2
- Наказ Держводагентства «Про затвердження Положення про Дніпровське басейнове управління водних ресурсів» від 3 серпня 2011 р. № 123
- Наказ Держводгоспу «Про затвердження Інструкції щодо запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру на водогосподарських системах, захисних спорудах, водосховищах» від 30 жовтня 2001 р. № 232
- Наказ Держводгоспу «Про затвердження Методики визначення зон можливого затоплення на річках України» від 17 листопада 1998 р. № 120
- Наказ Державної комісії України по запасах корисних копалин «Про затвердження Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ теплоенергетичних підземних вод» від 07 червня 2007 р. № 182
- Наказ Державної комісії України по запасах корисних копалин «Про затвердження Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ мінеральних підземних вод» від 14 березня 2002 р. № 32
- Наказ Державної комісії України по запасах корисних копалин «Про затвердження Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ промислових підземних вод» від 06 жовтня 2009 р. № 393
- Наказ Державної комісії України по запасах корисних копалин «Про затвердження Інструкції про зміст, оформлення та порядок подання до Державної комісії України по запасах корисних копалин матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки родовищ підземних вод» від 23 червня 2009 р. N 222
- Наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства України «Про затвердження Порядку здійснення державного нагляду (контролю) Держжитлокомунінспекцією та її територіальними органами» від 16 листопада 2009 р. № 358
- Наказ Мінжитлокомунгоспу України «Про затвердження Інструкції із застосування гіпохлориту натрію для знезараження води в системах централізованого питного водопостачання та водовідведення» від 18 травня 2007 р. № 18
- Наказ Мінжитлокомунгоспу України «Про затвердження Інструкції із застосування гіпохлориту натрію для знезараження питної води в системах сільськогосподарського водопостачання» від 18 жовтня 2001 р. № 222 (в редакції від 24 лютого 2003 р. № 39)
- Наказ Мінжитлокомунгоспу «Про затвердження Правил користування системами централізованого комунального водопостачання та водовідведення в населених пунктах України» від 27 червня 2008 р. № 190
- Наказ Держжитлокомунгоспу України «Про затвердження Порядку визначення виконавця житлово-комунальних послуг у житловому фонді» від 25 квітня 2005 р. № 60
- Наказ Держжитлокомунгоспу України «Про затвердження Правил технічної експлуатації систем водопостачання та каналізації населених пунктів України» від 05 липня 1995 р. № 30
- Наказ Держжитлокомунгоспу України «Про затвердження Правил утримання жилих будинків та прибудинкових територій» від 17 травня 2005 р. № 76

- Наказ Держжитлокомунгоспу України «Про затвердження Примірного переліку послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд» від 10 серпня 2004 р. № 150
- Наказ Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України «Про затвердження нормативних актів: "Правила обстежень, оцінки технічного стану та паспортизації зовнішніх мереж і споруд водопостачання й каналізації" та "Положення про безпечну та надійну експлуатацію зовнішніх мереж і споруд водопостачання й каналізації"» від 03 квітня 1998 р. № 69
- Наказ Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства «Про затвердження Методики визначення нормативів питного водопостачання населення» від 27 вересня 2005 р. № 148
- Наказ МНС «Про затвердження Типових положень про функціональну підсистему єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру» від 21 грудня 1998 р. № 387
- Наказ МНС «Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій» від 22 квітня 2003 р. № 119
- Наказ МНС України «Про затвердження Методичних рекомендації щодо організації роботи головних управлінь (управлінь) МНС України в АР Крим, областях, містах Києві та Севастополі із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій на об'єктах і територіях з ризиком їх виникнення» від 02 квітня 2004 р. № 155
- Наказ МНС «Про затвердження Порядку створення і функціонування територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту» від 03 листопада 2004 р. № 145
- Наказ МНС України «Про затвердження Порядку підготовки матеріалів, на підставі яких надається експертний висновок щодо рівня надзвичайної ситуації» від 23 листопада 2005 р. № 352
- Наказ МНС України «Про затвердження Примірного переліку документів з питань цивільного захисту» від 28 грудня 2010 р. № 96
- Наказ Держбуду України «Про затвердження Інструкції про встановлення та стягнення плати за скид промислових та інших стічних вод у системи каналізації населених пунктів та Правил приймання стічних вод підприємств у комунальні та відомчі системи каналізації населених пунктів України» від 19 лютого 2002 р. № 37
- Наказ Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України «Про затвердження нормативних актів: "Правила обстежень, оцінки технічного стану та паспортизації зовнішніх мереж і споруд водопостачання й каналізації" та "Положення про безпечну та надійну експлуатацію зовнішніх мереж і споруд водопостачання й каналізації"» від 03 квітня 1998 р. № 69
- Наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з централізованого водопостачання та водовідведення» від 14 лютого 2001 р. № 35/34
- Наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства «Про затвердження Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з централізованого водопостачання та водовідведення» від 20 квітня 2005 р. № 33/59
- Наказ Держкоммістобудування «Про затвердження Державних будівельних норм «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень (ДБН 360-92**))» від 17 квітня 1992 р. № 44

- Наказ Держкоммістобудування «Про затвердження Методики обстеження і паспортизації гідротехнічних споруд систем гідравлічного вилучення та складування промислових відходів» від 19 грудня 1995 р. № 252
- Наказ Мінтрансу «Про затвердження Правил користування системами водопроводу та каналізації на залізничному транспорті України» від 02 серпня 1999 р. № 393
- Наказ Мінстату «Про затвердження форм державної статистичної звітності по комунальному господарству» від 09 червня 1994 р. № 129
- Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики «Про затвердження національних стандартів, національного класифікатора України, затвердження змін до національних стандартів, скасування нормативних документів та внесення змін до наказів Держспоживстандарту» від 12 грудня 2007 р. № 357 (Національний класифікатор України ДК 008:2007 "Класифікатор корисних копалин" (ККК))
- Постанова Національної комісії регулювання електроенергетики «Про затвердження Порядку формування тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення» від 17 лютого 2011 р. № 243
- Наказ Мінагрополітики України, Мінекоресурсів України, МОЗ України «Про Порядок проведення комплексної інвентаризації місць накопичення заборонених і непридатних до використання в сільському господарстві хімічних засобів захисту рослин» від 18 жовтня 2001 р. № 315/376/412
- Наказ Мінагрополітики України «Про виконання Програми запобігання та реагування на надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру на 2000 - 2005 роки» від 11 вересня 2000 р. № 174
- Наказ Міністерства транспорту України «Про затвердження Правил технічної експлуатації річкових портових гідротехнічних споруд» від 29 березня 2004 р. № 251
- Наказ Державного комітету ядерного регулювання України «Про затвердження Вимог до вибору майданчика для розміщення сховища для захоронення радіоактивних відходів» від 14 листопада 2008 р. № 188
- Наказ Держкомстату України «Про затвердження Методики проведення розрахунків основних показників обсягів виробництва продукції тваринництва в усіх категоріях господарств» від 08 лютого 2005 р. № 49
- Наказ Укрдержжхімкомісії «Про затвердження Тимчасового положення про державні випробування та реєстрацію хімічних, біологічних засобів захисту, феромонів та регуляторів росту рослин і добрив в Україні» від 15 червня 1995 р. № 22
- Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Державних санітарних норм та правил "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною"» (ДСанПіН 2.2.4-171-10) від 12 травня 2010 р. № 400
- Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Державних санітарних правил і норм скидання з суден стічних, нафтоутримуючих, баластних вод і сміття у водоймища (ДСанПіН 199-97)» від 09 липня 1997 р. № 199
- Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Державних санітарних норм та правил утримання територій населених місць» від 17 березня 2011 р. № 145
- Приказ Министерства здравоохранения Украины «Об утверждении государственных санитарных правил авиационного применения пестицидов и агрохимикатов в народном хозяйстве Украины» от 18 декабря 1996 г. № 382
- Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини «Про затвердження Ветеринарно-санітарних вимог утримання птиці в особистих селянських господарствах» від 19 грудня 2006 р. № 100

- «Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения» от 04 июля 1988 г. № 4630-88
- «Санитарные правила и нормы охраны прибрежных вод морей от загрязнения в местах водопользования населения» от 6 июля 1988 г. № 4631-88
- Санитарные правила по хранению, транспортировке и применению минеральных удобрений в сельском хозяйстве от 13 апреля 1973 г. № 1049-73
- «Санитарные правила устройства и эксплуатации систем централизованного горячего водоснабжения» от 15 ноября 1988 г. № 4723-88
- Державні санітарні правила «Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві» від 3 серпня 1998 р. № 1 (ДСанПіН 8.8.1.2.001-98)
- ДСТУ 3041-95. Гідросфера, використання і охорона води. Терміни та визначення.
- ГОСТ 17.1.1.01-77. Охрана природы. Гидросфера. Использование и охрана вод. Основные термины и определения
- ГОСТ 17.1.1.02-77 Охрана природы. Гидросфера. Классификация водных объектов
- ГОСТ 17.1.3.06-82. Охрана природы. Гидросфера. Общие требования к охране подземных вод
- ГОСТ 17.1.3.07-82. Охрана природы. Гидросфера. Правила контроля качества воды водоемов и водотоков
- ГОСТ 17.1.3.11-84. Охрана природы. Гидросфера. Общие требования охраны поверхностных и подземных вод от загрязнения минеральными удобрениями
- ГОСТ 17.1.3.13-86. Охрана природы. Гидросфера. Общие требования к охране поверхностных вод от загрязнения
- ГОСТ 17.1.5.02-80. Охрана природы. Гидросфера. Гигиенические требования к зонам рекреации водных объектов
- ГОСТ 20432-83. Удобрения. Термины и определения
- СНиП 2.04.03-85 «Канализация. Наружные сети и сооружения»
- СНиП 3.05.04-85 «Наружные сети и сооружения водоснабжения и канализации»
- Лист ДПА України «Про особливості адміністрування збору за спеціальне використання води в умовах дії Податкового Кодексу України» від 04 січня 2011 р. № 12/7/15-0817
- Заходи щодо забезпечення державного управління у галузі використання, охорони вод, відтворення водних ресурсів у басейні Дніпра Дніпровським басейновим управлінням водних ресурсів в 2-му півріччі 2010 року
- План заходів по охороні транскордонних вод басейну р. Десна
- Комплексний план наукових досліджень у сфері охорони та відтворення довкілля Азовського та Чорного морів та науково-технічних заходів реалізації Загальнодержавної програми на 2001-2010 роки
- Плани дій щодо підготовки до пропуску льодоходу, повені та дощових паводків», що затверджуються наказами по БУВР

Приклади локальних актів:

- Розпорядження Закарпатської обласної державної адміністрації «Про затвердження Положення про порядок інформаційної взаємодії суб'єктів обласної системи моніторингу довкілля» від 6 грудня 2007 р. № 706
- Розпорядження Івано-Франківської обласної державної адміністрації «Про План основних заходів з підготовки Івано-Франківської обласної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту у 2008 році» від 29 грудня 2007 р. № 737

- Розпорядження Одеської обласної державної адміністрації «Про невідкладні заходи щодо запобігання підтоплення територій і населених пунктів області» від 18 лютого 1999 р. № 146/А-99 (Заходи обласної державної адміністрації та органів місцевого самоврядування з підготовки до пропуску льодоходу, повені та дощових паводків протягом 1999 року)
- Розпорядження Одеської обласної державної адміністрації «Про заходи щодо запобігання підтопленню територій і населених пунктів області» від 29 квітня 2002 р. № 334/А-2002 (План обласної державної адміністрації з підготовки до пропуску повені та дощових паводків протягом 2002 року)
- Розпорядження Херсонської обласної державної адміністрації «Про підготовку системи оповіщення» від 25.03.2010 р. № 294 (План підготовки системи оповіщення цивільного захисту до використання під час загрози затоплення території Херсонської області внаслідок повені)
- План заходів щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, пов'язаних зі шкідливою дією вод, у Братському районі, затверджений розпорядженням голови Братської районної державної адміністрації Миколаївської області від 01.09.08 № 357-р

Охорона природи

- Закон Україна «Про тваринний світ» від 13.12.2001 № [2894-14](#)
- Закон України "Про мисливське господарство та полювання" від 02.02.2000 № [1478-14-III](#)
- Закон України "Про захист тварин від жорстокого поводження" від 21.02.2006 № [3447-IV](#)
- Закон України "Про Червону книгу України" від 07.02.2002 № [3055-14](#)
- Закон України "Про природно-заповідний фонд України" від 16.06.1992 № [2456-12](#)
- Закон України «Про рослинний світ» від 9.04.1999 N 591-XIV ;
- Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» № 3677-VI від 08.07.2011;
- Закон України «Про екологічну мережу України» 24.06.2004 N 1864-IV
- Закон України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» від 21.09.2000 № 1989-III
- Положення про Зелену книгу України, затверджене Постановою КМУ від 29.09.2002 р. N 1286
- Порядок надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення, затверджений Постановою КМУ N [1287](#) від 29.08.2002
- Порядок утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах, затверджений Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України 30.09.2010 N 429
- Перелік рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань, які підлягають охороні і заносяться до Зеленої книги України затверджений Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України 16.10.2009 N 545
- ДБН А.2.2-1-2003 Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд

Промислові забруднення та промислова безпека

- Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-XII (Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 41. – Ст. 546).
- Закон України «Про об'єднання громадян» від 16.06.1992 року № 2460-XII.
- Закону України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 № 2707-XII (Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 50. – Ст. 678).
- Закон України «Про екологічну експертизу» від 09.02.1995 року № 45/95-ВР.
- Водного кодексу України від 06.06.1995 № 213/95-ВР (Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 24. – Ст. 189).
- Закону України «Про відходи» від 05.03.1998 року № 187/98-ВР (Офіційний вісник України. – 1998. - № 13. – стор. 23).
- Закон України «Про захист населення та територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 08.06.2000 року № 1809-III.
- Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 року № 2245-III.
- Господарський кодекс України від 16.01.2003 року № 234-IV.
- Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 235-IV.
- Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року № 1618-IV.
- Закон України «Про правові засади цивільного захисту» від 24.06.2004 року № 1859-IV.
- Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 року № 2747-IV.
- Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09.2005 року № 2806-IV (Офіційний вісник України. – 2005. - № 48. – Ст. 483).
- Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 року № 877-V (Офіційний вісник України. – 2007. - № 44. – Ст. 1771).
- Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 року № 3038-IV.
- Закон України «Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» від 19.05.2011 № 3392-VI (Офіційний вісник України. – 2011. - № 45. – Ст. 1824).
- Порядок обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища, затвердженого постановою Верховної Ради України від 29.10.1992 року № 2751-XII.
- Положення про Державну інспекцію техногенної безпеки України, затвердженого Указом Президента України від 06.04.2011 року № 392/2011.
- Указ Президента України «Про Положення про Міністерство надзвичайних ситуацій України» від 06.04.2011 року № 402/2011.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок передачі документації на державну екологічну експертизу» від 31.10.1995 року № 870.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується» від 11.09.96 № 1100([Електронний ресурс]. – Режим доступу. -<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>).

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій» від 16.02.1998 року № 174.
- Положення про державну систему моніторингу довкілля, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 року № 391.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення, затвердження і перегляду лімітів на утворення та розміщення відходів» від 03.08.1998 року № 1218 (Офіційний вісник України. – 1998. - № 31. – стор. 97).
- Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.02.1999 року № 192.
- Порядок організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 09.03.1999 року № 343.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами» від 25.03.1999 № 465 (Офіційний вісник України. – 1999. - № 13. – стор. 34).
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження нормативів збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту» від 18.05.99 № 836.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів» від 01.11.1999 року № 2034 (Офіційний вісник України. – 1999. - № 44. – стор. 68).
- Концепції зменшення обсягів викидів важких металів в атмосферне повітря, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2000 року № 1291.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Плану взаємодії органів управління і сил, які залучаються до реагування на надзвичайні ситуації державного рівня на водних об'єктах» від 26.10.2000 року № 1612.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про комплексні заходи, спрямовані на ефективну реалізацію державної політики у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, запобігання та оперативного реагування на них, на період до 2005 року» від 07.02.2001 року № 122.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня» від 16.11.2001 року № 1567.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню» від 29.11.2001 № 1598 (Офіційний вісник України. – 2001. - № 49. – Ст. 2187).
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел» від 28.12.2001 року № 1780.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок розроблення та затвердження нормативів екологічної безпеки атмосферного повітря» від 13.03.02 № 299 (Офіційний вісник України. – 2002. - № 12. – Ст. 571).
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря» від 13.03.2002 № 300 (Офіційний вісник України. – 2002. - № 12. – Ст. 572).
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в

атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян-суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи» від 13.03.2002 № 302 (Офіційний вісник України. – 2002. - № 12. – Ст. 574).

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку погодження та видачі дозволів на спеціальне водокористування та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1992 р. № 459» від 13.03.2002 № 321.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі дозволів на експлуатацію устаткування з визначеними рівнями впливу фізичних та біологічних факторів на стан атмосферного повітря, проведення оплати цих робіт та обліку підприємств, установ, організацій і громадян - суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи» від 29.03.02 № 432.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки» від 11.07.2002 року № 956.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів» від 29.08.2002 року № 1288.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження форми заяви на одержання суб'єктом господарювання або уповноваженою ним особою документів дозвільного характеру» від 07.12.2005 № 1176.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику від провадження господарської діяльності для безпеки життя і здоров'я населення, навколишнього природного середовища та періодичності здійснення заходів державного нагляду (контролю)» від 28.05.2008 року № 493.
- Технологічні нормативи допустимих викидів забруднюючих речовин із теплосилових установок, номінальна теплова потужність яких перевищує 50 МВт, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 22.10.2008 року № 541.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо упорядкування видачі документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» від 21.05.2009 № 526.
- Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011 – 2015 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.05.2011 року № 577-р.
- Гранично допустимі концентрації хімічних речовин у ґрунті (ГДК), затверджені Головним державним санітарним лікарем СРСР від 30.10.80 № 2264-80.
- Орієнтовно допустимі концентрації хімічних речовин у ґрунті (ОДК), затверджені Головним державним санітарним лікарем СРСР від 10.06.81 № 2402-81.
- Гранично допустимі концентрації хімічних речовин у ґрунті (ГДК), затверджені Головним державним санітарним лікарем СРСР від 01.02.85 № 3210-85.
- Методичні вказівки з розрахунку валових викидів забруднюючих речовин в атмосферу підприємствами нафтопереробки та нафтохімії, затверджені заступником Міністра нафтопереробної та нафтохімічної промисловості СРСР від 17.02.1986 № РД-17-86.
- Методика розрахунку концентрацій в атмосферному повітрі шкідливих речовин, які містяться у викидах підприємств, затвердженої наказом Держкомгідромету СРСР від 04.08.1986 року № 192.
- Санітарні норми допустимих концентрацій (ГДК) хімічних речовин у ґрунті, затверджені Головним державним санітарним лікарем СРСР від 30.10.87 № 4433-87.

- СанПіН 4630-88 Санітарні правила і норми охорони поверхневих вод від забруднення, затвердженого Заступником Головного державного санітарного лікаря СРСР від 04.07.1988 № 4630-88 (Поточний архів Державної санітарної служби УРСР. – 1988. – Реєстраційний № 4630-88).
- Санітарні норми допустимих рівнів інфразвуку і низькочастотного шуму на території житлової забудови, затверджені Головним державним санітарним лікарем СРСР від 24.01.89 № 4948-89.
- РД 238 УРСР 84001-106-89 Інструкція щодо встановлення допустимих викидів шкідливих речовин в атмосферу підприємствами Мінтрансу УРСР, затверджений наказом Мінтрансу УРСР від 09.11.89 № 84001-106-89.
- Наказ Держпомприроди СРСР Правила охорони поверхневих вод від 21.02.1991 б.н. (Поточний архів Мінприроди. – 1991).
- ДБН 360-92 Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень, затверджені наказом Держбуду від 17.04.1992 року № 44.
- Наказ Мінекобезпеки «Про затвердження Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами» від 15.12.94 № 116 ([Електронний ресурс]. – Режим доступу. - <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>).
- Наказ Мінекобезпеки «Про затвердження Інструкції про зміст та порядок складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві» від 10.02.1995 № 7 ([Електронний ресурс]. – Режим доступу. - <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>).
- Наказ Мінекобезпеки «Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря» від 18.05.1995 № 38 ([Електронний ресурс]. – Режим доступу. - <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>).
- Класифікатор відходів, затверджений наказом Держкомстату від 29.02.1996 року № 89.
- Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів, затверджені наказом МОЗ від 19.06.96 № 173.
- Державні санітарні правила охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами), затверджені наказом МОЗ від 09.07.97 № 201.
- Наказ МОЗ «Про затвердження державних санітарних правил та норм» від 01.08.96 № 239.
- Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій, затвердженого Мінсоцполітики від 17.06.1999 року № 112.
- ДСанПіН 2.2.7.029-99. Гігієнічні вимоги щодо поводження з промисловими відходами та визначення класу їх небезпеки для здоров'я населення. – Затверджені 1 липня 1999 року. - № 29. – Київ. – 1999. – 39 с.
- ДСТУ 2195-99 Охорона природи. Поводження з відходами. Технічний паспорт відходу. Склад, вміст, виклад і правила внесення змін. – На заміну ДСТУ 2195-93. – Затверджений наказом Держстандарту України від 8 вересня 1999 року № 167. – К.: Держстандарт України, 2000. – 20 с.
- Наказ МНС «Про затвердження Положення про паспортизацію потенційно небезпечних об'єктів» від 18.12.2000 № 338.

- Порядок здійснення підготовки населення на підприємствах, в установах та організаціях до дій при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, затвердженого наказом МНС від 23.04.2001 року № 97.
- Наказ Мінекоресурсів «Про затвердження Порядку визначення величин фонових концентрацій забруднювальних речовин в атмосферному повітрі» від 30.07.2001 № 286 (Офіційний вісник України. – 2001. - № 33. – Ст. 1575).
- Наказ Держбуду «Про затвердження Інструкції про встановлення та стягнення плати за скид промислових та інших стічних вод у системи каналізації населених пунктів та Правил приймання стічних вод підприємств у комунальні та відомчі системи каналізації населених пунктів України» від 19.02.02 № 37 (Офіційний вісник України. – 2002. - № 19. – Ст. 968).
- Наказ Мінекоресурсів «Про затвердження Інструкції про порядок та критерії взяття на державний облік об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливих вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря» від 10.05.02 № 177 (Офіційний вісник України. – 2002. - № 22. – Ст. 1074).
- Наказ Держводгоспу «Про затвердження Інструкції з оформлення органами Держводгоспу України матеріалів про адміністративні правопорушення водного законодавства України» від 11.12.2003 № 340 (Офіційний вісник України. – 2003. - № 52. – Ст. 2899).
- ДБН А.2.2-1-2003. «Проектування. Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовища (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд. Основні положення проектування», затверджений наказом Держбуду від 15.12.2003 року № 214.
- ДБН А.2.2-3-2004. «Проектування. Склад, порядок розроблення, погодження та затвердження проектної документації для будівництва», затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20.01.2004 року № 8.
- Методичні рекомендації щодо організації роботи головних управлінь (управлінь) МНС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій на об'єктах і територіях з ризиком їх виникнення. Цими Методичними рекомендаціями визначено структуру і зміст Плану першочергових (невідкладних) запобіжних заходів та робіт на об'єктах і територіях з ризиком виникнення надзвичайних ситуацій, затверджені наказом МНС України від 02.04.2004 р. № 155.
- Наказ Мінприроди «Про затвердження Переліку типів устаткування, для яких розробляються нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел» від 16.08.2004 року № 317 (Офіційний вісник України. – 2004. - № 36. – Ст. 2436).
- Наказ Держкомпідприємництва «Про затвердження Типового положення про адміністратора та порядок його взаємодії з місцевими дозвільними органами, суб'єктами господарювання та територіальним органом спеціально уповноваженого органу з питань дозвільної системи у сфері господарської діяльності» від 05.12.05 № 116.
- Наказ Держжитлокомунгоспу «Про затвердження Методики розроблення оцінки впливу на навколишнє природне середовище для об'єктів поводження з твердими побутовими відходами» від 10.01.2006 року № 8.
- Наказ МНС «Про затвердження Методики ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів» від 23.02.2006 № 98.
- Наказ Мінприроди «Про затвердження Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди

- забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців» від 09.03.2006 року № 108 (Офіційний вісник України. – 2006. - № 13/14. – Ст. 916).
- Правила улаштування, експлуатації та технічного обслуговування систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення людей у разі їх виникнення, затверджених наказом МНС від 15.05.2006 року № 288.
 - Наказ Мінприроди «Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел» від 27.06.06 № 309 (Офіційний вісник України. – 2006. - № 31. – Ст. 2259).
 - Правила техногенної безпеки у сфері цивільного захисту на підприємствах, в організаціях, установах та на небезпечних територіях, затвердженого наказом МНС від 15.08.2007 року № № 557.
 - Наказ «Про затвердження типової форми первинної облікової документації N 1-ВТ "Облік відходів та пакувальних матеріалів і тари" та Інструкції щодо її заповнення» від 07.07.2008 № 342 (Офіційний вісник України. – 2008. - № 70. – Ст. 2368).
 - Наказ Мінприроди «Про затвердження технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із теплосилових установок, номінальна теплова потужність яких перевищує 50 МВт» від 22.10.2008 № 541 (Офіційний вісник України. – 2008. - № 89. – Ст. 2995).
 - Наказ Мінприроди «Про затвердження Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із устаткування (установок) для виробництва цементного клінкеру в обертових випалювальних печах, виробнича потужність яких перевищує 500 тонн на день» від 20.01.2009 № 23 (Офіційний вісник України. – 2009. - № 10. – Ст. 301).
 - Наказ Мінприроди «Про затвердження Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин від коксових печей» від 29.09.2009 року № 507 (Офіційний вісник України. – 2009. - № 82. – Ст. 2796).
 - Наказ Мінприроди «Про затвердження Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із устаткування (установок) для виробництва нормального електрокорунду в дугових трифазних руднотермічних печах при плавленні "на випуск"» від 05.10.2009 № 524 (Офіційний вісник України. – 2009. - № 84. – Ст. 2846).
 - Наказ Мінприроди «Про затвердження Технологічні нормативи допустимих викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря із котелень, що працюють на лушпинні соняшнику» від 13.10.2009 року № 540 (Офіційний вісник України. – 2009. - № 87. – Ст. 2950).
 - Інструкції з організації роботи органів державного нагляду у сфері цивільного захисту та техногенної безпеки Інструкції з організації роботи органів державного нагляду у сфері цивільного захисту та техногенної безпеки, затвердженої Наказом МНС від 12.01.2010 року № 1.
 - Наказ Мінприроди «Методичні рекомендації щодо оформлення дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для суб'єктів господарювання з урахуванням технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря» від 17.09.2010 року № 407 (Поточний архів Мінприроди. – 2010 рік. – Реєстраційний № 407).
 - Проект Закону України «Про систему природоохоронних дозволів» (було проведено його погодження в Мінприроди);
 - Проект Екологічного кодексу України (перебуває на стадії внутрішнього погодження в Мінприроди);

- Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування системи природоохоронних дозволів» (перебуває на стадії погодження з центральними органами виконавчої влади);
- Проект Методичних рекомендацій з проведення паспортизації відходів на регіональному рівні підприємствами усіх форм власності, органами виконавчої влади і місцевого самоврядування, спеціалізованими та іншими зацікавленими організаціями (перебуває на стадії внутрішнього погодження в Мінприроди).

Зміни клімату та охорона озонового шару

- Монреальський протокол про речовини, що руйнують озоновий шар від 16.09.1987 року.
- Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 року № 8072-X.
- Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 року № 959-XII.
- Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 року № 1264-XII.
- Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 року № 2657-XII.
- Закону України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 року № 2707-XII.
- Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя» від 24.02.1994 року № 4004-XII.
- Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 року № 393/96-ВР.
- Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 року № 1775-III.
- Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року № 2341-III.
- Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV.
- Господарський кодекс України від 16.01.2003 року № 436-IV.
- Закон України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» від 01.12.2005 року № 3164-IV.
- Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 року № 2939-VI.
- Порядок обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища, затвердженого постановою Верховної Ради України від 29.10.1992 року № 2751-XII.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки, розгляду, схвалення та реалізації проектів, спрямованих на скорочення обсягу антропогенних викидів парникових газів» від 22.02.06 № 206.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку одержання дозволу на виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів» від 20.06.1995 року № 440.
- Постанова Кабінету Міністрів України «До питання регулювання експорту та імпорту озоноруйнуючих речовин і продукції, що їх містить» від 30.03.1998 року № 393.

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про Українську класифікацію товарів зовнішньоекономічної діяльності» від 31.08.1998 року № 1354.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про посилення державного регулювання стосовно ввезення в Україну та вивезення з України озоноруйнівних речовин» від 16.05.2002 року № 624.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки, розгляду, схвалення та реалізації проектів, спрямованих на скорочення обсягу антропогенних викидів парникових газів» від 22.02.06 № 206.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок координації заходів щодо виконання зобов'язань України за Рамковою конвенцією Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та Кіотським протоколом до зазначеної Конвенції» від 10.04.06 № 468.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку функціонування національної системи оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом про речовини, що руйнують озоновий шар» від 21.04.06 № 554.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розгляду, схвалення та реалізації проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій у період дії зобов'язань сторонами Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату» від 22.02.08 № 221.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України за Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату та Кіотським протоколом до неї» від 17.04.08 № 392.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про формування і ведення Національного електронного реєстру антропогенних викидів та абсорбції парникових газів» від 28.05.2008 року № 504.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2011 рік» від 22.12.2010 року № 1183.
- ГОСТ 26678-85 «Холодильники та морозильники побутові, електричні, компресійні параметричного ряду. Загальні технічні умови», затверджений наказом Держстандарту СРСР від 11.12.1985 року № 3915.
- СНиП 2.11.02-87 Холодильники, затверджені постановою Держбуду СРСР від 20.07.1987 № 137.
- ГОСТ 16317-87 «Прилади холодильні, електричні, побутові. Загальні технічні умови», затверджений наказом Держстандарту СРСР від 25.09.1987 року № 3686.
- Наказ Нацеконінвестагентства «Порядок проведення національної інвентаризації антропогенних викидів із джерел та поглинання поглиначами парникових газів» від 24.10.08 № 58.
- Положення про порядок видачі ліцензій на експорт озоноруйнівних речовин і продукції, що їх містить, затвердженого наказом Міністерства зовнішньо-економічних зв'язків і торгівлі України від 15.04.1998 року № 209.
- ДСП 8.8.1.2.001-98 «Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві. Державні санітарні правила» затверджені наказом МОЗ від 03.08.1998 року № 1.
- Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва особливо небезпечних хімічних речовин (за переліком, який визначається Кабінетом Міністрів України), затверджені наказом Держкомпідприємництва та Держпромполітики від 22.02.2001 року № 41/71.

- Інструкції про розгляд заявок та надання дозволів на виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів, затвердженої наказом Мінекоресурсів від 30.07.2002 року № 294.
- Наказ Держспоживстандарту «Про затвердження Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні» від 01.02.2005 року № 28.
- Інструкція з проведення санітарної обробки - дезінфекції, дезінсекції та дератизації об'єктів птахівництва, затверджена наказом Державного департаменту ветеринарної медицини України від 20.06.2007 року № 69.
- Наказ Нацєкоінвестагентства «Про затвердження Вимог до документів, у яких обґрунтовуються обсяги антропогенних викидів та абсорбції парникових газів, для отримання листа-підтримки власником джерела викидів, на якому планується реалізація проекту спільного впровадження» від 25.06.08 № 32.
- Наказ Нацєкоінвестагентства «Про затвердження Вимоги до підготовки проектів спільного впровадження» від 25.06.08 № 33.
- Наказ Нацєкоінвестагентства «Порядок проведення національної інвентаризації антропогенних викидів із джерел та поглинання поглиначами парникових газів» від 24.10.08 № 58.
- Наказ Держкомстату «Про затвердження Методики розрахунку викидів забруднюючих речовин та парникових газів у повітря від транспортних засобів» від 13.11.08 № 452.
- Наказ Держкомстату «Про затвердження Інструкції про реалізацію проектів спільного впровадження за національною процедурою» від 18.12.08 № 79.
- Наказ Держкомстату «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо підготовки методик для інвентаризації викидів парникових газів від антропогенних джерел» від 05.10.09 № 73.
- Наказ Мінприроди «Про затвердження Порядку видачі погодження для отримання ліцензії на експорт та імпорт озоноруйнівних речовин і продукції, що їх містить» від 12.02.10 № 79.
- Наказ Держкомстату «Методика оцінки викидів парникових газів при санації будівлі» від 22.09.10 № 136.
- Наказ Мінприроди «Про затвердження Порядку видачі погодження для отримання ліцензії та експорт та імпорт озоноруйнівних речовин і продукції, що їх містить» від 30.12.10 № 605.
- Наказ Мінприроди «Методика розрахунку питомих викидів двоокису вуглецю при виробництві електричної енергії на теплових електростанціях» від 21.03.11 № 39.

Генетично модифіковані організми

- Картахенський протокол про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття від 29 січня 2000 р.
- Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-X
- Митний кодекс України від 11 липня 2002 р. № 92-IV
- ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-XII
- ЗУ «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р. № 1103-V

- ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з прийняттям Закону України "Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів"» від 19 березня 2009 р. № 1158-VI
- ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання інформації про вміст у продукції генетично модифікованих компонентів» від 17 грудня 2009 р. № 1779-VI
- ЗУ «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 23 грудня 1997 р. № 771/97-ВР
- ЗУ «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р. № 1023-XII
- ЗУ «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 р. № 1775-III
- ЗУ «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» від 19 травня 2011 р. № 3392-VI
- ЗУ «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» від 21 вересня 2000 р. № 1989-III
- ЗУ «Про ветеринарну медицину» від 25 червня 1992 року № 2498-XII
- ЗУ «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 року № 4004-XII
- ЗУ «Про екологічну експертизу» 9 лютого 1995 року № 45/95-ВР
- ЗУ «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» від 19 травня 2011 р. № 3390-VI
- ЗУ «Про загальну безпечність нехарчової продукції» від 02 грудня 2010 р. № 2736-VI
- ЗУ «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 08 червня 2000 р. № 1809-III
- ЗУ «Про аварійно-рятувальні служби» від 14 грудня 1999 р. № 1281-XIV
- ЗУ «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18 січня 2001 р. № 2245-III
- ЗУ «Про охорону прав на сорти рослин» від 21 квітня 1993 р. № 3116-XII
- ЗУ «Про рослинний світ» від 9 квітня 1999 р. № 591-XIV
- ЗУ «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 р. № 2894-III
- Проект ЗУ «Про проголошення території України вільної від генетично модифікованих організмів (ГМО)» від 03 листопада 2009 р. № 5286-1
- Проект ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання інформації про вміст у продукції генетично модифікованих організмів» від 01 лютого 2010 р. № 6001-1
- Проект ЗУ «Про внесення змін до Закону України "Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів" (щодо механізму контролю продукції, яка містить ГМО)» від 12.05.2011 р. № 8494
- Указ Президента України «Про систему прогнозування генетичного ризику впровадження нових технологій та забруднення навколишнього середовища» від 17 січня 1995 р. № 53/95
- Указ Президента України «Про Цільову комплексну програму генетичного моніторингу в Україні на 1999 - 2003 роки» від 4 лютого 1999 р. № 118/99
- Рішення РНБО «Про біологічну безпеку України» від 27 лютого 2009 р.

- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку видачі дозволу на ввезення на митну територію України незареєстрованих генетично модифікованих організмів для науково-дослідних цілей або державних апробацій (випробувань)» від 20 серпня 2008 р. № 734
- Постанова КМУ «Питання маркування сільськогосподарських товарів, вироблених із застосуванням генетично модифікованих організмів» від 21 листопада 2007 р. № 1330
- Постанова КМУ «Про затвердження тимчасових критеріїв безпеки поводження з генетично модифікованими організмами та провадження генетично-інженерної діяльності у замкненій системі» від 16 жовтня 2008 р. № 922
- Постанова КМУ «Деякі питання проведення апробації (випробування) та реєстрації генетично модифікованих організмів сортів сільськогосподарських рослин» від 23 липня 2009 р. № 808
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку державної реєстрації генетично модифікованих організмів джерел харчових продуктів, а також харчових продуктів, косметичних та лікарських засобів, які містять такі організми або отримані з їх використанням» від 18 лютого 2009 р. № 114
- Постанова КМУ «Про затвердження розмірів тарифів на проведення експертизи, яка є підставою для державної реєстрації генетично модифікованих організмів сортів сільськогосподарських рослин у відкритій системі» від 18 листопада 2009 р. № 1223
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку видачі дозволу на проведення державної апробації (випробування) генетично модифікованих організмів у відкритій системі» від 2 квітня 2009 р. № 308
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку етикетування харчових продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням та вводяться в обіг» від 13 травня 2009 р. № 468
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку видачі дозволу на транзитне переміщення незареєстрованих в Україні генетично модифікованих організмів» від 28 квітня 2009 р. № 423
- Постанова КМУ «Питання забезпечення реалізації статті 7 Закону України "Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів"» від 12 жовтня 2010 р. № 919
- Постанова КМУ «Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності» від 4 липня 2001 р. № 756
- Постанова КМУ «Про затвердження переліку певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності, які не можуть провадитися на підставі подання декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства» від 25 серпня 2010 р. № 725
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля» від 29 червня 2011 р. № 771
- Постанова КМУ «Про порядок участі центральних органів виконавчої влади у діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна» від 13 вересня 2002 р. № 1371
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку проведення у 2010 році аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами» від 21 липня 2010 р. № 662
- Постанова КМУ «Про порядок класифікації надзвичайних ситуацій» від 15 липня 1998 р. № 1099
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку надання статусу спеціальної зони з виробництва сировини, що використовується для виготовлення продуктів дитячого та дієтичного харчування» від 3 жовтня 2007 р. № 1195

- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку видачі сертифіката якості зерна та продуктів його переробки» від 23 липня 2009 р. № 848
- Розпорядження КМУ «Деякі питання дослідження продукції, яка містить генетично модифіковані організми або отримана з їх використанням» від 24 лютого 2010 р. № 279-р
- Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Критеріїв оцінки ризику потенційного впливу генетично модифікованих організмів на навколишнє природне середовище» від 07 лютого 2011 р. № 36
- Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України «Про затвердження Положення про контактну особу з питань впровадження в Україні міжнародної природоохоронної конвенції/угоди» від 1 березня 2010 р. № 114
- Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища «Щодо організації роботи з питань видачі дозволу на транзитне переміщення не зареєстрованих в Україні генетично модифікованих організмів» від 22 вересня 2009 р. № 493
- Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища «Щодо організації роботи з питань видачі дозволу на проведення державної апробації (випробування) генетично модифікованих організмів у відкритій системі» від 22 вересня 2009 р. № 491
- Наказ Міністерства економіки України, Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики «Про затвердження Правил визначення вартості робіт з установами вмісту генетично модифікованих організмів у харчових продуктах» від 5 серпня 2009 р. № 844/287
- Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження форми Реєстру генетично модифікованих організмів джерел харчових продуктів, а також харчових продуктів, косметичних та лікарських засобів, які містять такі організми або отримані з їх використанням» від 2 липня 2009 р. № 475
- Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Переліку харчових продуктів, щодо яких здійснюється контроль вмісту генетично модифікованих організмів» від 09 листопада 2010 р. № 971
- Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Тимчасового порядку проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи» від 09 жовтня 2000 р. № 247
- Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку проведення експертизи реєстраційних матеріалів на лікарські засоби, що подаються на державну реєстрацію (перереєстрацію), а також експертизи матеріалів про внесення змін до реєстраційних матеріалів протягом дії реєстраційного посвідчення» від 26 серпня 2005 р. № 426
- Наказ Міністерства охорони здоров'я «Про затвердження Методичних рекомендацій "Періодичність контролю продовольчої сировини та харчових продуктів за показниками безпеки"» від 02 липня 2004 р. № 329
- Наказ Міністерство аграрної політики України «Про затвердження Правил складання і подання клопотання про проведення державної апробації (випробування) генетично модифікованого організму сорту сільськогосподарської рослини» від 15 лютого 2010 р. № 56
- Наказ Міністерства аграрної політики України «Про затвердження форми клопотання про проведення державної апробації (випробування) генетично модифікованого організму сорту сільськогосподарської рослини та форми технічного опису генетично модифікованого організму сорту сільськогосподарської рослини» від 19 травня 2010 р. № 252

- Наказ Мінагрополітики та УААН «Про створення постійно діючої Робочої групи з питань біобезпеки при використанні генетично модифікованих організмів в системі АПК» від 10 липня 2009 р. № 479/75
- Наказ Міністерство аграрної політики та продовольства України «Щодо посилення державного контролю за безпечністю сільськогосподарської продукції та наявністю або відсутністю в ній генетично модифікованих організмів» від 24 лютого 2011 р. № 52
- Наказ Міністерство аграрної політики та продовольства України «Про відбір проб насіння, що ввозиться на територію України, для визначення наявності або відсутності в ньому генетично модифікованих організмів» від 16 березня 2011 р. № 78
- Наказ Державної служби експортного контролю «Про затвердження Інструкції про порядок оформлення та використання дозволів (висновків) на право здійснення вивезення, ввезення та транзиту товарів, що відповідно до законодавства підлягають або не підлягають експортному контролю» від 03 серпня 1998 р. № 163
- Наказ Держнаглядхоронпраці Мінпраці «Про затвердження Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій» від 17 червня 1999 р. № 112
- Наказ МНС «Про затвердження Положення про паспортизацію потенційно небезпечних об'єктів» від 18 грудня 2000 р. № 338
- Постанова Головного державного санітарного лікаря України «Державні санітарні правила ДСП 9.9.5.-080-02 «**Правила влаштування і безпеки роботи в лабораторіях (відділах, відділеннях) мікробіологічного профілю**»» від 28 січня 2002 р. № 1
- Решение Верховной Рады Автономной Республики Крым «О некоторых мерах по контролю за распространением и производством на территории Автономной Республики Крым генетически модифицированной продукции» от 19 декабря 2007 г. № 698-5/07
- Решение Верховной Рады Автономной Республики Крым «О ходе выполнения Решения Верховной Рады Автономной Республики Крым от 19 декабря 2007 г. № 698-5/07 "О некоторых мерах по контролю за распространением и производством на территории Автономной Республики Крым генетически модифицированной продукции"»
- Постановление Совета Министров Автономной Республики Крым «О порядке использования в 2010 году средств бюджета Автономной Республики Крым на мероприятия по проведению экспертиз на содержание генетически модифицированных организмов в продукции, используемой для обеспечения питания детей в дошкольных учебных заведениях и общеобразовательных учебных заведениях I - III ступеней» от 6 июля 2010 г. № 268
- Рішення Київської Міської Ради «Про окремі заходи щодо реалізації продукції, яка містить генетично модифіковані організми, на території міста Києва» від 11 грудня 2008 р. № 763/763
- Розпорядження Херсонської ОДА «Про організацію в області контролю за виробництвом та поширенням генетично модифікованих продуктів харчування» від 14.05.2010 р. № 426
- ДСТУ-П CEN/TS 15568:2008 Продукти харчові. Методи виявлення генетично модифікованих організмів і продуктів з їхнім вмістом. Відбирання проб (CEN/TS 5568:2006, IDT) діє до 01.01.2013
- ДСТУ 4566:2006 Буряки цукрові. Методи визначення молекулярно-генетичного поліморфізму
- ДСТУ 5021-1:2008 Соя. Ідентифікація генетично модифікованих організмів. Частина 1. Методи відбирання та правила готування проб
- ДСТУ 5021-2:2008 Соя. Ідентифікація генетично модифікованих організмів. Частина 2. Метод визначання генетично модифікованих організмів

- ДСТУ 6056:2008 Буряки. Метод визначання живих змінених організмів у насіннєвому та рослинному матеріалі з використанням полімеразної ланцюгової реакції
- ДСТУ ISO 21569:2008 Продукти харчові. Методи аналізу генетично модифікованих організмів і продуктів з їхнім вмістом. Якісні методи на основі аналізування нуклеїнової кислоти (ISO 21569:2005, IDT)
- ДСТУ ISO 21570:2008 Продукти харчові. Методи аналізу генетично модифікованих організмів і продуктів з їхнім вмістом. Кількісні методи на основі аналізування нуклеїнової кислоти (ISO 21570:2005, IDT)
- ДСТУ ISO 21571:2008 Продукти харчові. Методи аналізу генетично модифікованих організмів і продуктів з їхнім вмістом. Екстрагування нуклеїнової кислоти (ISO 21571:2005, IDT)
- ДСТУ ISO 21572:2006 Продукти харчові. Методи аналізу генетично модифікованих організмів і похідних продуктів.

Список корисних ресурсів та посилань

Веб-сайт Європейської Комісії (DG Environment), присвячений питанням розширення та Сусіднім країнам: http://ec.europa.eu/environment/enlarg/index_en.htm

Конвергенція з правом ЄС у сфері охорони довкілля у Центральній Європі, на Кавказі та у Центральній Азії: настанови: http://ec.europa.eu/environment/enlarg/pdf/convergence_guide_en.pdf

EU Handbook on Implementation of EC Environmental Legislation:
<http://ec.europa.eu/environment/enlarg/handbook/handbook.htm>

Визначення і класифікація типів оселищ в Україні: введення стандартів та методології Європейського Союзу (пілотний проект в Українських Карпатах)
http://wwf.panda.org/uk/wwf_ukraine_ukr/carpathians_region_ukr/introduction_of_eu_standards_and_methods_for_habitat_identification_and_classification_in_ukraine/

«Стратегічний план дій впровадження в Україні Директиви ЄС 92/43/ЄС ...» (робоча версія)
http://assets.panda.org/downloads/draft_of_strategic_action_plan_2.pdf

Українсько-Європейський дорадчий центр з питань законодавства (UEPLAC)
http://ueplac.kiev.ua/ua/activities/expert_assessment/energy

На підтримку зусиль держав на шляху конвергенції Європейська Комісія видала шість коротких політичних настанов (розміщено на <http://ec.europa.eu> або за нижченаведеними посиланнями):

- Naumann, Sandra 2007: *Convergence with EU Nature Protection Policy - Short Guide for ENP Partners and Russia*. Brussels: European Communities. [Convergence with Nature Protection Policies](#)
- Landgrebe, Ruta 2008: *Convergence with EU Air Protection Policies - Short Guide for ENP Partners and Russia*. Brussels: European Communities. [Convergence with EU Air Pollution Policies](#)

- Neubauer, Alexander 2007: *Convergence with EU IPPC Policies - Short Guide for ENP Partners and Russia*. Brussels: European Communities. [Convergence with EU IPPC Policies](#)
- Neubauer, Alexander 2007: *Convergences with EU Waste Policies - Short Guide for ENP Partners and Russia*. Brussels: European Communities. [Convergence with EU Waste Policies](#)
- Kampa, Eleftheria; Jessica G. Ward and Anna Leipprand 2007: *Convergences with EU Water Policies - Short Guide for ENP Partners and Russia*. Brussels: European Communities. [Convergence with EU Water Policies](#)
- Berglund, Maria und Anneke von Raggamby 2007: *Horizontal Environmental EC Legislation*. Brussels: European Communities. ([Horizontal Environmental EC Legislation](#))